

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Robert Václavík

Český svaz válečníků

Czech Union of Warriors

Praha 2012

Konzultant práce: PhDr. Jan Gebhart, DSc.

Za vstřícný přístup a podnětné připomínky bych na tomto místě rád poděkoval konzultantovi této práce panu PhDr. Janu Gebhartovi, DSc.

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni dne 10. 8. 2012

.....

Mgr. Robert Václavík

Abstrakt

Český svaz válečníků (ČSV) byl v období Protektorátu Čechy a Morava organizací kolaborující s okupační mocí. Zakladatel ČSV plukovník četnictva ve výslužbě Otto Bláha, který byl v roce 1940 povýšen do generálské hodnosti, se snažil dosáhnout rozpuštění dosud existujících vojenských spolků s cílem vytvořit jednotnou organizaci válečných veteránů.

Jedním z pilířů ČSV byl *Český svaz pro spolupráci s Němci*, v němž byl Bláha pověřen intervenční činností u německých úřadů. Druhým pilířem vznikajícího ČSV byl *Svaz vojáků z fronty*. Bláha převzal vedení tohoto spolku a od okupačních orgánů získal souhlas s vytvořením jednotné organizace pod vedením nově se tvořícího ČSV. I přes dlouhotrvající snahu ČSV k tomu nakonec nedošlo.

Stanovy ČSV byly schváleny v roce 1941 a ústředním vedoucím zvolen Bláha. ČSV udržoval čilou korespondenci s orgány protektorátní i okupační správy a podával řadu návrhů týkajících se zapojení ČSV do veřejného i politického života. Požadoval např. rozhodující slovo při mimoškolní výchově mládeže či navrhoval bojové nasazení českých dobrovolnických jednotek po boku německé armády. Žádný z návrhů ČSV však nakonec nebyl realizován.

V létě 1943 Bláha rezignoval na funkci Ústředního vedoucího ČSV a ve funkci ho nahradil generál Robert Rychtmoc. Po skončení 2. světové války byl spolek označen za fašistický a byl rozpuštěn. Oba jeho vedoucí byli Národním soudem dne 21. ledna 1946 odsouzeni k trestu smrti a byli popraveni.

Klíčová slova

Český svaz válečníků, kolaborace, Kamarádství, protektorát, legionář

Abstract

In the period of the Protectorate of Bohemia and Moravia, the Czech Union of Warriors (CUW) was an organisation collaborating with the occupational power. The founder of the CUW, Otto Bláha, a retired colonel of gendarmerie, in 1940 promoted to general, tried to achieve the dissolution of military associations existing till then, attempting to form a unified organisation of war veterans.

One of the pillars of the CUW was the *Czech Union for Collaboration with Germans*, in which Bláha was in charge of intervention activities with German authorities. The second pillar of the rising CUW was the *Union of Front Soldiers*. Bláha took over the leadership in this union and from the occupational bodies acquired an approval to form a unified organisation under the management of the newly forming CUW. In spite of all the endeavours of CUW, it never happened.

The Articles of the CUW were approved of in 1941 and Bláha was appointed its head. The CUW was often in contact with the bodies of both the protectorate and occupational administrations and filed a number of proposals for the integration of CUW into the public and political lives. For example, it demanded governing power over after-school education of the youth and proposed deployment of Czech volunteer units alongside the German army. None of the proposals of CUW were realised in the end.

In the summer of 1943, Bláha resigned from the office of the head of the CUW and was succeeded by general Rychtrmoc. After the Second World War ended, the association was designated as fascist and dissolved. On 21st January 1946, both its heads were sentenced to death by the National Court and executed.

Keywords

Czech Union of Warriors, collaboration, Friendship, protectorate, legionary

1	ÚVOD	11
1.1	Stav pramenné základny	13
1.2	Metoda a kritika pramenů.....	14
1.3	Struktura práce.....	15
2	KOLABORACE A AKTIVISMUS	17
3	PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA	23
3.1	Situace v protektorátu	23
3.2	Protektorátní kolaborace a aktivismus	26
4	PROCES VZNIKU ČSV	31
4.1	Český svaz pro spolupráci s Němci	31
4.2	Osobnost četnického plukovníka Otto Bláhy.....	33
4.3	Svaz vojáků z fronty.....	36
4.4	Dotvoření ČSV	41
5	KAMARÁDSTVÍ – ZÁKLADNÍ ORGANIZACE ČSV	46
5.1	Kamarádství ČSV Plzeň.....	59
5.2	Kamarádství ČSV Smečno	67
6	ČSV POD VEDENÍM OTTO BLÁHY	72

6.1	Snahy ČSV o podíl na výchově mládeže.....	78
6.2	Další aktivity „válečníků“	82
6.3	Bláhův pozvolný pád	89
7	ROBERT RYCHTRMOC V ČELE ČSV	97
7.1	Snaha o konsolidaci ČSV	102
8	ÚSILÍ O VÁLEČNÉ NASAZENÍ ČESKÝCH VOJÁKŮ.....	111
8.1	Rychtrmocovo memorandum	118
9	POSLEDNÍ VÁLEČNÝ ROK.....	123
10	POVÁLEČNÝ OSUD ČSV	127
11	ZÁVĚR	135
12	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	142
13	PŘÍLOHY	148
13.1.1	Příloha č. 1 – krajská vedení ČSV v roce 1943	148
13.1.2	Příloha č. 2 – forma propagace	149
13.1.3	Příloha č. 3 – Kamarádství ČSV Roudnice nad Labem	150
13.1.4	Příloha č. 4 – Kamarádství ČSV Konice	151
13.1.5	Příloha č. 5 – věstník Kamarádství	152
13.1.6	Příloha č. 6 – členská knížka ČSV	153
13.1.7	Příloha č. 7 – člen ČSV Václav Mandík.....	154
13.1.8	Příloha č. 8 – členská přihl. arm. gen. Podhajského ...	155

13.1.9	Příloha č. 9 – zleva G. Mohapel, R. Rychtrmoc, O. Bláha před Národním soudem	156
13.1.10	Příloha č. 10 – generálové a plukovníci v ČSV	157

Seznam použitých zkratek

ABS	Archiv bezpečnostních složek
AKPR	Archiv kanceláře prezidenta republiky
AMP	Archiv města Plzně
arm. gen.	armádní generál
brig. gen.	brigádní generál
býv.	bývalý
ČLPB	Česká liga proti bolševismu
čs.	československý
ČSR	Československá republika
ČSSN	Český svaz pro spolupráci s Němci
ČSV	Český svaz válečníků
div. gen.	divizní generál
gen.	generál
genmjr.	generálmajor
gestapo	Geheime Staatspolizei - tajná státní policie
gšt.	generální štáb
inv. č.	inventární číslo
K	koruna
kart.	karton
kpt.	kapitán
KPR	Kancelář prezidenta republiky
mjr.	major
MNO	ministerstvo národní obrany
MV	ministerstvo vnitra
NA	Národní archiv
npor.	nadporučík
NS	Národní souručenství
NSDAP	Nacionálně socialistická německá dělnická strana

OČM	Organizace české mládeže
plk.	plukovník
por.	poručík
pplk.	podplukovník
ppor.	podporučík
rtm.	rotmistr
rtn.	rotný
ŘP	říšský protektor
SD	Sicherheitsdienst – bezpečnostní služba
sig.	signatura
SS	Schutzstaffeln – ochranné oddíly
SVF	Svaz vojáků z fronty
škpt.	štábní kapitán
stržm.	strážmistr
TN	Technische Nothilfe – Technická nouzová pomoc
ÚŘP	Úřad říšského protektora
ÚSBV	Ústřední svaz sdružení bývalých vojáků v Čechách a na Moravě
ÚV	Ústřední vedoucí
VOS	Veřejná osvětová služba
v.v.	ve výslužbě
Waffen SS	Zbraně SS

1 ÚVOD

Na úvodních stránkách knihy *Dramatické i všední dny protektorátu* píše historici Jan Gebhart a Jan Kuklík následující slova: „*V dějinách našeho národa jsou dny a události, které svou nadčasovostí poznamenávají další a další generace. Nelze jim uniknout, či dokonce na ně zapomenout, protože se staly neodmyslitelnou determinantou našeho historického vědomí. 15. březen 1939 rozhodně byl takovým dnem.*“¹ A následující šestileté období německé okupace bylo bezpochyby obdobím, které následující generace poznamenalo, a proto je nutné se mu důkladně věnovat a zkoumat všechny aspekty s tímto obdobím související. Jsem přesvědčen o tom, že historické vědomí implikuje osud příštích generací. Obecně by se dalo jistě říci, že naše dějinná zkušenost je určitým východiskem, na jehož základě lze hodnotit současnost a dělat plány pro budoucnost.

Tragickými březnovými událostmi roku 1939 byl vnesen do politiky nový fenomén, který se konstituoval v aktivismus až kolaboraci. Fenomén kolaborace na územích okupovaných během druhé světové války je v historiografii dosud předmětem bádání, protože řada aspektů zůstává dosud skryta a řada archivních materiálů čeká na své zpracování. Nemalou roli hraje skutečnost, že je to téma velice citlivé, zasahující do přítomnosti.

Český aktivismus protektorátního období představuje poměrně složitý a dosud málo probádaný problém. V letech druhé světové války se mezi významné aktivistické organizace v Protektorátu Čechy a Morava zařadil i Český svaz válečníků (ČSV). Jeho cílem bylo sjednotit válečné vysloužilce, především veterány první světové války s vyloučením bývalých československých (čs.) legionářů. V předmnichovské republice existovala řada vojenských spolků, které měly být po odstranění legionářů sloučeny v jednotnou organizaci.

ČSV měl schválené stanovy, vytvořil základní organizace tzv. Kamarádství a svou činnost v duchu proněmeckého aktivismu vyvíjel až do konce války. Po skončení války byl ministerstvem vnitra (MV) zařazen na seznam fašistických organizací. Jeho

¹ GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. Praha : Themis, 1996, s. 7.

čelní představitelé, mezi něž patří především generál (gen.) Otto Bláha a gen. Robert Rychtrmoc, byli za svou činnost po skončení války postaveni před Národní soud a v lednu roku 1946 odsouzeni k trestu smrti. Také další vedoucí činitelé ČSV byli postaveni před Mimořádné lidové soudy v příslušných okresních městech. Na oficiálním soupisu kolaborantských organizací se nachází řada skupin a spolků, ale i další organizace vojenských veteránů, z nichž bezpochyby nejvýznamnějším je právě ČSV díky činnosti s přesahem na protektorátní politickou scénu. Tato aktivistická organizace se také částečně odlišuje od většiny fašistických skupin, které vznikaly na začátku protektorátu bez jakéhokoliv právního podkladu. Vedle těchto skupin vzniklo později Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě a Veřejná osvětová služba (VOS), což byly ve své podstatě plnohodnotné instituce pověřené vlastními úkoly a disponující placeným aparátem. V těchto dvou případech se však jednalo o protektorátními místy vytvořené organizace, které vznikly z podnětu okupačních orgánů a působily také pod jejich dohledem. ČSV stojí v této pestré směsi českých proněmeckých uskupení někde uprostřed. Je to organizovaná, centrálně řízená organizace, která svou činnost vyvíjela až do samého konce války. Výjimečná je i svým negativním postojem k legionářskému kultu, který byl jedním z pilířů čs. státnosti.

Problematikou ČSV se dosud žádná specializovaná publikace nezabývala a případný zájemce je odkázán pouze na článek Dalibora Státníka, který vyšel v roce 2002 ve sborníku vydaném Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích, a na článek Ivo Pejčocha, jenž vyšel v roce 2007 v časopise Historie a vojenství. Tentýž autor problematiku ČSV rozebírá také ve své nové knize Fašismus v českých zemích 1922-1945. Detailně zde popisuje vývoj jednotlivých krajně pravicových fašistických a nacionálně socialistických stran, hnutí a spolků působících na území Čech a Moravy od vzniku samostatné čs. republiky až do konce 2. světové války. Část věnovaná ČSV je rozšířením autorova článku z roku 2007. Velmi stručně zmiňuje i Exekutivu bývalých vojáků, která však zdaleka nedosahovala takového významu jako ČSV. Okrajově se ČSV věnuje také Otomar L. Krejča v článku Český fašismus (1938-1945), jenž vyšel v roce 2004 v časopise Soudobé dějiny. Velmi přínosná je i rigorózní práce Martina Veselého z roku 2005, ve které se zabýval osobou gen. Roberta Rychtrmoe. Autor ve své práci založené na pečlivém studiu archivních pramenů vše posuzuje v celkovém

kontextu a popisuje i vývoj v aktivistických organizacích včetně ČSV, v nichž gen. Rychtmoc působil a na jejichž utváření a fungování měl vliv.

Nejzákladnější informace o ČSV lze dále najít v pracích věnovaných českému fašismu a dějinám protektorátu. Přestože se vedle známější Vlajky a Kuratoria jedná o třetí nejpočetnější kolaborantskou organizaci, je na pokraji zájmu historického bádání a ve většině dosavadních prací zabývajících protektorátní historií je téměř opomíjena.

Z výše uvedených důvodů jsem si za téma svojí diplomové práce obhájené v roce 2011 na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni zvolil právě tuto organizaci vojenských veteránů, protože se domnívám, že je zde vzhledem k neprobádanosti dochovaných archivních pramenů dostatečný prostor vnést do dané problematiky nové poznatky, které by mohly být přínosné pro hlubší poznání českého aktivismu a problému kolaborace samotné. Cílem bylo popsat vznik, vývoj a činnost ČSV a v neposlední řadě i pokusit se nalézt odpověď na otázku, co přivedlo řadu bývalých rakousko-uherských vojáků a poté čs. vojáků na dráhu aktivismu. Jedná se o fenomén, jenž byl dosud v pracích historiků spíše opomíjen. Nechtěl jsem se věnovat pouze činnosti ČSV na „vrcholné“ úrovni, jako tomu bylo u dosavadních prací, ale pokusil jsem se také proniknout i k samotným členům, jejich názorům a činnosti. Vzhledem k řadě dosud nevyužitých archivních pramenů, které jsem studiem získal, jsem se po obhájení diplomové práce rozhodl, že práci podrobněji rozpracuji a rozšířím ji na práci rigorózní.

1.1 Stav pramenné základny

Prameny ke studiu ČSV se nacházejí v řadě archivů, mnoha fondech a velkém množství kartonů. Základem pro mou práci byl především fond ČSV (16 kartonů), uložený v Národním archivu (NA). Z původního materiálu se dochovaly pouze zbytky. Přesto si lze učinit alespoň rámcový obraz o vzniku, vývoji a činnosti ČSV. Materiály týkající se činnosti jednotlivých Kamarádství se v ucelené podobě téměř nedochovaly. Přesto jsem se pečlivým studiem dochované korespondence pokusil vytvořit krátké „medailonky“ dvou Kamarádství (Plzeň, Smečno). Pramennou základnu vítaným způsobem rozšířilo i studium materiálů dochovaných v Archivu bezpečnostních složek

(ABS), kde se kromě řady zajímavých dokumentů o činnosti ČSV dochovaly poválečné výsledky funkcionářů ČSV a dalších významných osobností protektorátní politické scény. Přínosem bylo i studium materiálů ve složce korespondence ČSV s Emilem Háchou, uložené v Archivu kanceláře prezidenta republiky (AKPR). Pro zmapování činnosti plzeňského kamarádství ČSV byly částečně přínosné i materiály z archivního fondu týkající se činnosti VOS v Plzni, uložené v Archivu města Plzně (AMP).

1.2 Metoda a kritika pramenů

Vzhledem k tématu a období bylo nutné provádět velmi pečlivou kritiku pramenů, které byly velice různorodé. Jednalo se převážně o prameny institucionální povahy, jejichž pravost považuji za nespornou - hlášení, zprávy, memoranda, návrhy, výkazy, koncepty. Některé písemnosti Rychtrmoce, Bláhy či jiných funkcionářů nebyly podepsány. Z jiného pramene se podařilo ověřit jejich autorství, například díky existenci více kopií, na které se narazilo v jiných fondech. Problematická jsou samozřejmě i poválečná svědectví. Hodnověrnost tvrzení či potvrzení pravdivosti údajů jsem se snažil ověřovat porovnáváním výpovědí. Kvůli vysoké výpovědní hodnotě a lepšímu pochopení myšlenkových struktur tehdejšího období často uvádím doslovné citace pramenů institucionální i osobní povahy (např. korespondence členstva ČSV). Citace jsou přepisovány v přesném nepozměněném znění, včetně případných gramatických a interpunkčních chyb. V práci jsem využil i velké množství sekundární literatury, spíše k zařazení do kontextu.

Ve své práci jsem se snažil držet lineárního chronologického sledu událostí. Postupoval jsem podle metody přímé, v práci je zachován diachronní přístup. Kvůli větší přehlednosti jsem však někdy tento postup přerušil a dal přednost strukturálnímu výkladu osvětlujícímu jednotlivé aspekty souvisejícími s tématem práce. V práci se nesoustřeďuji pouze na vlastní ČSV, ale snažím se v určitých případech posuzovat události v celkovém kontextu a zmínit také např. činnost organizací, jejichž činnost s ČSV nějakým způsobem souvisela.

Z hlediska metodického jsem použil metodu indukce, kdy se snažím z jednotlivých faktů vyvozovat obecné závěry. Postup deduktivního přístupu umožňuje

využít k dotvoření výsledné podoby zkoumané problematiky četnější plejádu poznatků ze studia pramenů a odborné literatury.

Pokus využít také metodu oralhistory se ukázal jako nerealizovatelný. Přestože mně poskytla nemalou pomoc kronikářka Smečna paní Eva Ničová, nepodařilo se navázat kontakt s potomky bývalých členů tamějšího Kamarádství ČSV, abych mohl rozšířit znalosti např. o jejich poválečných osudech.

1.3 Struktura práce

Rigorózní práce je rozdělena do jedenácti kapitol, z nichž jsou některé dále rozčleněny na podkapitoly. V první kapitole přibližuji téma a cíl práce. Dále popisuji stav pramenné základny, metodu a kritiku pramenů a strukturu práce. Shrnuji též současný stav zpracování tématu. Ve druhé kapitole se pokouším obecně vymezit pojmy kolaborace a aktivismus a ukázat pohled některých historiků na uvedené fenomény. Ve třetí kapitole se věnuji situaci v Protektorátu Čechy a Morava, přibližuji protektorátní a okupační správu a stručně se zabývám protektorátní kolaborací a jejími exponenty. Ve čtvrté kapitole jsem popsal vlastní proces vzniku a dotvoření ČSV. Zmiňuji též osobnost četnického plukovníka Otto Bláhy, který stál u zrodu tohoto spolku a patřil mezi jeho nejvýznamnější osobnosti. V páté kapitole se již zabývám základní organizací spolku tzv. Kamarádstvím. Tyto nejnižší organizační jednotky vznikaly v jednotlivých obcích a městech po celém protektorátu. Přibližuji jejich vlastní činnost, organizační strukturu, směrnice, korespondenci členů. V podkapitolách se věnuji Kamarádstvím ČSV v Plzni a Smečně. Obsahem šesté kapitoly je činnost ČSV pod vedením Otto Bláhy, snahy o podíl na výchově české mládeže a další aktivity. V kapitole se také zabývám výkladem týkajícím se pozvolného pádu Otto Bláhy a zmiňuji činnost VOS. Následující sedmá kapitola se již logicky zabývá činností ČSV pod vedením nového vedoucího gen. Roberta Rychtrmoe, jeho snahám o konsolidaci Svazu. Popsal jsem také založení a činnosti České ligy proti bolševismu (ČLPB). Obsahem další kapitoly je téma týkající se úsilí o válečné nasazení českých vojáků. Podrobně rozebírám Rychtrmocovo memorandum o přímé české účasti na válečném poli po boku německé armády. V deváté kapitole se soustředím na činnost ČSV v posledním válečném roce, zmiňuji

také Rychtrmocovo jmenování vedoucím Národního souručenství (NS). V předposlední, tj. desáté kapitole se již zabývám poválečným osudem ČSV a jeho nejvýznamnějších představitelů, z nichž Otto Bláha, Robert Rychtrmoc a Gustav Mohapel stanuli před Národním soudem. V poslední jedenácté kapitole hodnotím výsledky svého bádání.

2 KOLABORACE A AKTIVISMUS

Vzhledem k tématu rigorózní práce považuji za naprosto nezbytné vymezit hned v úvodu práce pojem fenoménu kolaborace a pokusit se jej alespoň rámcově definovat. Obecně lze říci, že se jednalo o spolupráci mezi německými okupačními úřady a domácím obyvatelstvem, v případě protektorátu obyvatelstvem českým. Ta může mít jak formu oportunní taktiky, tak formu cílevědomého a programového postupu. Základem mohou být motivy ideologické, materiální či existenční. S odstupem doby není vždy jednoduché posoudit, jaké jednání můžeme za kolaboraci považovat a jaké nikoliv. V extrémním případě bychom mohli za kolaboraci považovat i běžné plnění pracovních povinností či dobrovolnou přihlášku na práci do Říše podanou z existenčních důvodů. Jako rozhodnutí k dobrovolné kolaboraci byl po roce 1945 chápán např. také slib členů protektorátní vlády a zaměstnanců veřejné správy, kteří na jaře 1940 vynuceně přísahali věrnost „*Vůdci Velkoněmecké říše*“.

Obtížnost vymezení pojmu potvrzuje i Jan Gebhart. „*Je to velmi složité...Jak definujete kolaboraci*“?, uvedl v roce 2004 v Lidových novinách, „*prakticky všichni obyvatelé byli donuceni pracovat, aby užívali svoje rodiny, a tím pomáhat okupantům. Budete pak souhlasit s tezí, že většina českého národa kolaborovala*“?²

Pokud budeme považovat slovo kolaborant za synonymum slovního spojení „*zrádce českého národa*“, pak budeme mít úlohu možná o trochu jednodušší a na stranu kolaborantů můžeme zařadit např. donašeče či přímé konfidenty tajné státní policie, kteří se bezpochyby svým jednáním proti „*národní cti*“ provinili. Dalo by se bez přehánění říci, že tvořili mravně nejnižší skupinu kolaborantů, protože neváhali pro získání výhod udávat své spoluobčany.

Jako kolaboranti byli po skončení války souzeni i členové protektorátních vlád, z nichž mnozí se v počáteční retardační fázi snažili co nejdále odvrátit germanizační snahy nacistů a i státní prezident Hácha byl přesvědčen, že dělá pro národ to nejlepší.

² BLECHOVÁ, S. Pomáhali okupantům. *Lidové noviny* (rubrika Neděle), 13. 3. 2004, s. 19. Řadu studií na téma kolaborace je možno nalézt ve sborníku *Kolaborace. Kolaborace? Kolaborace!* Sborník příspěvků z vědecké konference konané v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích dne 5. května 2006. České Budějovice : Jihočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86260-63-1.

Byl přesvědčen, že jeho posláním je volit menší zlo. Chtěl podat demisi, dokonce uvažoval o sebevraždě, přesto setrval ve funkci a snášel svůj osud.

Při úvahách nad touto problematikou je nutné uvědomit si složitost běžného denního života v protektorátu a při vynášení jakéhokoliv soudu je třeba vždy brát v úvahu hledisko, v jaké době a jak dlouho konkrétní člověk kolaboroval. Existuje široká škála možností posuzovat konkrétní motivaci jednotlivých aktérů. Mohlo se jednat o kolaboraci vynucenou, dobrovolnou, ideologickou (např. aktivističtí novináři), vojenskou (např. vstup do německé armády či případy bývalých čs. četníků vstoupivších po získání říšsko-německého občanství k německým bezpečnostním složkám) či úřední spočívající třeba v přílišné služební horlivosti příslušníků protektorátní správy, ale i zjištěnou či vyvolanou nejnižšími lidskými pudy. Na první pohled bychom za kolaboranta mohli považovat i člověka, který se přihlásil k německé národnosti a získal říšsko-německé občanství. Ale co když důvody k učinění tohoto rozhodnutí byly jiné než např. konjunkturální a takováto osoba naopak pomáhala českým spoluobčanům?

V současné době si lze stěží představit podmínky, v jakých se za války žilo. Ať je jednalo o zatýkácké akce, psychózu strachu, vzájemného podezírání a chronické nedůvěry, popravy, demoralizace, snaha zachránit sám sebe nebo někoho z rodiny, snahu přežít nebo naopak využít šanci a prosadit se za nových okolností.³ To všechno mohou být motivy ke kolaboraci.

O tom, co vlastně kolaborace v protektorátu byla a kdo byli jejími představiteli, se u nás vedly diskuse až od sklonku 60. let minulého století. Teprve diskuse v historické obci v tomto období znamenala kvalitativní přelom. Z mého pohledu cítím podvědomě v této problematice jakousi pojmovou rozkolísanost vyplývající logicky z toho, že se jedná o lidské jednání stěží empiricky postižitelné. Navíc je třeba brát v úvahu subjektivní pocit hodnotícího. Přesto bych se na tomto místě po předchozí úvaze v krátkosti pokusil definovat pojmy kolaborace a aktivismus a uvést názory nejvýznamnějších historiků zabývajících se tímto tématem.

³ PASÁK, T. *Emil Hácha (1938-1945)*. Praha : Rybka Publishers, 2007, s. 254-258.

Již krátce po skončení okupace byl podle pokynu Generálního velitelství čs. policie z 12. května 1945 za zrádce považován ten, „*kdo vědomě a aktivně spolupracoval s Němci*“, a kolaborantem ten, „*kdo za okupace s Němci spolupracoval více, než k tomu*

byl nucen“. V přípisě Zemského četnického velitelství v Praze také kdo „*schvaloval ideologii nacismu nebo stav od 1. 10. 1938 do konce okupace*“.⁴

Mečislav Borák ve studii zabývající se novinářskou kolaborací cituje z článku „*Laboranti a kolaboranti*“, který vyšel v lidoveckém Hlasu dne 18. září 1945. Pro autora byli „*laboranty*“ provinilí Němci a pod „*kolaboranty*“ si představoval jejich české pomahače. Ač nemuseli, pomáhali z vlastní iniciativy: „*Kolaborantem je ten, kdo za jidášský groš, z nelásky k vlastnímu národu, bez nátlaku, dobrovolně Němcům pomáhal, kdo se v jejich prospěch snažil zvyšovat válečnou těžbu, kdo se s Němci bratříčkoval, donášel na české lidi, přál si tedy německé vítězství.*“ V článku „*Kdo je kolaborant*“ z 13. září 1945 byla převzata charakteristika kolaboranta od známého dramatika Stanislav Loma. Ten za kolaboranta považoval „*pomahače*“, který přijatou veřejnou funkci vykonával v německém a protektorátním duchu i ty osoby v podřízeném postavení projevující zvláštní horlivost. Svá slova shrnul výstižným závěrem: „*(Dělali víc, než musili, se říká lidově a jasně.)*.“ Ještě složitější bylo odlišit, kdo kolaborantem není, i když jeho chování v době okupace by tomu mohlo nasvědčovat. Podle něj „*není pomahačem dělník, jenž pracoval z příkazu, redaktor, jenž stroze informoval čtenáře, předseda, jenž zachraňoval zájmy své působnosti nějakou tou vynucenou komedií pod obrazem Hitlera a Háchy*“.⁵

Z výše uvedeného lze obecně vyvodit, že v poválečné době byl za kolaboranta považován ten, kdo dělal více než musel. Slova jako zrádce, spolupracovník či pomahač

⁴ STANĚK, T. *Retribuční vězni v českých zemích 1945-1955*. Opava : Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2002, s. 11.

⁵ BORÁK, M. Protektorátní novináři před retribučními soudy v letech 1945-1948. In Hájek, J. – Kocian J. – Zítka, M. (ed.). *Fragmenty dějin. Sborník prací k šedesátinám Jana Gebharta*. Praha : Historický ústav AV ČR, 2006, s. 512-513.

byly synonymy slova kolaborant. Na toto místo bychom mohli zařadit i později používané slovo aktivista, protože je patrné, že v době uplatňování retribučního zákonodárství se dávalo mezi slova kolaborant a aktivista rovnítko.

Prototypem kolaboranta a symbolem národní zraedy byl bezpochyby Emanuel Moravec. Historik Jan Tesař jej hodnotí výstižně a až s provokativním chápáním: „*Sleduje-li člověk galerii českých opor nacistického okupačního režimu, jako by pozoroval améby, neustále měnící svůj tvar, či kaši protékající mezi prsty. Moravec není z tohoto rodu. Jemu nelze upřít originalnost, cílevědomost a v jistém smyslu i mužnost. Jsme schopni racionálně vysvětlit tento základní pocit, který má snad každý, kdo se byl zběžně seznámil s oficiální českou protektorátní politikou?*“ V textu z roku 1969 dále píše, že především díky Tomášovi Pasákovi dospěla okupační historie v posledních letech k pochopení dynamiky vývoje české vládní kolaborace. Její podstata je v napětí mezi loajálně-opozičně-retardační linií, jejímž symbolem se stalo jméno Háchovo, a mezi směrem tzv. „*přímé kolaborace*“, tj. politickými fantaziemi českého fašismu a nacismu. Moravec nenáleží však do žádného z těchto táborů.⁶

Nabízí se tedy otázka, jejíž zodpovězení není jednoduché. Je vůbec možné považovat Emanuela Moravce za prototyp kolaboranta, či ho můžeme přímo označit nacistou? Myšlenkám nacionálního socialismu byl plně oddán, ve své podstatě jim neváhal obětovat své tři syny a na konci války ukončil svůj život sebevraždou.

Jan Tesař rozděluje rozlišuje v evropském měřítku 3 druhy kolaborantů. Jednak jsou to různí koupení zrádci, udavači a další individua bez přímé politické funkce. Vedle nich tvořily kolaboraci s nacismem dvě skutečné politické síly: nacističtí fanatikové z řad příslušníků porobených národů a na druhé straně realisté kolaborující na základě principu menšího zla.⁷

⁶ TESAŘ, J. *Mnichovský komplex. Jeho příčiny a důsledky*. Praha : Prostor, 2000, s. 231. Článek vyšel také v časopisu Dějiny a současnost, 1969, č. 1, s. 20-27.

⁷ TESAŘ, *Mnichovský komplex*, s. 175-176. Článek Železná garda a „realisté“. Seriál Vlastenci a bojovníci vycházel na pokračování v časopisu Listy, 1969, č. 11-19.

V souvislosti s kolaborací použil označení „*realista*“ i historik Ivan Pfaff. Podle něj nacistická okupační správa preferovala realisty před fanatiky, neboť pro reálné potřeby a cíle okupačního režimu byl cennější prezident Hácha než Vlajka či Tiso než Hlinkova garda. Uvedl: „*Je výhodné pro okupační moc investovat do houfce posedlých fanatiků, kteří vykřikují divoká hesla...a zároveň sledovat škodolibě na nejnižší míru redukovanou obranu ‚realistů‘ proti nim, povolovanou za cenu jejich stále větší ochoty k plnění funkce, kterou jim okupant původně přidělil*“.⁸

Na tomto místě je možné uvést termíny háchovci a háchovština. Těmi již v období okupace kritizoval odboj politiku spolupráce s nacisty. Háchovština byla po celou dobu synonymem zrady. Jan Tesař v pojmu spatřoval politiku přizpůsobení se mocnému sousedovi a záchrany národa za cenu rezignace na vlastní svrchovanost.⁹

Již zmíněný Tomáš Pasák považoval kolaboraci za spolupráci s okupační mocí, za politický jev vycházející z aplikace březnového ujednání. Velkou roli podle něj hrála dobrovolnost, i když 15. březen 1939 byl aktem násilným. Kolaborace znamená v podstatě „*určit ‚existenční minimum‘, jehož překročení by znamenalo aktivní podporu okupačnímu režimu. Tam, kde se ‚museti‘ rozchází se ‚chtíti‘, jest její počátek*“.¹⁰

V polovině 90. let v knize zabývající se českým fašismem dále uvádí: „*Je zcela pochybené dávat pod společný jmenovatel loajalitu, aktivismus, programovou kolaboraci a český fašismus a český nacismus. Používáme-li poválečného pojmu kolaborace, nelze uplatnit při jejím objasnění třídní pohled. Jedná se totiž o politický proces, který v sobě zahrnuje všechny politické proudy dřívějšího vývoje, dále i všechny sociální skupiny, a který nelze odloučit od politického, sociálního, geografického, mravního, sociologického a historického zkoumání. Každý český fašista nebyl zároveň kolaborant, a každý kolaborant nemusel být fašistou*“.¹¹

V samém závěru úvodní části bych za názory jednotlivých historiků na téma kolaborace zařadil definici od Pavel Večeři: „*Kolaborace jako soubor mravních,*

⁸ PFAFF, I. Kolaborace mezi námi: tradice nebo komplex? In *Svědectví*, 1971, roč. XI., č. 41, s. 50.

⁹ TESAŘ, J. „Záchrana národa“ a kolaborace. In *Dějiny a současnost*, 1968, č. 5, s. 6-7.

¹⁰ PASÁK, T. Generál Eliáš a problémy kolaborace. In *Dějiny a současnost*, 1968, č. 6, s. 36.

¹¹ PASÁK, T. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*. Praha : Práh, 1999, s. 385.

politických či kriminálních pochybení rozličné váhy a významu sahá od jednorázových aktů morálního selhání přes dlouhodobé přizpůsobení se poměrům, kdy je spolupráce s nepřítelem vnímána jako nutná politická, společenská či profesní daň, až po cílevědomou aktivní činnost směřující v kooperaci s okupantem k paralyzování obranných reflexů vlastního národa a k získání různě definovaného podílu na moci nad ním.“¹²

Nad definicí aktivismu se před několika lety nově a poučeně zamýšleli historici médií Jakub Končelík a Jan Cebe. Přinesli již poněkud jiné pojetí označení kolaborant a aktivista. Podle nich byla podstatou aktivismu víra, že „*pouze skrze co nejužší a nejaktivnější spolupráci s říší jako dominantní sousedící velmocí a skrze příklon k její nacistické ideologii je možné dosáhnout určitých politických cílů (formulovaných na celé škále od záchrany národa po osobní prospěch)*“.¹³ Jinými slovy bychom za aktivistu mohli považovat hlavně toho, kdo usiloval o to, aby Češi přijali „*říšskou myšlenku*“ za vlastní a svou činností tuto myšlenku cíleně prosazoval.

¹² VEČEŘA, P. Ošemetné Scylly a zrádné Charybdy protektorátních novinářů. K projevům pasivní rezistence a kolaborace na stránkách českých tištěných médií za německé okupace (1939-1945). In *Mediální studia*, 3/2007, roč. 2, s. 265.

¹³ CEBE J. - KONČELÍK, J. Novinářský aktivismus: protektorátní kolaborantská žurnalistika a její hlavní představitelé z řad šéfredaktorů českého legálního tisku. In *Sborník Národního muzea v Praze*, řada C – Literární historie. 1 - 4/2008, roč. 53, s. 39.

3 PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA

3.1 Situace v protektorátu

Nacistická okupace českých zemí v letech 1939-1945 byla jedním z nejtragičtějších období našich dějin. V polovině března roku 1939, po dvacetileté existenci, skončilo období vývoje samostatné Československé republiky. Dne 14. března 1939 došlo ke vzniku samostatného Slovenského státu a o pouhý den později k okupaci zbytku československého území německou armádou.

V noci z 15. na 16. března 1939 se na Pražském hradě konaly porady o novém státoprávním uspořádání, přičemž z několika návrhů byl vybrán statut protektorátu. Výnos Adolfa Hitlera o jeho zřízení byl německým ministrem zahraničních věcí vyhlášen 16. března 1939.¹⁴

Výkon protektorátní a okupační správy v českých zemích byl dvoukolejný. Vedle protektorátních institucí (prezident, vláda) zde existoval úřad říšského protektora (ÚŘP), který byl ústředním článkem říšské správy. Ve výnosu o zřízení protektorátu bylo sice proklamováno, že je „*autonomní a spravuje se sám*“, ale zároveň bylo upřesněno, že protektor (ŘP) „*vykonává svoje výsostná práva, náležející mu v rámci protektorátu, ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami říše*“. Tento nejvyšší představitel německé moci měl neomezenou pravomoc a ve svých rukách soustředil dozor nad výkonnou i zákonodárnou mocí. Mohl zasahovat i do oblasti soudní. Pro nacistický režim nastolený v českých zemích je charakteristická

¹⁴ PASÁK, T. *Pod ochranou říše*. Praha : Práh, 1998, s. 45. Rozbor z právního hlediska také MARŠÁLEK, P. *Protektorát Čechy a Morava*. Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0302-0.

kombinace prvků anekdotických se znaky zdánlivé autonomie. Ta byla postupně oklešťována s cílem přeměnit české země v integrální součást Německa.¹⁵

ŘP byl jediným reprezentantem Vůdce a říšské vlády v protektorátu. S výjimkou armády řídil německé úřady a instituce. Měl značná práva vůči české správě. Normativní ani individuální právní akty, proti nimž podal námitky, nemohly být vyhlášeny.¹⁶ ŘP potvrzoval jmenování členů vlády a také je mohl odvolávat. Jeho úřadu podléhala také síť tzv. oberlandrátů, jež byly mj. i kontrolními orgány, které vykonávaly dozor nad českými okresními a obecními úřady.¹⁷ Druhou nejvyšší pozici německé správy zastával státní sekretář při ÚŘP.¹⁸

Státoprávní změny s sebou přinášely úpravy organizace veřejné správy. Dne 21. března 1939 bylo rozpuštěno Národní shromáždění. Novým poměrům byla přizpůsobena i činnost okresních a zemských zastupitelstev a posléze i obecních výborů. Činitelé těchto institucí byli jmenováni shora. Zákonodárná iniciativa vycházela formálně z vlády, ve skutečnosti však od říšských orgánů přes vládu.¹⁹

V této situaci došlo ke vzniku NS, svým způsobem zastřešující politické hnutí celého českého národa, která byla chápána jako „náhražka“ za jeho dřívější politickou reprezentaci. NS mělo zabránit předpokládanému nástupu českých ultrapravicových sil, českých fašistů R. Gajdy, různých antisemitských skupin a organizace Vlajka.²⁰

Tehdejší ministr protektorátní vlády dr. L. Feierabend uvedl, že bylo třeba co nejrychleji vytvořit novou politickou základnu, která „by byla v rukou slušných lidí“. Začínala se propagovat představa, že „nový politický útvar musí dělat dojem totality, ale musí být složen ve své většině z osob demokraticky smýšlejících“.²¹

¹⁵ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 46-47.

¹⁶ SCHELLE, K. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 155-156.

¹⁷ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 48.

¹⁸ BRANDES, D. *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. Praha : Prostor, 1999, s. 36.

¹⁹ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 53.

²⁰ BRANDES, cit. dílo, s. 122-123.

²¹ GEBHART – KUKLÍK, *Dramatické i všední dny protektorátu*, s. 11.

Podle údajů z května 1939 se v Čechách do NS přihlásilo 99,2% mužské populace, na Moravě pak 98,4%. Většina obyvatel vstupem demonstrovala své češství a výraz odporu proti okupantům. NS mělo ovšem minimální pravomoci a jeho možnosti ovlivnit vývoj v protektorátu byly velmi omezené. „*Musíš to tak kroutit, aby to šlo na všechny strany dobře. Nezapomeň přitom nikdy, že jsi Čech*“, charakterizoval vedoucímu NS Adolfu Hrubému jeho úkoly protektorátní ministr dr. Jiří Havelka.²²

V souvislosti s novou státoprávní úpravou a s likvidací ministerstva obrany vznikl na území protektorátu také nový vojenský útvar, který dostal označení vládní vojsko. Rozhodnutí protektorátní vlády o zřízení vojska vycházelo v podstatě z nařízení úřadu ŘP. S jeho vytvořením o stavu 7 000 mužů vyslovil přímý souhlas i Adolf Hitler.²³ Nejvyšším řídícím a velitelským orgánem vládního vojska byl Generální inspektorát. V jeho čele stál generální inspektor, který se ze své funkce zodpovídal přímo státnímu prezidentovi. Do funkce byl vybrán gen. Jaroslav Eminger.²⁴

K odstranění dvoukolejnosti veřejné správy došlo v lednu 1942, kdy zastupující ŘP Reinhard Heydrich dokončil likvidaci slibované a kýžené protektorátní autonomie. Došlo k omezení postavení protektorátní vlády, zrušení ministerské rady a některých ministerstev. Po reformě vlády došlo také ke změnám v nižších složkách politické správy. Výsledkem bylo postavení českých úřadů pod německou kontrolu.²⁵

Nacistům šlo o prosazení a posílení jejich přímého vlivu na všeobecné úřady politické správy, což se stalo zavedením instituce správy z příkazu Říše. Ta mohla vzít do své správy jednotlivá odvětví a delegovat je k vyřizování na úřady autonomní správy, které je pak vykonávaly jako agendu z příkazu Říše. Autonomní orgány byly tedy de facto již německé a dvoukolejnost veřejné správy překonaná.²⁶

²² PERNES, J. *Až na dno zrady. Emanuel Moravec*. Praha : Themis, 1997, s. 165-166.

²³ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 136-138.

²⁴ KALOUSEK, M. *Vládní vojsko 1939-1945. Vlastenci či zrádci?* Praha : Libri, 2002, s. 19.

²⁵ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 345.

²⁶ SCHELLE, cit. dílo, s. 161.

V důsledku nepříznivého vývoje na východní frontě vyhlásilo nacistické vedení v únoru 1943 totální mobilizaci Německa a materiálních a lidských zdrojů okupovaných evropských zemí. Toto mělo bezprostřední dopad i na české země, jejichž ekonomický význam pro nacistické válečné hospodářství vzrostl.²⁷ Této situaci odpovídal výnos Adolfa Hitlera z 20. srpna 1943, který znamenal novou organizaci státní správy. Nově byl zřízen úřad Německého státního ministra pro Čechy a Moravu, v jehož čele stál K. H. Frank. Podle nového nařízení si ŘP podržel pouze čestnou působnost, zatímco moc výkonná přešla na nově vzniklý úřad.²⁸

3.2 Protektorátní kolaborace a aktivismus

V protektorátu - podobně jako ve většině později okupovaných zemích - nesvěřili nacisté podíl na moci nepočetným fašistickým aktivistům, ochotným pomoci zavádět nacistický řád. Ti byli napříště využíváni jako nátlaková skupina na protektorátní politickou reprezentaci. Partnery k jednání, dalo-li se o partnerství mluvit, byli pro nacisty čeští politici, kteří měli širší vliv a jejichž součinnost nacisté potřebovali pro udržení klidu a pořádku v zemi.²⁹

Výše uvedenou skutečnost nejlépe vystihují pozdější slova K. H. Franka. Ten 30. března 1944 mluvil v Karlově Studánce o zásadách své politiky v Čechách a na Moravě. Prohlásil: „*Od počátku jsem nenechal dále růst jakékoliv české obrozené hnutí. Nemáme zájem na českém nacionálním socialismu nebo fašismu...České fašisty, vlajkaře, nacionální socialisty atd., roztržité v mnohých skupinách, jsem používal jen jako donašeče a agenty pro SS. Když vlajkař Rys se stal šovinistickým, strčil jsem ho do koncentračního tábora...Neutvořil jsem vládu z těchto lidí; naopak, k tomu jsem si vzal bohémy liberální demokraty. Tím jsem dosáhl toho, že tito muži, požívající poměrnou důvěru národa, byli s to hájit a prosadit nepopulární opatření snadněji než fašista*

²⁷ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 346.

²⁸ PASÁK, *Český fašismus*, s. 333.

²⁹ KŘEN, J. *Dvě století střední Evropy*. Praha : Argo, 2005, s. 484.

Gajda nebo vlajkař Rys se svými několika tisíci členy. Ostatně jejich organizace byly rozpuštěny.“³⁰

Německé úřady se snažily od počátku okupace získat část obyvatelstva k aktivnější spolupráci. Těch, kteří podporovali nacisty nebylo z pochopitelných důvodů mnoho. Jednalo se především o příslušníky uskupení jako byla např. Vlajka, Národní obec fašistická, Národní árijská kulturní jednota a řady dalších fašistických organizací.³¹ U části obyvatelstva, zejména u vyšších úředníků, se objevovala tendence k účelovému konformismu. Nacistické ideologii prosazované v protektorátu sice nevěřili, ale v podmínkách totalitního režimu se navenek stavěli jako její vyznavači. V konkrétních případech hraničil tento postoj s kolaborací. Lidé, kteří se dávali do služeb nacistům, pocházeli ze všech společenských vrstev a okupantům ulehčili ovládnutí českého politického a hospodářského systému.³²

V proněmeckém duchu začali vystupovat i někteří příslušníci inteligence. Ve veřejně politickém životě se začal prosazovat směr, který začal aktivismus zdůvodňovat na historickém principu. Josef Kliment, blízký spolupracovník prezidenta Háchy, začal razit směr zdůvodňující aktivismus na historickém principu. Vycházel z poznání, že berlínský diktát byl opakováním „*staré historie*“. Český národ podle něj vstoupil jako autonomní do svazku národů pod vedením Německa, které bylo ve středověku centrem Svaté říše římské. Klimentovo pojetí nevycházelo z politického primitivismu představitelů českého fašismu, ale bylo ovlivněno konformní snahou po loajalitě k okupačnímu systému jako k trvalé státní formě.³³

Další odnoží rodící se kolaborace se stali někteří čeští novináři. V březnu roku 1941 došlo ke schůzce pražských aktivistických novinářů, na níž byla ustavena tzv. „*sedmička*“ vedoucích žurnalistů. Politicky bylo toto uskupení formováno nacionálně socialistickou ideologií, kterou se snažilo integrovat do života českého národa.³⁴ Od druhé poloviny roku 1941 představovali kolaborantští novináři, z nichž někteří

³⁰ ČELOVSKÝ, B. *So oder so. Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945*. Šenov : Tilia, 2002, s. 424.

³¹ PASÁK, *Český fašismus*, s. 278-279, s. 285-287, s. 289-297.

³² Tamtéž, s. 272.

³³ Tamtéž, s. 266.

³⁴ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 270-271.

pocházeli z předmnichovských fašistických a komunistických směrů, především však představitelé „sedmičky“ Karel Lažnovský, Vladimír Krychtálek, Emanuel Vajtauer, Vladimír Ryba, Jaroslav Křemen, Václav Crha a Karel Werner, ideově zformovanou proněmeckou skupinu, jejíž existence byla spojena s podporou státního tajemníka K. H. Franka a německé bezpečnostní policie. Ideologie této skupiny vycházela z výrazné spolupráce s okupačním režimem, podobně jako u Moravce.³⁵

Velkou úlohu v prosazování nacionálně socialistické ideologie v českých zemích měl reprezentant programové kolaborace Emanuel Moravec, který se snažil uskutečnit převýchovu českého národa v pronacistickém duchu. Jeho program vycházel z předpokladu německo-českého smíření a důsledné loajální spolupráce.³⁶

Aktivistický projev před řadou protektorátních i německých představitelů pronesl Moravec na pohřbu šéfredaktora Českého slova Karla Lažnovského v říjnu 1941. Zopakoval jeho myšlenku, že pro český národ je jedinou záchranou, když se rozloučí se starými pořádky a prací bude rozvíjet novou Evropu. V projevu dále uvedl: *„Tvoje smrt je proto pro nás, kteří chceme sdílet Tvou víru v lepší zítřky, milníkem a varováním. Nezbyvá nám nic jiného, než zvednout rukavici, která nám byla hozena a ve vlastním národě ohlásit boj proti všem, kteří nepochopili dnešní dobu.“*³⁷

V roce 1942 nastala zásadní změna ve správním řízení. 15. června 1942 bylo vydáno vládní nařízení, které se ve zdůvodnění opíralo o správní reformu z 15. ledna téhož roku. V té době byl zřízen Úřad lidové osvěty, v jehož čele stál od 19. ledna 1942 právě Emanuel Moravec, jenž vykonával zároveň i funkci ministra školství.³⁸ Instituce byla podřízena předsedovi vlády a od bývalých ústředních úřadů převzala tiskové záležitosti, divadlo, literaturu, umění, film a cizinecký ruch. Nového vedoucí tohoto úřadu, Emanuela Moravce, charakterizoval Heydrich jako „důsledného zastávce

³⁵ PASÁK, *Český fašismus*, s. 321-322. V seznamu literatury uvádím další práce zabývající se legálním protektorátním tiskem. Dále také např. KONČELÍK, J. – CEBE, J. – KÖPPLOVÁ, B. Řízení tisku v letech 1939-1945 : Analýza protektorátních tiskových porad. In *Mediální studia*, 03/2007, roč. 2, s. 272-291.

³⁶ PASÁK, *Český fašismus*, s. 340.

³⁷ LBM. Die Trauerfeier für Karl Laznovsky. *Der Neue Tag*, 16. 10. 1941, roč. 3, č. 287, s. 2.

³⁸ PASÁK, T. *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939-1945*. Praha : Univerzita Karlova, 1980, s. 65.

připojení k říši“ a muže zvláště vhodného pro kolaboraci, protože má v sobě „*zdravou dávku ctižádosti*“.³⁹

Jeden z vedoucích činitelů pražské úřadovny Sicherheitsdienstu (SD), SS-Sturmabführer Walter Jacobi v poválečném výslechu k osobě Moravce vypověděl, že byl z německé strany jedněmi hodnocen jako absolutní formát a druhými jako šarlatán, korupčník a kariérista. Proti tomu jiní stavěli jeho schopnost jako příslušníka generálního štábu a docenta na české válečné akademii. Podle Jacobiho se za Moravce přimlouvala německá místa v armádě, např. šéf pro tiskové a propagační otázky armády major (mjr.) rytíř von Goss, který dříve přišel s Moravcem do styku jako s vojenským spisovatelem. Stejně tak důležitou roli hrály styky s von Gregorym a von Wolmarem.⁴⁰ Dr. Karl von Gregory se po okupaci stal vedoucím kulturně-politického oddělení ÚŘP⁴¹ a Wolfram von Wolmar byl dne 12. června 1939 jmenován do čela Skupiny tisk ÚŘP.⁴²

Úřad lidové osvěty byl již 15. června 1942 sloučen s Ministerstvem školství a národní osvěty a takto nově ustavená instituce přejmenována na Ministerstvo školství a lidové osvěty pod vedením Emanuela Moravce.⁴³

Krátce po nástupu do ministerské funkce se Moravec pustil pilně do práce a již 26. ledna 1942 uspořádal konferenci protektorátního tisku. Jeho projev, který nebyl určen veřejnosti, byl výzvou k aktivismu a otevřené kolaboraci s nacisty. V nové vládě, až na ojedinělé výjimky, byl netypický a Moravec se jím odlišoval od projevů svých kolegů.⁴⁴ Proněmecký aktivismus, k němuž se ministr Moravec v tomto projevu přihlásil, zůstal hlavním krédem jeho činnosti až do roku 1945.⁴⁵

V poválečném čase vypověděl K. H. Frank k Moravcově osobě následující: „*Od ministra Moravce osobně a od jeho úřadu vycházela řada podnětů k převýchově českého národa pro říšskou myšlenku, k potlačování československého historického*

³⁹ BRANDES, cit. dílo, s. 261-262.

⁴⁰ ABS, 325-166-3, W. Jacobi (Politické poměry v protektorátu).

⁴¹ ČELOVSKÝ, B. *Strážce nové Evropy. Prapodivná kariéra Em. Vajtauera*. Šenov : Tilia, 2002, s. 60.

⁴² PASÁK, *Soupis legálních tiskovin*, s. 52.

⁴³ PERNES, cit. dílo, s. 203.

⁴⁴ TOMÁŠEK, D. - KVAČEK, R. *Obžalována je vláda*. Praha : Themis, 1999, s. 63.

⁴⁵ PERNES, cit. dílo, s. 181.

*a státního pojetí a především k potírání činnosti a propagace československé zahraniční vlády v osobě dr. Edvarda Beneše, případně byly takové podněty ministrem Moravcem uskutečňovány a prováděny...K tomu používal - za německé podpory - jako ministr vyučování učitelstvo, jako ministr propagandy různých svazů a organizací, případně jednotlivých osob: Kuratorium, VOS, Liga proti bolševismu, ČSSN, ČSV.*⁴⁶

„Nový český aktivismus“ měl být protikladem pasivnosti a vyčkávání. Postupem doby se prohluboval a nabýval nových, nebezpečných forem. Dostával se na dno politického života a většinou českého národa byl zcela opovrhován.⁴⁷

⁴⁶ VYKUSA, K. (red.) *Zpověď K. H. Franka*. Praha : Cíl, 1946, s. 98.

⁴⁷ PASÁK, *Český fašismus*, s. 272.

4 PROCES VZNIKU ČSV

4.1 Český svaz pro spolupráci s Němci

V srpnu roku 1939 vznikla v českých zemích nová politická organizace, která sledovala upevnění a prohloubení česko-německých kontaktů. Jednalo se o Český svaz pro spolupráci s Němci (ČSSN). V přípravných pracích projevoval mimořádnou iniciativu politický referent v Háchově kanceláři dr. Kliment. Dne 30. srpna 1939 se konala v Praze ustavující schůze třicetičlenného výboru ČSSN. Jednání zahájil náměstek vedoucího výboru NS Josef Nebeský, který oznámil, že i NS „*je s Českým svazem pro spolupráci s Němci organizačně spjato*“. Dr. Kliment, který přednesl hlavní projev, prohlásil: „*Česko-německá spolupráce není jen vysoce politickou otázkou, znamenající dnes jedinou cestu pro svébytnost českého národa, nýbrž se týká bezprostředně všech oborů našeho národního života.*“⁴⁸

Stanovy ČSSN byly dne 1. srpna 1939 schválené výnosem MV č. j. 38.082/1939. V článku 2 stanov je uvedeno, že „*účelem spolku jest pracovati v mezích a intencích stanovených ve výnosu Vůdce a kancléře říše Německé ze dne 16. března k vytvoření přátelských vztahů mezi Čechy a Němci*“. V dalším článku jsou uvedeny „*prostředky k dosažení účelu*“. Jedná se např. o vydávání časopisů a knih, podporu turistického ruchu, pořádání přednášek, bezplatné jazykové kurzy, nabývání movitého i nemovitého majetku nutného k dosažení vytčených úkolů a řadu dalších. Dle stanov svazu je patrné, že jeho činnost byla provázána s NS, které delegovalo své členy do vedoucích struktur ČSSN.⁴⁹

Důležitý byl výběr vedoucích představitelů této instituce. Vycházelo se ze zásady, že v jejím čele mají být reprezentanti českého vědeckého, uměleckého a hospodářského života. Prezident Hácha uvažoval o tom, že nejvhodnějším typem na vedoucího představitele by byl jeho přítel historik univ. prof. PhDr. Josef Šusta. Ten nabídku zprvu odmítal, ale nakonec funkci ve vedení ČSSN přijal. Předsedou

⁴⁸ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 140.

⁴⁹ *Stanovy ČSSN z 1. srpna 1939. Praha : Ministerstvo vnitra, 1939.*

organizace byl jmenován dr. ing. Vladimír Sýkora, jeho místopředsedy byli prezident Akademie věd a umění prof. Šusta a doc. dr. Josef Matoušek, zastupující NS.⁵⁰

Někdy v červnu 1939 při jednání týkajícím se navázání důvěrnějšího kontaktu s ŘP ukázal údajně Kliment četnickému plukovníkovi (plk.) Otto Bláhovi listinu se jmény významných osobností, které se měly stát členy nového výboru ČSSN. K tomu Kliment dodal: „Vím, že je to špína, ale musíme tam všechny ty lepší vymáchat, abychom se později mohli lépe ospravedlnit.“⁵¹

Uvnitř ČSSN vznikla aktivistická skupina plk. Bláhy, která se pokusila realizovat nedvojsmyslný proněmecký aktivismus. Odmítala politiku protektorátní vlády a vytýkala jí přílišnou zdrženlivost vůči Němcům.⁵² K. H. Frank po válce prohlásil: „*To, co se z odpůrců zahraniční vlády německému vedení nabízelo...Ministr Moravec, dále Čechové ze Svazu ze Svazu pro spolupráci s Němci, generál Bláha a jistý počet ‚konjunkturalistů‘ byli proto upotřebitelní, ježto svou spolupráci nabízeli sami od sebe a nemuseli být teprve vyhledávání.*“⁵³

Jakýmsi zárodkem budoucího ČSV byl právě ČSSN, ve kterém byl Bláha pověřen intervenční činností u německých okupačních úřadů. Kromě toho začal usilovně vyvíjet činnost, jež byla po celou dobu trvání německé okupace jeho hlavní náplní práce. Začal sdružovat bývalé vojáky z 1. světové války veden myšlenkou vytvořit jednotnou veteránskou organizaci po vzoru německého Říšského svazu válečníků. Byl si vědom toho, že členů by mohly být statisíce. Mohl tedy vybudovat organizaci, jejíž vedení by mu přineslo významné společenské postavení.⁵⁴

V tomto směru bylo důležité setkání s vůdcem Nacionálně-socialistického Říšského svazu válečníků při ŘP Clannerem, ke kterému došlo v listopadu 1939. Clanner úřadoval v Černínském paláci a Bláhu upozornil na možnost získání rakouských, tyrolských, maďarských a bulharských válečných medailí pro bývalé

⁵⁰ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 141.

⁵¹ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 26. 11. 1945.

⁵² PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 142.

⁵³ VYKUSA, cit. dílo, s. 103-104.

⁵⁴ PEJČOCH, I. Český svaz válečníků. In *Historie a vojenství*, 2007, roč. 56, č. 1., s. 17.

frontové vojáky z 1. světové války.⁵⁵ Na základě toho Bláha uveřejnil v časopisech upozornění, že zprostředkuje bývalým účastníkům války přidělení těchto medailí. „Důsledkem toho bylo, že se mně přihlásilo asi na 2000 bývalých vojáků, které jsem v Českém svazu pro spolupráci s Němci kolem sebe soustředil tím, že jsem jim udělení shora zmíněných medailí zprostředkoval“. Žadatelé o udělení medailí museli zaplatit částku od 150 do 200 korun (K), přičemž určité procento z této částky šlo na fond německých válečníků.⁵⁶ Tak postupně vznikalo jakési volné sdružení bývalých frontových vojáků při ČSSN.

4.2 Osobnost četnického plukovníka Otto Bláhy

Otto Bláha byl klíčovou postavou, která sehrála rozhodující roli ve formování a následné činnosti prvního období ČSV, a proto je nutné zmínit některá fakta z jeho života. Narodil se 23. března 1881 v Poděbradech. Po absolvování pětileté obecné školy přešel v roce 1892 na reálné gymnázium, odtud po třech letech odešel do 4. ročníku nižší vojenské reálky ve Svatém Hypolitu. Ve studiu pokračoval a ukončil jej maturitou na kadetní škole v Praze. V roce 1901 byl vyřazen a jako důstojnický zástupce zařazen k mysliveckému praporu č. 6 v Praze. V roce 1902 byl povýšen na poručíka a stal se zástupcem velitele praporu.⁵⁷

V letech 1904-1905 absolvoval šermířskou školu ve Vídeňském Novém Městě a pak působil opět u mysliveckého praporu č. 6 jako instruktor šermu. U „myslivců“ sloužil až do roku 1909, kdy podal žádost o přijetí na vysokou válečnou školu ve Vídni. Nebyl však přijat a tak požádal o přeložení k četnictvu. V roce 1910 vykonal s velmi dobrým prospěchem odbornou zkoušku a ve stejném roce byl přeložen na místo velitele četnického oddělení č. 27 v Lanškrouně. Na jaře 1911 nastoupil na místo velitele četnického oddělení v Náchodě, kde se podílel na uklidnění dělnických demonstrací. Roku 1912 byl povýšen na nadporučíka četnictva. Za svého náchodského působení se

⁵⁵ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 26. 11. 1945.

⁵⁶ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

⁵⁷ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 24. 11. 1945.

seznámil s rodinou Schaumburg-Lippe. K majiteli panství Bedřichu Schaumburg-Lippe jezdila na léto jeho sestra, württenberská královna Charlota. Do Ratibořic ji doprovázeli její tajemníci baron Rassler a Konstantin von Neurath, budoucí ŘP. Právě zde se Bláha s von Neurathem seznámil a později často setkával.⁵⁸

Ke svému náhodskému pobytu Bláha v srpnu 1945 vypověděl následující: „V r. 1911 v dubnu vypukly v Náchodě velké dělnické demonstrace a tu mne zemské čet. velitelství v Praze přeložilo, jako velitele čet. oddělení do Náchoda, kde jsem setrval až do vypuknutí světové války 1914. V té době poznal jsem býv. protektora Neuratha. Přijížděl sem s tehdejší královnou Württenberskou do Ratibořic na letní pobyt. Je pochopitelné, že když jsem tehdy byl svým velitelstvím ustanoven za velitele bezpečnostních opatření, po dobu pobytu královny v Ratibořicích, býval jsem hostem u tehdejšího bratra královny Schaumburga-Lippe. Tímto způsobem stal se styk mezi mnou a hosty Schaumburga důvěrnější.“⁵⁹

Po vypuknutí 1. světové války nastoupil k polnímu četnictvu, nejprve do Vídně a pak do Haliče. V prosinci 1914 byl raněn a poté pobýval 3 týdny v krakovské nemocnici. Po vyléčení zranění nastoupil na místo štábního důstojníka při německé armádě v Beregsazu. Zde se seznámil s pozdějším generálmajorem (genmjr.) Blaskowitzem. V roce 1917 působil Bláha v Itálii při organizování polního četnictva. Odtud byl přeložen do Frankfurtu nad Mohanem, odkud po půlročním pobytu putoval na východní frontu. V únoru 1918 byl stažen do zázemí. Za své válečné zásluhy obdržel řadu vysokých vyznamenání. V roce 1918 působil Bláha krátce jako četnický velitel v Turnově. V lednu 1919 se již v hodnosti majora stal náměstkem četnického velitele v Užhorodě. V letech 1920-1922 zastával funkci štábního důstojníka v Olomouci. Zde byl roku 1921 povýšen do hodnosti podplukovníka (pplk.). Sem se vrátil po krátké službě v Košicích, roku 1924 se stěhoval do Brna a na podzim 1926 do Banské Bystrice. V roce 1930 nastoupil v Bratislavě na místo vyššího důstojníka u štábu zemského četnického velitelství. V roce 1934 byl povýšen do hodnosti plukovníka četnictva. 23. března roku 1936 byl předčasně odeslán do zálohy na základě superarbitračního

⁵⁸ PEJČOCH, Český svaz válečníků, s. 17.

⁵⁹ ABS, 315-120-32, protokol s O. Bláhou z 23. 8. 1945.

rozhodnutí z 5. března 1936. Podle jeho tehdejšího nadřízeného gen. Ježka bylo skutečným důvodem porušení subordonace.⁶⁰

Referent MV ministerský rada dr. Jílek podal o Bláhovi tuto zprávu: „*Bláha jest člověk, který nezasluhuje ohledu. Pokud jde o jeho chování za války, stačí konstatovati, že konal několik neděl před převratem v Turnově v rámci akce pro podporování rakouské státní myšlenky přednášku pro četníky, při níž učinil výroky, jako: ‚Der alte Gauner Masaryk‘ a ‚die hochverräterischen Legionäre‘ ...jest to šplhavec.*“⁶¹

Bláha již v roce 1938 nabídl využití svých kontaktů tehdejšímu ministrovi Hugo Vavrečkovi. V únoru 1939 se na Bláhu s nabídkou spolupráce obrátil dr. Kliment. Bláha měl obnovit své někdejší styky s von Neurathem, kterého osobně znal již z období před 1. světovou válkou.⁶²

Záhy po obsazení zbytku Československa v březnu 1939 nabídl Bláha své služby okupačním orgánům. V deníku si již 16. března 1939 poznamenal: „*Jsmě pod protektorátem říše německé. Němci se chovají slušně.*“ Za dva dny, tj. 18. března, si zapsal: „*Hlásil jsem se u vojenského velitele von Blaskowitze.*“ Dne 24. března si opět poznamenal: „*Jinak panuje klid a příslovečný německý pořádek. Byl jsem se u německého posádkového velitelství hlásit.*“ Počátkem května 1939 vyjádřil jisté zklamání nad vývojem v Protektorátu Čechy a Morava. Dne 3. května 1939 si zapsal: „*Generál Eliáš byl u pana protektora Neuratha, zůstává tedy legionář v čele vlády. Podivné.*“⁶³

V červnu 1939 Kliment opět hovořil s Bláhou a sdělil mu, že prezident Hácha byl přijat von Neurathem, ale že toto přijetí se uskutečnilo na oficiální úrovni. Zdůraznil, že je třeba, aby se někdo s von Neurathem pokusil navázat důvěrnější styk.⁶⁴

⁶⁰ PEJČOCH, *Český svaz válečníků*, s. 17.

⁶¹ AKPR, fond Kanceláře prezidenta republiky (KPR), kart. 271, sig. R 16964/46, žádost o slyšení z 1. 4. 1936 (č. A 759/36).

⁶² ABS, 315-120-32, protokol s O. Bláhou z 23. 8. 1945.

⁶³ PASÁK, *Český fašismus*, s. 271.

⁶⁴ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 26. 11. 1945.

Po válce Bláha uvedl: „Rozhodl jsem se po jmenování Neuratha říšským protektorem, že uposlechnu výzvy Dr. Háchy a naváží styk s Neurathem prostřednictvím rodiny Schaumburga-Lippe“.⁶⁵

Začátkem května 1939 pověřil prezident Hácha Bláhu intervenční činností ve prospěch zatýkaných osob, jež byly odváděny do Říše jako politicky nespolehlivé. „Mé postavení bylo povšechně formulováno jako spojka mezi kanceláří tehdejšího stát. prezidenta u úřadu tehdejšího protektora. Vystupoval jsem tu jako frontový důstojník a vedoucí skupiny býv. vojáků z fronty. Intervenční činnost zahájil jsem zákrokem v letákové akci Jiřího Magliče...Zatčeno bylo několik osob a dopraveno do vězení gestapa v Benešově. Na požádání rodiny Magliče, odebral jsem se do Benešova, kde jsem intervenoval u mě do té doby neznámého velitele gestapa. Ten vyhověl mé žádosti, odeslal zatčené do Prahy na Pankrác, odkud byli během dvou dnů propuštěni. To bylo v červnu 1939“.⁶⁶

4.3 Svaz vojáků z fronty

Podhoubí, z něhož ČSV vznikl, lze vystopovat do období krátce po 1. světové válce, kdy se řada bývalých vojáků začala sdružovat do mnoha veteránských spolků, které vytvářeli jak příslušníci bývalé rakousko-uherské armády, tak i legionáři. Podobné spolky a svazy vznikaly i později a spojovaly vojáky podle nejrozličnějších kritérií, např. penzionované vojáky, rotmistry, důstojníky či příslušníky stejných útvarů.⁶⁷ Jeden z nejvýznamnějších byl jednotný Svaz čs. důstojnictva, který vznikl v roce 1920 sloučením různých důstojnických svazů. Ustavující valné hromady se zúčastnili delegáti odboček Podpůrného a vzdělávacího svazu čs. důstojníků, Vědeckého svazu čs. důstojnictva, Spolku vojenských gážistů a zástupci legionářů všech pluků.⁶⁸ Na tuto nejednotnost a rozmanitost vojenských spolků, které vznikly v období čs. republiky, Bláha často upozorňoval. V rozhlasovém projevu dne 15. června 1941 konstatoval, že místo jednotné organizace jich vzniklo 386. Prohlásil: „Výhody z toho pak měla

⁶⁵ ABS, 315-120-32, protokol s O. Bláhou z 23. 8. 1945.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ PEJČOCH, Český svaz válečníků, s. 16.

⁶⁸ POKORNÁ, A. Svaz čs. důstojnictva v letech 1918-1939. In *Historie a vojenství*, 1992, č. 5, s. 17.

*sdružení, která se hlásila k vedoucí politické skupině a velká armáda těch bezejmenných vojáků, která věrna své přísaze trpěla ve válce trpěla i po válce a jestliže se jí něčeho dostalo, byly to jen drobty z bohatě prostřeného stolu těch druhých.*⁶⁹

Druhou platformou nově vznikající jednotné organizace frontových vojáků byl vedle ČSSN i Svaz vojáků z fronty (SVF). Tento nepolitický spolek se sídlem v Praze vznikl v listopadu 1936 a svou činnost vyvíjel podle stanov schválených výměrem MV č. 52166/37/6 z 30. října 1937. Úkolem spolku bylo sdružovat všechny vojáky z 1. světové války. Měl samozřejmě také hájit a podporovat sociální a hospodářské zájmy bývalých frontových vojáků. Podle zápisu z výborové schůze z 10. listopadu 1938 bylo registrováno 8 032 členů, z nichž však byla velká část neplatících.⁷⁰ Předsedou tohoto svazu byl Hynek Babka, generálním tajemníkem Bohumír Cetkovský a místopředsedou Jan Doleček.⁷¹ Spolek sídlil v Praze, Jungmannova ul. č. 25.^{72 73}

S funkcionáři SVF se snažil navázat kontakt ing. Havlena, který měl v ČSSN na starosti organizační a náborové věci. Chtěl provést masovou náborovou akci, a proto za tím účelem vyhledal tehdejšího generálního tajemníkem SVF Cetkovského. Ten prohlásil, že má organizováno 150 000 členů a že již navázal kontakty s německými okupačními úřady.⁷⁴ Šéf štábu zplnomocněnce německé branné moci v Čechách plk. Longin později Bláhovi řekl, že Cetkovského SVF je podvodným podnikem majícím pouhých 36 členů pochybné minulosti.⁷⁵ Tyto údaje se později skutečně potvrdily. Podle zprávy z 30. dubna 1941, kterou zpracoval mjr. Josef Šperk, bylo při zevrubné revizi zjištěno, že SVF za vedení Cetkovského měl pouze 58 členů. V kartotéce bylo zapsáno 150 000 adres bývalých vojáků, o nichž Cetkovský vždy tvrdil, že jsou členy SVF. Členské příspěvky platilo asi 40 členů svazu a tyto příspěvky tvořily část osobního příjmu Cetkovského.⁷⁶

⁶⁹ ABS, 301-59-2, proslov O. Bláhy do rozhlasu dne 15. 6. 1941.

⁷⁰ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva MV z 20. 6. 1939.

⁷¹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zpráva o SVF z 30. 4. 1941.

⁷² NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 4, inv. č. 1, dokument SVF z 22. 3. 1940.

⁷³ Později Jungmannova ul. 17 – pozn. autora.

⁷⁴ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 26. 11. 1945.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zpráva o SVF z 30. 4. 1941.

Cetkovský byl člověk s pochybnou minulostí. V roce 1923 byl rozsudkem krajského trestního soudu v Praze odsouzen pro zločin zpronevěry k třem měsícům těžkého žaláře. Rozsudek byl však později zrušen. Podle policejního ředitelství v Praze byl i několikrát vyšetřován pro různé delikty.⁷⁷ Bláhův zájem o SVF nadále trval a právě nekalé praktiky Cetkovského a jeho pozdější zatčení umožnily Bláhovi snadnější nástup a ovládnutí organizace.

Koncem roku 1939 dostávalo MV z německých míst náznaky, že by bylo žádoucí Bláhovo povýšení do generálské hodnosti. Tehdejší ministr vnitra gen. Josef Ježek k tomu uvedl, že mu ministerský předseda Eliáš sdělil přání německých míst, aby byl Bláha povýšen. Toto jmenování bylo zcela mimořádné. Stávalo se výjimečně, aby německé orgány měly takový eminentní zájem na povýšení osoby neněmecké národnosti.⁷⁸

Po jmenování do generálské hodnosti ke dni 1. února 1940 požádal novopečený generál o audienci u ŘP Konstantina von Neuratha. K té skutečně dne 3. února 1940 došlo. ŘP Bláhu vyzval, aby po vzoru Říšskoněmeckého svazu válečníků založil nový svaz frontových bojovníků. Podmínkou bylo, že tento svaz nesmí být politicky činný. Pověřil Bláhu vypracováním stanov a návštěvou K. H. Franka, který měl dát potřebné instrukce. Bláha navštívil též Clannera a požádal ho o zapůjčení stanov s vysvětlením, že hodlá založit obdobný český svaz. Clanner podléhal přímo Frankovi, a proto již za pár dní byl Bláha předvolán ke K. H. Frankovi. Ten oznámil, že nemá nic proti vzniku takovéto organizace a nařídil Bláhovi vypracování stanov. Prohlásil, že za členy nesmí přijímání „benešovci, legionáři a židi“. Ujistil Bláhu podporou německých úřadů a nabídl ihned zálohu 5000 říšských marek. Bláha odmítl a požádal Franka, aby obnos věnoval německému Červenému kříži.⁷⁹

Krátce po těchto událostech byl Bláha pozván k přednostovi kanceláře státního prezidenta Jiřímu Havelkovi. Ten mu sdělil prezidentovo přání, aby se ujal SVF a přeměnil jej na ČSV. Nový svaz měl být oficiální organizací celostátního významu

⁷⁷ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva MV z 20. 6. 1939.

⁷⁸ ABS, 301-1-2, protokol s J. Ježkem z 20. 11. 1945.

⁷⁹ ABS 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

finančně podporovaný protektorátní vládou. Po příchodu do spolkových místností SVF Bláha zjistil, že jsou uzamčeny a zapečetěny.⁸⁰ K tomu došlo 20. dubna 1940 ze strany Geheime Staatspolizei (gestapo). Veškeré účetní knihy byly zabaveny a odvezeny na gestapo.⁸¹

Při návštěvě úřadovny gestapa kriminální komisař Bláhovi sdělil, že SVF prováděl nekalé praktiky týkající se především vývozu židovského majetku a že tajemník svazu Cetkovský byl zatčen.⁸² Zůstane navždy otázkou, zdali byly příčinou zatčení pouze Cetkovského nekalé praktiky, či zdali se o jeho zatčení přičinil i sám Bláha. Poválečný soud se přiklonil k druhé alternativě a obvinil Bláhu z udavačství. Z jeho deníku je zřejmé, že dne 27. března podnikl proti Cetkovskému nějaké kroky. Následně 3. a 4. dubna jednal v té věci s Clannerem a také u gestapa. Dne 6. dubna zaslal Cetkovskému dopis a dne 12. dubna následoval další dotaz. O pouhé dva dny později gestapo Cetkovského zatklo. Okolnosti zatčení mohly být tedy známy pouze Bláhovi.⁸³

V květnu 1940 byl Bláha povolán opět ke kriminálnímu komisaři, který mu oznámil skončení vyšetřování. Zároveň vyzval Bláhu, aby převzal spolkové místnosti SVF a zahájil svou činnost. Bláha povolal štábního kapitána (škpt.) Hintnause a bankovního úředníka Václava Holuba, kteří byli zaměstnáni v ČSSN a požádal je, aby se ujali funkcí a sepsali inventář nacházející se ve spolkových místnostech. Současně zbavil funkce bývalé činovníky svazu Hynka Babku, trafikanta Josefa Dolečka, obuvníka Frice a hospodáře Jiřího Klečku. Jako písarskou sílu si Bláha přivedl Marii Konopáskovou, která do té doby též pracovala v ČSSN. Po sepsání inventáře byla zahájena činnost a do SVF byli převedeni frontoví bojovníci z ČSSN.⁸⁴ Jednalo se o 4500 osob, které při ČSSN tvořili nezávislou skupinu frontových bojovníků.⁸⁵

⁸⁰ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

⁸¹ VESELÝ, M. *Divizní generál Robert Rychtmoc*. 2005. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta filozofická, s. 39.

⁸² ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

⁸³ ABS, 301-59-2, záznam z přelíčení u Národního soudu z 21. 1. 1946.

⁸⁴ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

⁸⁵ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zpráva o SVF z 30. 4. 1941.

Tito bývalí vojáci vytvořili členskou základnu formujícího se ČSV. Medailová akce byla stále v běhu a celá agenda byla z ČSSN předána v září 1940 do kompetence SVF. Sem byly též z ČSSN poukazovány případné žádosti o zprostředkování medailí.⁸⁶

Po zatčení tajemníka Cetkovského měl tedy Bláha volnou cestu k ovládnutí SVF. Výnosem ŘP byl Bláha 26. června 1940 jmenován komisařským vedoucím SVF.⁸⁷ To potvrdilo i MV, které svým výnosem z 5. července 1940 Bláhu dodatečně jmenovalo komisařským vedoucím SVF. Hlavním úkolem bylo provést reorganizaci spolku v rámci platných právních předpisů a vybudovat organizaci slučující bývalé vojáky, jež zůstali věrni své přísaze Rakousko-Uhersku.⁸⁸ Dne 26. června 1940 se na Bláhu obrátil také K. H. Frank a požádal ho, aby jako protiváhu legionářů vytvořil organizaci bývalých českých vojáků z 1. světové války.⁸⁹ Po jmenování komisařským vedoucím SVF měl Bláha ambice, aby byl Háhou jmenován vedoucím celonárodní organizace frontových vojáků. S Bláhou o tom probíhala jednání v kabinetní kanceláři i na MV. Podle poválečné výpovědi dr. Klimenta bylo Bláhovi sděleno, že *„má-li k tomu propůjčiti jméno dr. Hácha, že by muselo jíti skutečně o celonárodní organizaci z níž by nebyla vyloučena žádná složka býv. vojáků, zejména ne legionářů“*. O sloučení vojenských spolků jednal také předseda protektorátní vlády Eliáš s brigádním generálem (brig. gen.) ve výslužbě (v.v.) Bohuslavem Kálalem.⁹⁰

Jmenování Bláhy jistě nebylo náhodné. Německým úřadům byl od začátku okupace znám jako oddaný stoupenec. Již v roce 1940 pracoval jako konfident SD pro služebnu vedenou Leopoldem Überlackerem. Podával informace z čs. důstojnických kruhů a o některých významných osobnostech z okolí vlády a NS. Bývalý příslušník SD Jiří Smichowski po válce vypověděl, že Bláha vůči bývalým čs. legionářům zaujímal vyloženě nepřátelský postoj a zastával názor, že odčiněním nadřazenosti bývalých legionářů by bylo možno získat část čs. důstojnictva pro Říši. Také SD-

⁸⁶ NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, písemnost ČSSN z 26. 2. 1941.

⁸⁷ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, dopis O. Bláhy K. H. Frankovi z 24. 10. 1940.

⁸⁸ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva Předsednictva ministerské rady z 22. 1. 1941.

⁸⁹ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 287.

⁹⁰ ABS, 301-1-3, protokol s dr. J. Klimentem z 2. 1. 1946.

Leibschmitt si přál, aby byla co nejdříve vybudována ústřední organizace sdružující vojenské spolky a Üebelacker dostal zmocnění, aby s Bláhou vyjednával oficiálně.⁹¹

Komisařský vedoucí SVF gen. Bláha oznámil 26. května 1941 MV ukončení činnosti SVF. Členstvo přešlo do nového spolku s názvem ČSV. Oznámení o zániku SVF bylo uveřejněno v Úředním listě Protektorátu Čechy a Morava z 20. května 1941. MV vzalo tuto skutečnost na vědomí a dopisem z 13. října 1941 to Bláhovi oznámilo.⁹²

4.4 Dotvoření ČSV

Po jmenování komisařským vedoucím a pověřením reorganizací spolku začal Bláha sepisovat stanovy nově vznikajícího ČSV. Jako předloha mu sloužily stanovy Nacionálně socialistického Říšského svazu válečníků. V srpnu 1940 byl Bláha předvolán k veliteli bezpečnostní policie a SD Horstu Böhmemu, který mu vytýkal, že organizuje „*nějaký spolek bez stanov*“. Bláha Böhmemu vysvětlil, že spolek organizuje z pověření Háchy a se svolením ŘP. Předložil mu dekret MV o jmenování komisařským vedoucím SVF. To Böhmeho uspokojilo a Bláhu propustil.⁹³

Dne 10. srpna 1940 Bláha jako komisařský vedoucí SVF podal u MV návrh, aby SVF byl nahrazen Svazem válečníků a zároveň předložil ke schválení stanovy nového spolku. MV výnosem D 3111-13/11-1940-6 z 26. listopadu 1940 nevzalo podání na utvoření spolku na vědomí a zakázalo jeho ustavení. Rovněž předložený návrh stanov byl z několika důvodů odmítnut. Bláha totiž použil stanovy Nacionálně socialistického Říšského svazu válečníků a pouze je mírně upravil. MV vytklo řadu nedostatků, např. skutečnost, že četná ustanovení (pohřeb zemřelých kamarádů s vojenskými poctami, nošení stejnokrojů s distinkcemi) propůjčují spolku vojenský ráz, což je v rozporu s výnosem z 16. března 1939. Dále nebylo specifikováno, jakým způsobem bude poskytována pomoc a podpora členům, jejich rodinám a pozůstalým. I další ustanovení byla v rozporu s tehdy platným spolkovým zákonem (např. přesná ustanovení o členech

⁹¹ ABS, 315-120-32, protokol s J. Smichowským z 14. 12. 1945.

⁹² NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, písemnost MV (D-3111-18/6-1941-6) z 13. 10. 1941.

⁹³ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

spolku, jejich právech a povinnostech).⁹⁴ Bláhovi tedy nezbylo nic jiného než stanovy přepracovat, aby byly v souladu s tehdy platným právním řádem.

Vznik ČSV nebyl tedy jednoduchou záležitostí a provázela ho řada těžkostí. Jeho ustavení uspíšil Frankův razantní postup proti legionářům, ke kterému došlo v lednu 1941.⁹⁵ Legionářskou tradici účelově pěstovala a propagovala většina významných politických stran a vedoucí elita společnosti už od vzniku Československé republiky (ČSR). Kritičtější hlasy poukazující na některé negativní doprovodné jevy legionářského kultu se v období let 1918-1938 objevily jen zřídka. Se změnou politického systému ČSR po Mnichovské dohodě začalo však docházet k postupnému přehodnocování názorů na úlohu legií a část krajně pravicového uskupení, jež se snažila o zahraničně politické přiblížení Velkoněmecké říši, pak zcela otevřeně napadala legionáře jako vrstvu, která patřila k pilířům politiky předmnichovské republiky. Terčem kritiky se stalo především protěžování bývalých příslušníků legií na různé vedoucí posty a jejich zvýhodňování jak při výsluze let ve státní správě, tak i po odchodu do penze.⁹⁶

Legionáři hráli vedoucí úlohu i v prvorepublikové čs. armádě. Pokud budeme brát v úvahu pouze hodnosti nejvyšších generálských hodností, tj. armádní generál (arm. gen.), divizní generál (div. gen.) a generálů šéfů služeb, tak v meziválečném období dosáhlo těchto hodností úctyhodných 86 osob. Odečteme-li tři příslušníky Francouzské vojenské mise, pak ze zbývajících 83 generálů bylo plných 46 bývalých legionářů. Většina z nich působila v prvních letech 1. světové války jako poručíci, což svědčí o závratném služebním postupu. Nemalá část generálů těchto hodností z domácího vojska, tj. nelegionářů, odešla do výslužby již během prvních pěti let existence republiky. To znamená, že v meziválečném období měli generálové legionáři na nejvyšších armádních postech naprostou převahu.⁹⁷

⁹⁴ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, písemnost MV (D-3111-13/11-1940-6) z 26. 11. 1940.

⁹⁵ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 287.

⁹⁶ NIKRMAJER, L. Legionářská otázka v období protektorátu. In *Československé legie a první světová válka*. České Budějovice : Jihočeské muzeum, 2001, s. 133.

⁹⁷ FIDLER, J. *Generálové legionáři*. Brno : Books, 1999, s. 19-22.

Nepřátelský postoj K. H. Franka vůči příslušníkům legií se projevoval již od roku 1939, konflikt však propukl až koncem roku 1940 a zvláště v lednu 1941. V lednovém čísle časopisu Böhmen und Mähren odsoudil K. H. Frank v článku „*Omyl v základech*“ legionářskou tradici. Podle jeho názoru byli legionáři nepřátelsky orientováni vůči Němcům a jejich postoj nelze nadále trpět.⁹⁸ K. H. Frank proti legionářům ostře vystoupil i v listu Der Neue Tag, největším německém deníku vycházejícím v protektorátu.⁹⁹ Na pravidelné tiskové poradě konané dne 10. ledna 1941 von Wolfram vybídl novináře k tomu, aby ve vlastním zájmu přinesli komentáře o legionářích a nehleděli na škody, které tím noviny případně utrpí. „*Říše nesnese legionářskou legendu*“, prohlásil energicky.¹⁰⁰

Za této vyostřené situace pokračoval Bláha s organizací spolku a dne 8. února 1941 předložil na MV opravené stanovy. Při vypracování těchto stanov se řídil pokyny uvedenými ve výnose MV z 26. listopadu 1940 a dbal i pokynů „*osobností povolaných*“ v ÚŘP. Součástí stanov ČSV byly i stanovy jednotlivých sdružení tzv. Kamarádství.¹⁰¹ Jednalo se o základní organizace ČSV, jejichž stanovy byly se stanovami ČSV téměř shodné. Ani tentokrát však stanovy nebyly přijaty. Opětovně opravené stanovy budoucího ČSV předložil Bláha dne 14. března 1941.¹⁰² I když spolek stále neměl úředně schválené stanovy, vyvíjel činnost v souladu s přáním ŘP a K. H. Franka.

Dne 4. dubna 1941 ještě Bláha doplnil předchozí březnové podání o oficiální název svazu, který bude znít Český svaz válečníků, v německém znění „*Der tschechische Kriegerbund*“.¹⁰³ Stanovy byly nakonec výnosem MV číslo D-3111-10/4-41-6 z 20. dubna 1941 schváleny a spolek začal vyvíjet svou činnost pod názvem ČSV.¹⁰⁴

⁹⁸ PASÁK, *Český fašismus*, s. 307.

⁹⁹ Dr. K. H. Die Legionärclique ist untragbar. *Der Neue Tag*, 9. 1. 1941, roč. 3, č. 9, s. 1.

¹⁰⁰ KONČELÍK, J., KÖPPLOVÁ, B. a KRYŠPÍNOVÁ, J. *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara*. Praha : Karolinum, 2003, s. 247-248. Úplná edice všech tiskových konferencí na multimediálním nosiči, analýza tiskových konferencí a problematika řízení protektorátního legálního českého tisku podrobně v GEBHART, J. – KÖPPLOVÁ, B. – KRYŠPÍNOVÁ, J. aj. *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha : Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1632-2.

¹⁰¹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, žádost o schválení stanov z 8. 2. 1941.

¹⁰² NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, žádost o schválení stanov z 12. 3. 1941.

¹⁰³ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, ohlášení oficiálního názvu z 4. 4. 1941.

¹⁰⁴ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, výměr MV o schválení stanov z 20. 4. 1941.

Dne 30. května 1941 poslal Bláha kulturnímu oddělení Prezidia ministerské rady žádost o vytištění 50 000 stanov, jejichž tisk měla zajistit pražská firma Zmatlík a Palička sídlící na Letenském náměstí č. 1.¹⁰⁵

Na titulní stránce stanov ČSV je uvedeno spolkové heslo „*V dávno osvědčené věrnosti*“. Spolek měl sdružit bývalé české účastníky světové války, kteří zůstali věrni své přísaze Rakousku-Uhersku, případně i jiné bývalé vojenské osoby, „*v jednotný, nepolitický a nevýdělečný celek, sledující výhradně kulturní, mravní, hospodářské a sociální zabezpečení a povznesení členů*“. Úkolem spolku bylo dále rozšiřovat oddanost k Říši, k německé branné moci, poučovat členstvo a veřejnost o světovém názoru uplatňovaném v Říši či potírat účinně všechny nepřátelské snahy brojící proti zřízení Protektorátu Čechy a Morava.¹⁰⁶

Jedním z hlavních cílů bylo: „*Pěstovati styky s kamarády říšskoněmeckými a objasňovati vlastnímu členstvu světový názor národa německého*.“ Dále bylo uvedeno: „*Pečovati o to, aby nejen v členstvu ČSV, ale i v celém českém národě šířila se upřímná oddanost k Říši, k branné moci říšskoněmecké i k rodné zemi*.“¹⁰⁷

V čele ČSV stál Ústřední vedoucí (ÚV), jehož rozhodnutí byla pro všechny členy závazná. Členy ČSV byla jednotlivá Kamarádství ČSV sdružovaná v zemských a krajských¹⁰⁸ obvodech. Řízení ČSV i jeho základních organizací bylo po vzoru Nacionálně socialistického Říšského svazu válečníků autoritativní.¹⁰⁹ Po Bláhově odstoupení z funkce ÚV byla později zemská vedení z úsporných důvodů zrušena.¹¹⁰

Administrativní aparát ústředí ČSV byl také rozsáhlý, členěný do řady referátů. Pro činnost ústřední kanceláře ČSV byl vytvořen Kancelářský řád. Ten byl směrnicí „*sloužící k usměrnění služebního chodu*“ a měl sloužit k tomu, aby „*bylo docíleno*

¹⁰⁵ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5 žádost o povolení vytisknutí stanov z 30. 4. 1941.

¹⁰⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, stanovy ČSV.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Viz Příloha č. 1.

¹⁰⁹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, stanovy ČSV.

¹¹⁰ VESELÝ, cit. dílo, s. 77.

nejvyššího výkonu při hospodárném využití pracovní energie a materiálních prostředků“. Agendu měli obstarávat jednotliví referenti nebo kancelářské síly.¹¹¹

Důležitým orgánem pro výkon funkce ÚV byl poradní sbor. Scházel se jednou za 14 dní, později jednou za měsíc. Úkolem bylo vyslechnout referát vedoucího a poskytovat iniciativní návrhy k další činnosti. Členem poradního sboru byli škpt. Jan Mareček, pplk. Smeták, pplk. Moštěk, mjr. Tůma, pplk. Kaisler, Otto Stehlík, mjr. Mohapel, gen. Forbelský.¹¹²

¹¹¹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, Kancelářský řád.

¹¹² ABS, 301-1-2, protokol s J. Hintnausem z 23. 11. 1945.

5 KAMARÁDSTVÍ – ZÁKLADNÍ ORGANIZACE ČSV

Na gen. Bláhu se již jako na komisařského vedoucího SVF obracela řada bývalých vojáků. Měli zájem o dodatečné zprostředkování medailí, tázali se na nově vznikající spolek, žádali o podporu svých žádostí u různých úřadů, o pomoc při hledání zaměstnání či získání koncesní listiny k podnikání. Někteří si jenom chtěli zavzpomínat na roky strávené v rakousko-uherské armádě a v osobě gen. Bláhy našli vděčného posluchače, který pro ně byl také nadějí na zlepšení svých poměrů. Řada bývalých vojáků si stěžovala na svou dřívější perzekuci za své politické přesvědčení či znevýhodňování v profesní kariéře. V mnoha dopisech je zřetelný silný antisemitismus pisatelů. Společným znakem řady dopisů je také nenávist vůči legionářům.

Typickým případem byl rotmistr (rtm.) v. v. Josef Čumpl, který žádal nápravu křivdy z roku 1920, díky níž byl hmotně poškozen. Na adresu legionářů prohlásil: *„Deserteři, vlastizrádci a velezrádci místo hrdelních trestů dostali doplatky, nejlepší místa a 20. roků oslavovali.“*¹¹³

Dne 6. listopadu 1940 došel na SVF dopis od Václava Bednáře z Dobrušky. Následující slova, lépe než kterákoliv jiná, vystihují rozhořčení drtivé většiny bývalých „rakušáků“: *„my, kteří opravdu se zbraní v ruce chránili vlast, byli jsme rakušáky a ti kdo se ulejšvali a uměli řečnit sebrali židle...kde jakou státní službu, napočítali si kupu služebních let za různé válení v Rusku a na nemocného vojáka za poctivou službu vlasti, nezbyla ani trafika na vesnici.“*¹¹⁴

Jedním z mnoha dalších byl případ Františka Dvořáka z Drahotěšic. Ten se ve svém dopise z 1. června 1940 ohradil proti legionářům: *„legionářský nimbus s naprostým cynismem degradoval veškeré jejich zasloužené vojenské přednosti¹¹⁵ a bezduchou Švejkovinou vystavil je dokonce jako terč nejpitomějších úšklebků.“*¹¹⁶ Gen. Bláha na dopis reagoval poděkováním a prosbou o budoucí spolupráci. Ve své

¹¹³ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis J. Čumpla na ČSV z 4. 12. 1943.

¹¹⁴ NA, ČSV, kart. 1, inv. č. 1, dopis V. Bednáře na SVF z 6. 11. 1940.

¹¹⁵ Bývalých rakousko-uherských vojáků - pozn. autora.

¹¹⁶ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis F. Dvořáka na SVF z 1. 6. 1940.

odpovědi z 8. června 1940 uvedl, že jeho snahou je sjednotit bývalé vojáky, protože „jenom počet a síla zlomí odpor a překoná překážky“.¹¹⁷

Ve stejném duchu odpověděl Bláha dne 27. června 1940 na dopis Josefa Heryneka z Prahy. Uvedl, že hned po schválení stanov a zřízení ČSV začne u příslušných úřadů pracovat na odčinění křivd, které byly minulým režimem způsobeny bývalým frontovým vojákům. Prozatím se Bláhovi podařilo zajistit u ministerstva sociální a zdravotní péče určitou sumu, jež byla převedena Podpůrnému fondu invalidů u Zemského úřadu pro válečné poškozence v Praze a Brně. Odeslal žadateli přihlášku a žádal ho, aby se v řadách svých kamarádů přičinil o nábor členů.¹¹⁸

Kuriózní je žádost hudebního pedagoga z Prahy-Pankráce Václava Engerera, který z úcty ke gen. Bláhovi složil pochod „*Generál Oto Bláha*“ a dopisem z 25. října 1940 ho poprosil, aby na něj nebylo zapomenuto při pozdějším rozdělování „*trafik*“.¹¹⁹

Pomoc při hledání zaměstnání hledal u ČSV četnický strážmistr (stržm.) v. v. Josef Draštata. Stěžoval si na nenávisť strany českých spoluobčanů, kterou vyvolalo jeho pověření od německých úřadů. Měl do příchodu nových německých majitelů dohlížet na zabavené a uprázdněné židovské vily.¹²⁰ Bláha mu v odpovědi z 23. listopadu 1941 nabídl možnost zaměstnání u závodní stráže či pražské protivzdušné obrany, ale uvedl, že: „*přáním vlády je, abych se zajímal jenom o členy svého Svazu.*“ K odpovědi připojil několik přihlášek.¹²¹

Podobným způsobem reagoval gen. Bláha ve většině případů. Snažil se pomoci a pokud dotyčný nebyl dosud členem, zaslal přihlášku do ČSV. Informoval o nutnosti přihlášení, reorganizaci Svazu a následném sjednocení všech opozičních korporací pod vedením ČSV.¹²²

¹¹⁷ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis O. Bláhy F. Dvořákovi z 8. 6. 1940.

¹¹⁸ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis O. Bláhy J. Herynekovi z 27. 6. 1940.

¹¹⁹ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis V. Engerera O. Bláhovi z 25. 10. 1940.

¹²⁰ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis J. Draštaty O. Bláhovi z 3. 7. 1941.

¹²¹ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis O. Bláhy J. Draštátovi z 23. 7. 1941.

¹²² NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis O. Bláhy z 18. 7. 1940.

Snahou gen. Bláhy bylo samozřejmě oslovit i bývalé vysoké důstojníky, generály i jiné významnější osobnosti. Již 25. července 1940 informoval arm. gen. v. v. Jana Drobného o tvořícím se Svazu a uvedl, že bude jediným vojenským spolkem na území protektorátu.¹²³ Ten již o den později podal přihlášku.¹²⁴ Dne 12. srpna 1940 přišla do Svazu přihláška brig. gen. v. v. Františka Kukačky¹²⁵ a dne 9. července 1942 přihláška brig. gen. Antonín Hejduka.¹²⁶

Je nepochybné, že se Bláha snažil získat i finančně zajištěné osoby, které by případně mohly přispět finančním darem. Dne 18. září 1941 se obrátil na Cyrila rytíře Bartoně z Dobenína, majitele panství v Náchodě, a žádal ho jako bývalého frontového vojáka o vstup do ČSV a případnou finanční pomoc pro „*chudé kamarády*“.¹²⁷ Bláha se snažil získat finanční podporu na všech stranách. O poskytnutí finančního příspěvku žádal také Svaz spořitelén v Praze. Od několika poboček skutečně později obdržel menší finanční částky.¹²⁸ Od generálního ředitelství Škodových závodů v Plzni obdržel ČSV 1 000 K na podpůrné a sociální účely.¹²⁹

Podle směrnice ČSV se počítalo se založením Kamarádství všude tam „*kde se přihlásí dostatečný počet členů*“.¹³⁰ Gen. Bláha měl představu, že Kamarádství budou založena v místech, kde se najde nejméně 50 bývalých účastníků světové války. Vyplývá to z písemné korespondence s pplk. v. v. Otou Achatzem z Mladé Boleslavi, kterého ve svém dopise z 27. června 1940 informoval o vybudování mohutné organizace, ve které „*bude uplatněn princip vůdcovský, jenž předem vylučuje každé demokratické klábosení*“.¹³¹ Až v listopadu 1941 informoval tehdy již krajský vedoucí pplk. Achatz o zřizování Kamarádství v Mladé Boleslavi a o problémech, na které se naráželo. Na výzvy ke vstupu do ČSV uveřejněné v tisku se přihlásilo pouze několik členů. Případní zájemci se vymlouvali, že není možno vstoupit do nové organizace,

¹²³ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis O. Bláhy J. Drobnému z 25. 7. 1940.

¹²⁴ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, přihláška J. Drobného do SVF z 26. 7. 1940.

¹²⁵ NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, přihláška F. Kukačky do SVF z 12. 8. 1940.

¹²⁶ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, přihláška A. Hejduka do ČSV z 9. 7. 1942.

¹²⁷ NA, ČSV, kart. 1, inv. č. 1, dopis O. Bláhy rytíři Bartoně z Dobenína z 18. 9. 1941.

¹²⁸ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis O. Bláhy na Svaz spořitelén z 31. 10. 1940.

¹²⁹ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis O. Bláhy na ředitelství Škodových závodů z 21. 10. 1941.

¹³⁰ ABS, 315-228-20, směrnice č.1 (Zakládání kamarádství ČSV).

¹³¹ NA, ČSV, kart. 1, inv. č. 1, dopis O. Bláhy O. Achatzovi z 27. 6. 1940.

dokud existují organizace dosavadní. Úspěšný nábor do ČSV byl tedy odvislý od co nejrychlejšího zrušení všech dosavadních vojenských svazů a spolků.¹³² Gen. Bláha pplk. Achatzovi odpověděl, že ke zrušení svazů dojde v nejbližších dnech.¹³³ Kamarádství v Mladé Boleslavi bylo založeno nakonec až 29. března 1942 ve velkém sále Grandhotelu. Přítomno bylo 72 účastníků, z toho 45 členů. Na ustavujícím srazu každého Kamarádství byl přítomen zástupce ÚV ČSV. Zde se jednalo o tajemníka Václava Holuba. Po skončení následovala porada vedení Kamarádství, na které se projednávaly také problémy se získáváním nových členů. Řada potenciálních členů se totiž nacházela v jiných vojenských svazech a do ČSV se odmítali přihlásit. Považovali jej totiž za „obyčejný vysloužilecký spolek“.¹³⁴

Jak je vidět na tomto jediném příkladu, ustavování nových Kamarádství nebylo jednoduchou záležitostí a naráželo téměř všude na řadu potíží. O těch psal v dopise Bláhovi i kapitán (kpt.) v. v. Gustav Angermann z Benešova. Uvedl, že v Benešově se mu ze 40 vojáků vyznamenaných v 1. světové válce za statečnost nepodařilo získat ani jednoho. Svě odmítnutí odůvodňovali nejčastěji svým pokročilejším věkem nebo tvrzením, že Kamarádství je „*podfuk od těch Vlajkařů*“.¹³⁵

Problémy se získáváním členů mělo i Kamarádství v Bechyni. Pro lepší agitaci si tamější členové pořídili tři výkladní skřínky¹³⁶. Osvětový pracovník bechyňské organizace kamarád Schusswohl žádal ústředního osvětového a výchovného vedoucího o potřebný materiál o „*působivou, účinnou, projevovou látku...jak starý, shnilý opotřebovaný židovsko-pluto-demokratický řád neprospíval a přímo škodil a co nového přináší nový řád, probíjovaný národním socialismem*“. Požadovali i reklamní materiál či části filmů - výjevy z bojů, vítězný pochod německých vojsk, obraz sv. Václava, hory Řípu, státního prezidenta či obrázek shromáždění zdravící árijský pozdravem. Ani přes tato opatření se však počet členů nezvětšoval.¹³⁷

¹³² NA, ČSV, kart. 1, inv. č. 1, dopis O. Achatze O. Bláhovi z 28. 11. 1941.

¹³³ NA, ČSV, kart. 1, inv. č. 1, dopis O. Bláhy O. Achatzovi z 4. 12. 1941.

¹³⁴ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, hlášení V. Holuba o zřízení Kamarádství z 29. 3. 1942.

¹³⁵ NA, ČSV, kart. 1, inv. č. 1, dopis G. Angermanna O. Bláhovi z 18. 2. 1943.

¹³⁶ Viz Příloha č. 2.

¹³⁷ NA, ČSV, kart 10, inv. č. 1, korespondence Kamarádství ČSV Bechyně, viz Příloha č. 4.

Do ČSV podávali přihlášky i někteří bývalí legionáři a to i přesto, že jim byl vstup zapovězen. V některých případech bylo jejich přijetí doporučeno a byli přijati za řádné členy. Jedním z nich byl i trafikant Václav Duha z Prahy, který vyjádřil vůči legionářům silné antipatie, což mu zřejmě dopomohlo k získání členství.¹³⁸ Dalším byl i vrchní četnický stržm. v. v. Jaroslav Haitl z Jihlavy, jenž uvedl, že v roce 1915 padl do zajetí a 15. října 1918 byl v Omsku legionářskou hlídkou násilně přinucen ke vstupu do legií.¹³⁹ Na základě jeho vysvětlení Bláha členství schválil.¹⁴⁰

Kromě legionářů byl vstup do ČSV zapovězen i židům či osobám žijícím ve smíšeném manželství. Přesto však mnozí o získání členství usilovali. Jedním z nich byl i nadporučík (npor.) v. v. Václav Košatý, který si podal přihlášku v roce 1940. V jeho prospěch svědčil fakt, že byl pokřtěný a měl árijskou manželku. Bláha požadoval vyjádření jeho spolubojovníků od 102. pěšího pluku o žadatelově postoji za 1. světové války.¹⁴¹ Košatý si opatřil řadu doporučení a gen. Bláha poté u kanceláře státního prezidenta podpořil jeho žádost o udělení čestného árijství.¹⁴²

Že se problém dotýkal širokého okruhu bývalých vojáků dosvědčuje i memorandum, které v červnu 1940 zaslala na MV skupina důstojníků z Olomouce. Požadovali, aby ženy, které se za dob Rakouska-Uherska nechaly před sňatkem s důstojníkem pokřtít, nebyly nadále považovány za židovky.¹⁴³ Podporu svého návrhu hledali i u gen. Bláhy. Ten autorovi memoranda pplk. Kodetovi odpověděl, že jakmile vstoupí ČSV v aktivní činnost, ujme se kamarádů dotčených árijským zákonem. Uvedl: „*věc není tak nemožná, poněvadž i mnichovské zákony připouští různé odchylky.*“¹⁴⁴

Zajímavý je případ bývalého vyznamenaného vojáka židovského původu Emila Langeru z Brna. Ten se dostavil na sekretariát Českého dělnického syndikátu v Brně

¹³⁸ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, přihláška V. Duhy do SVF z 13. 6. 1940.

¹³⁹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, dopis J. Haitla na ČSV z 4. 7. 1942.

¹⁴⁰ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, dopis O. Bláhy J. Haitlovi o přijetí za člena z 29. 7. 1942.

¹⁴¹ NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, dopis O. Bláhy V. Košatému z 19. 7. 1940

¹⁴² NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, dopis O. Bláhy prezidentské kanceláři z 5. 9. 1940.

¹⁴³ NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, memorandum pplk. Kodeta z 17. 6. 1940.

¹⁴⁴ NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, dopis O. Bláhy pplk. Kodetovi z 5. 8. 1940.

a předložil vedoucímu prof. Oldřichu Mančalovi přípis ČSV z 13. října 1941 o prozatímním odložení členství. Mančal se rozhodl záležitost prošetřit a požadoval na vedení ČSV nějakou upřesňující informaci. Langerer označil za osobu „*krajně nevídanou*“, vyhýbající se transportu židů odesílaných na „*určitá nová působiště*“.¹⁴⁵

Oldřich Mančal byl funkcionářem Národní obce fašistické - Dělnického syndikátu, který vznikl v roce 1940 z iniciativy Jana Trojovského. Jeho činnost se soustředila především na nábor dělníků pro práci v Říši. Veřejnou politickou činnost však organizace prakticky nevyvíjela a sekretariát uzavřela po zatčení Mančala brněnským gestapem.¹⁴⁶

Zmíněný Jan Trojovský nebyl pro „*válečníky*“ neznámou osobou. Již v květnu 1940 Bláhovi z Brna oznamoval, že je třeba dělat nábor na vesnicích a svolávat tam sjezdy starých frontových vojáků.¹⁴⁷ Trojovský začal s Bláhou spolupracovat a v září 1940 mu napsal, že je potřeba soustředit se na vojáky, kteří nebudou „*nakaženi žido-marxistickou-liberalistickou naukou*“. Tím narážel na funkcionáře bývalého SVF, jež sloužili „*otrocky demokraticko-liberálnímu-žido-marxistickému režimu Benešovu*“.¹⁴⁸

Poněkud neobvyklá situace nastala v Českých Budějovicích. Okrsková skupina ČSSN s 82 frontovými vojáky a 20 vojáky bývalé čs. armády žádala v lednu 1942 ústředí ČSV, aby mohla vstoupit jako samostatná právnická osoba do ČSV.¹⁴⁹ Bláha zareagoval záhy a autorovi návrhu pplk. v. v. Antonínu Ferusovi nabídl utvoření druhého Kamarádství. V požadavku na vytvoření samostatné právnické osoby vycítil určitý alibismus a ostře pokračoval: „*Mám dojem, že právě ti Tvoji staří frontoví vojáci si počínají velmi chytrácky a nechtějí na veřejnost dobrovolně vstoupiti do Svazu, který snad v Budějovicích je nepopulární, poněvadž patrně své členství v ČSSN odůvodňují jakýmsi nakomandováním do tohoto Svazu.*“¹⁵⁰

¹⁴⁵ ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis O. Mančala na ústředí ČSV z 5.11.1941.

¹⁴⁶ PEJČOCH, I. NSGSA a NSČDRS – dvě tváře moravského nacismu. In *Okupace, kolaborace, retribuce*. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2010, s. 121.

¹⁴⁷ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis J. Trojovského O. Bláhovi z 14. 5. 1940.

¹⁴⁸ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis J. Trojovského O. Bláhovi z 28. 9. 1940.

¹⁴⁹ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis A. Feruse na ústředí ČSV z 20. 1. 1942.

¹⁵⁰ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis O. Bláhy A. Ferusovi z 22. 1. 1942.

V Českých Budějovicích vyvíjelo aktivní činnost i Kamarádství ČSV pod vedením Václava Starého. Jako učitel zdejší průmyslové školy vyhrožoval svým kolegům udáním na gestapu, pokud ho odmítnou pozdravit vztyčenou paží nebo pokud je přistihne při nějakém protiněmeckém výroku.¹⁵¹

Vedoucí Kamarádství udržoval s ústředím v Praze čilou komunikaci. V únoru 1942 hlásil Bláhovi přihlášení 20 policejních úředníků na „*nátlak policejního ředitele*“. Zároveň ho prosil, aby u ministra Moravce intervenoval za zavedení tělocviku na průmyslových školách.¹⁵² O dva měsíce později vyjádřil údiv nad tím, jak může na dívčí měšťanské škole vyučovat dcera protiněmecky smýšlejícího legionářského důstojníka a hlásil, že náborová akce v důsledku „*septandy*“ probíhá špatně.¹⁵³ Navrhoval také přednostní nákupy pro členy ČSV.¹⁵⁴

Kamarádství¹⁵⁵ vznikala v průběhu celé války v řadě měst a obcí. Činnost řady místních organizací spočívala především ve srazích, přičemž by se vzhledem k pokročilejšímu věku většiny členstva mohlo zdát, že se jednalo spíše o schůzky nějakého stolního spolku či pivní společnosti¹⁵⁶. Ale srazy měly svůj pevně stanovený průběh a z cílů ČSV je zcela jasně patrné, že se jednalo o proněmecky zaměřenou organizaci s poměrně početnou členskou základnou.

Výzvou ke sjednocení pod „*praporem ČSV*“ byl i článek „*Kdo jsme a co chceme*“, jenž vyšel ve věstníku Kamarádství. Jsou zde líčeny vojenské ctnosti bývalých českých vojáků, kteří zůstali věrni své přísaze a bojovali ve svazku bývalé rakousko-uherské armády po boku říšsko-německých kamarádů. K otázkám sociálního zabezpečení svých členů je zde uvedeno: „*V ohledu sociálním chceme vybudováním velkorysého podpůrného systému pomáhati potřebným stárnoucím a nemocným kamarádům k zabezpečení existence, ulehčení podzimu života a ozdravení tělesnému.*“ Na závěr je uvedena autoritativnost svazového vedení: „*Vyžadujeme proto naprostou*

¹⁵¹ NIKRMAJER, L. *Činnost a vývoj Národního souručenství v Českých Budějovicích v letech 1939-1942*. České Budějovice : Jihočeské muzeum, 2006, s. 135-136.

¹⁵² NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis V. Starého O. Bláhovi z 8. 2. 1942.

¹⁵³ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis V. Starého O. Bláhovi z 16. 4. 1942.

¹⁵⁴ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, návrh V. Starého č. j. 75/43 na ústředí ČSV, viz Přílohy č. 3 a 7.

¹⁵⁵ Viz Příloha č. 3.

¹⁵⁶ Viz Příloha č. 4.

*vojenskou kázeň, kterou předpokládáme jako samozřejmou. Vedeni touto kázní, vytvoříme mohutný celek oddálený všeho politikaření. Jedině tímto zcelením všech nás v jedno mohutné těleso možno napravit zlo, které národu našemu napáchalo zaryté a sobecké stranictví.*¹⁵⁷

O hospodářských úkolech ČSV měl v rozhlasovém projevu v prvním červencovém týdnu roku 1941 hovořit i vedoucí hospodářského oddělení bývalý (býv.) škpt. Jaroslav Vosolsobě. Není jisté, zdali k němu vůbec došlo, ale gen. Bláha poslal dne 23. června 1941 projev do ČTK a požádal o možnost odvysílání.¹⁵⁸ V projevu bylo uvedeno, že hospodářská složka je v činnosti ČSV jednou z nejdůležitějších: *„Kamarádství bude Vaší matkou a vy sami její děti...vše, co v Kamarádství budete mít, bude patřiti jen Vám.“* Bylo apelováno na kamarádkou povinnost *„obětovati se za kamaráda, a to finančně i majetkově“*.¹⁵⁹

Dne 23. května 1941 požádal gen. Bláha MV o přezkoušení vzorových stanov pro Kamarádství. MV předložené stanovы výnosem číslo D-3111-10/7-41-6 ze 17. července 1941 schválilo a své rozhodnutí oznámilo Zemským úřadům v Praze a Brně.¹⁶⁰

Členem ČSV a jeho základní organizace Kamarádství se mohl stát každý čestný Čech, který byl účastníkem světové války v letech 1914-1918 a jenž do posledního okamžiku zůstal věrný své vojenské přísaze. Řádnými členy se podle směrnic ÚV ČSV mohly stát i jiné bývalé vojenské osoby. Do Kamarádství se mohli přihlásit i tzv. přispívající členové včetně právnických osob. Tato kategorie musela samozřejmě také splňovat podmínky pro přijetí a neměla hlasovací právo.¹⁶¹

Členem Kamarádství ČSV se naopak nemohl stát ten, kdo jako voják porušil svou vojenskou přísahu a přeběhl k nepříteli, případně kdo se jiným nečestným způsobem prohřešil proti zásadám pravého válečného či vojenského kamarádství, kdo sledoval politicky nebezpečné a jiné rozvratné snahy v úmyslu poškodit zájmy Říše

¹⁵⁷ ABS, 315-228-20, článek *Kdo jsme a co chceme*.

¹⁵⁸ NA, ČSV, kart. 7, inv. č. 1, žádost O. Bláhy do ČTK z 23. 6. 1941.

¹⁵⁹ NA, ČSV, kart. 7, inv. č. 1, strojopis rozhlasového projevu.

¹⁶⁰ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, písemnost MV z 17. 7. 1941.

¹⁶¹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, strojopis stanov Kamarádství ČSV.

nebo Protektorátu Čechy a Morava, kdo nebyl árijského původu ve smyslu předpisů platných v Protektorátu Čechy a Morava a nebo žil v manželství či ve společné domácnosti s židovkou. Nepřípustné bylo i členství v zednářské lóži. Členem se nemohl stát ani ten, kdo byl odsouzen za zločin nebo potrestán ztrátou občanských práv.¹⁶²

V čele každého Kamarádství stál vedoucí, kterého v případě zaneprázdnění zastupoval jednatel, jemuž pak příslušela veškerá práva a povinnosti vedoucího. Další svazovou funkcí byl správce jmění, který spravoval veškeré jmění Kamarádství a společně s vedoucím ručil za správnost účetnictví a správné vedení pokladny. Tu spravoval pokladník, předkládající správci jmění pokladniční zprávy a mající na starosti hotovostní platby. Účetnické práce v Kamarádství obstarával účetní, který se při své práci řídil pokyny správce jmění.¹⁶³

Orgánem Kamarádství byl nejméně šestičlenný poradní sbor volený na dobu jednoho roku. Kamarádské srazy byly řádné a mimořádné, přičemž řádný se konal vždy na počátku roku, nejpozději do března. Mimořádný byl svoláván podle nařízení vedoucích svazových obvodů či podle potřeby. Důležitým orgánem byl i dozorčí hospodářský výbor, který musel na konci každého roku provést kontrolu pokladničního vedení a provést roční účetní uzávěrku. Ta byla poté předkládána řádné schůzi, jež ji schvalovala i spolu s rozpočtem na následující rok.¹⁶⁴

Každý nový člen musel jednorázově zaplatit zápisné ve výši 10 K. Členský příspěvek řádného člena činil 3 K, z toho 2 K připadly ústředí ČSV. Přispívající členové platili 5 K měsíčně. Za nemajetné členy platili příspěvky majetnější členové, tzv. kmotrové, které se Kamarádství snažila získávat. Pro řádné členy byly zavedeny žluté členské známky, modré pro členy přispívající a zelené pro kmotry.¹⁶⁵ Ve druhé polovině války již nebylo možné z úsporných důvodů používat tištěné členské známky a zaplacení příspěvku se potvrzovalo razítkem „vyrovnáno“.¹⁶⁶

¹⁶² NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, strojopis stanov Kamarádství ČSV.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ ABS, 315-228-20, směrnice č. 5 (Hospodaření u Kamarádství ČSV).

¹⁶⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, výpis ze směrnice č. 8 pro hospodaření ČSV, viz Příloha č. 5.

Oficiálním věstníkem ČSV byl časopis Kamarádství¹⁶⁷. Vycházel měsíčně a jeho vydavatelem byl Jaroslav Hornof. Ten odpovídal za redakci a byl řádným členem Svazu českých vydavatelů a redaktorů v Praze. Předplatné časopisu činilo 15 K na půl roku a 30 K na celý rok. Nebyly v něm publikovány jenom „osvětové“ články, ale členové se mohli dozvědět třeba o vojenské hantýrce či výrobě dřeváček apod. Kromě toho se v časopise nacházela řada rubrik, kde se členům poskytovaly rady či se odpovídalo na jejich dotazy. Jednalo se např. o rubriky Sociální hlídka, Právní hlídka, Organizační hlídka či rubrika Píší nám čtenáři. Do časopisu přispívalo ve velké míře řadové členstvo, ale také samotný Bláha, Rychtrmoc či Mohapel¹⁶⁸.¹⁶⁹ Časopis nevycházel hned od začátku činnosti ČSV. První vydání zaslal gen. Bláha ministru Moravcovi v březnu 1942. Časopis se měl stát šířitelem „*nových ideových směrů a myšlenek vyplývajících ze zapojení Protektorátu Čechy a Morava do Velkoněmecké říše*“.¹⁷⁰

Činnost ČSV byla do nejmenších podrobností upravena řadou směrnic. Rozhodně pozoruhodnou je směrnice upravující osobní styk a vzájemný pozdrav. V části, která upravuje vzájemný pozdrav jednotlivců je uvedeno: „*Při setkání v civilním obleku, zdraví se členové ČSV arijským pozdravem, tj. vztyčením pravé paže, natažené po celé její délce se semknutými prsty, dlaní otevřenou v prodloužené linii paže před tělem, v úhlu 45 stupňů nad vodorovnou rovinou mlčky. Klobouk nesmekají ani před pozdravem, ani po něm, ani se nijak neuklánějí. Zdraví se vzájemně, nečekají jeden na druhého, pět kroků před setkáním a dva kroky po přejití připaží.*“ Zůstává samozřejmě otázkou, do jaké míry byla tato směrnice dodržována, hlavně na veřejnosti. Směrnice počítala i s používáním uniforem ČSV, avšak tento záměr nebyl nikdy realizován. Při styku s příslušníky německého národa měli členové zdravit stejným způsobem, a pokud by příslušník německé národnosti užil výraz „*Heil Hitler*“, mělo mu být odpovězeno stejným způsobem. Při vzájemném oslovení se mělo zásadně použít označení „*kamarád*“, protože všichni členové si byli ve svém členství navzájem rovni.

¹⁶⁷ Viz Příloha č. 5.

¹⁶⁸ Pod pseudonymem R. Hradečný - pozn. autora.

¹⁶⁹ NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 6, věstníky Kamarádství, 1942, roč. XI., č. 3,4,5,7,8,10.

¹⁷⁰ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 3. 3. 1942.

Funkcionáři měli být oslovováni podle své funkce, tzn. „*kamaráde vedoucí*“ či třeba „*kamaráde ústřední vedoucí*“.¹⁷¹

Ve věstníku Kamarádství byl komentář ke směrnici týkající se árijského pozdravu. Členstvo bylo vyzváno, aby po příkladu pana státního prezidenta a vlády pozdrav používalo při všech příležitostech, tedy i při setkáních s nečleny. Árijský pozdrav byl pozdravem „*svobodných občanů starého Říma a otevřená dlaň pravé ruky svědčí o tom, že příchozí přistupuje s čistými úmysly, bez záludnosti. Proto arijský pozdrav činí lidem dvojí tváře takové potíže*“. Lidé v kancelářích či obchodech reagující na pozdrav slovy: „*Was wünschen Sie?*“ si časem zvyknou a „*zanechají zbytečných úklon a smekání, kterým kdysi otrok dokazoval pánovi, že má oštěřovanou hlavu tak, jak pro otroky bylo předepsáno*“.¹⁷²

Ve směrnici bylo pamatováno i na přesný průběh svazového shromáždění. Za zmínku stojí „*ceremoniál*“, kterým se podle dochovaných zápisů ze svazových shromáždění ukončovala většina schůzí. Bylo-li v průběhu srazu nebo při jeho ukončení vzpomenuto Vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera, Velkoněmecké říše a říšské branné moci zavelel předsedající k pozdravu: „*Vůdci a říšskému kancléři, Velkoněmecké říši a říšské branné moci – zdar*.“ Shromáždění členové odpověděli sborově „*zdar-zdar-zdar*“. Na samotný závěr se za zvuků hudby zpívala Velkoněmecká hymna, Horst-Wessel-Lied a česky Kde domov můj.¹⁷³

Gen. Bláha počítal i se zavedením svazové uniformy. Zatímco řada různých fašistických uskupení nosila své uniformy i přes německý zákaz, ČSV se k návrhu na používání uniforem nikdy nedostal, přestože by pravděpodobně získal výjimku z nařízení o zákazu používání spolkových stejnokrojů. Členové tak při slavnostních příležitostech používali společenského obleku.¹⁷⁴ V březnu 1943 sdělovalo pražské ústředí krajskému vedoucímu v Českých Budějovicích Václavu Starému, že jako

¹⁷¹ ABS, 315-228-20, směrnice č. 2 (Služební styk a vzájemný pozdrav u ČSV).

¹⁷² Árijský pozdrav. *Kamarádství*, 1942, roč. XI., č. 3, s. 46.

¹⁷³ ABS, 315-228-20, směrnice č. 2 (Služební styk a vzájemný pozdrav u ČSV).

¹⁷⁴ PEJČOCH, I. *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922-1945*. Praha : Academia, 2011, s. 295.

svazový oděv je možno použít černé sako a černé kalhoty. Nošení vyznamenání je po dobu války zakázáno, je možno nosit pouze stužky k vyznamenáním.¹⁷⁵ Členové přesto svoje válečná vyznamenání dávali při různých slavnostních příležitostech s náležitou pyšností na odiv. Stejnokroj ČSV přitom opravdu vznikl. Jednalo se však pouze o zkušební vzorek, jehož předobrazem byla slavnostní tmavě modrá uniforma německého válečného loďstva. K ušití většího množství uniforem však nikdy nedošlo, tu zkušební vlastnil pouze významný funkcionář Jan Mareček.¹⁷⁶

Nově přihlášený člen byl pozván na nejbližší sraz Kamarádství, kde vedoucí přečetl následující slib: „*Slibujete, že budete vždy a kdekoli zachovávat věrnost k Českému svazu válečníků, řídit se přesně podle stanov, rozkazů a nařízení vydaných Svazem a že budete svým chováním a smýšlením ukáznění občané Protektorátu Čechy a Morava a tím i Velkoněmecké říše, dbající vždy a všude vojenských ctností a vojenského pořádku.*“ Po složení slibu předal zástupce vedoucího každému novému členovi legitimaci¹⁷⁷ a odznak.¹⁷⁸

Odznak měl kruhovitý tvar, v jeho středu byla přilba protknutá mečem a dokola vedl nápis *Tschechischer Kriegerbund - Český svaz válečníků*.¹⁷⁹ Jako svazový oděv bylo možno používat černé sako a černé kalhoty. Na svazovém oděvu se mohly nosit stužky k vyznamenání.¹⁸⁰

Počet členů ČSV dosahoval dle Bláhy k 30. září 1941 8 000, z nichž 4500 bylo neplatících.¹⁸¹ K 24. srpnu 1942 uváděl celkem 17 750 členů, z toho 9 000 platících registrovaných, 4800 neplatících zaregistrovaných, 3450 dosud nezaregistrovaných a 500 neorganizovaných přispívajících (nevojáci, rodinní příslušníci). K tomuto datu bylo založeno celkem 173 Kamarádství (95 v Čechách a 78 na Moravě) organizovaných v 17 krajích a 2 zemských vedeních.¹⁸²

¹⁷⁵ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis V. Starému z 31. 3. 1943.

¹⁷⁶ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 295, viz Příloha č. 6.

¹⁷⁷ Viz Příloha č. 6.

¹⁷⁸ ABS, 315-228-20, směrnice č. 3 (Přijetí nových členů do Kamarádství ČSV).

¹⁷⁹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, zpráva ředitelství Národní bezpečnosti z 9. 11. 1945.

¹⁸⁰ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis V. Starému č.j. 1483/43-Hb./Ko. z ústředí ČSV.

¹⁸¹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, příloha hlášení O. Bláhy ŘP z 2. 10. 1941.

¹⁸² ABS, 315-197-76, Stand des Tsch. Kriegerbundes zum 24. 8. 1942.

Gen. Rychtrmoc při převzetí funkce ÚV oznamoval stav 8000 členů, z toho 1/3 byla neplatících.¹⁸³ Stejný početní stav udal dne 18. listopadu 1943 i K. H. Frankovi.¹⁸⁴ Dne 27. září 1944 hlásil 9 366 členů, po úbytku je však skutečný stav 7 839 členů organizovaných v 63 Kamarádstvích.¹⁸⁵

Vedením evidence členstva byl od roku 1943 až do konce války pověřen mjr. v. v. Antonín Burda. Ten v poválečné výpovědi uvedl stav 8000 členů. Členstvo bylo podle něj nedisciplinované a neplnilo své povinnosti.¹⁸⁶

Počet 17 750 členů je s velkou pravděpodobností velmi nadnesený údaj. Přesný údaj Bláha znát nemohl, protože v evidence pohybu členstva (přihlášení, vystoupivší, zemřelí) byla dosti zmatečná. Na základě studia pramenů pokládám za nejpravděpodobnější nejvýše 8000 přihlášených členů, z nichž pouhá třetina byli aktivní členové.

Stejně tak je obtížné stanovit počet Kamarádství. Bláhův údaj z roku 1942 o 173 Kamarádstvích je značně nadnesený. S největší pravděpodobností do tohoto čísla započítal i místa, kde se o zřízení Kamarádství do budoucnosti uvažovalo. Ještě 24. března 1943 prezidentu Háchovi oznamoval plánované brzké ustavení 120 Kamarádství.¹⁸⁷ K tomu však již do konce války nedošlo. Na jednom z dochovaných seznamů je do 30. července 1943 zaznamenáno 66 ustavených Kamarádství.¹⁸⁸ Za věrohodný je možno považovat Rychtrmocův údaj, že v září 1944 měl ČSV 63 Kamarádství.

Z geografického hlediska nebyli členové ČSV rozloženi po území protektorátu nijak rovnoměrně. Největší koncentrace členstva se nacházela ve středních Čechách (jen v Praze a přiléhajících obcích to v roce 1943 bylo přibližně 1600 osob), dále v širším okolí Brněnska, Olomoucka a severní Moravy. Vzhledem k početnější členské základně okolo větších metropolí lze předpokládat, že příčinou tohoto stavu byla lepší mediální

¹⁸³ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmoca J. Krejčímu z 1. 8. 1943.

¹⁸⁴ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, zpráva R. Rychtrmoca E. Moravcovi z 19. 11. 1943.

¹⁸⁵ ABS, 315-153-105, zpráva R. Rychtrmoca E. Moravcovi z 27. 9. 1944.

¹⁸⁶ ABS, 301-1-1, protokol s A. Burdou z 26. 11. 1945.

¹⁸⁷ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, dopis O. Bláhy E. Háchovi z 24. 3. 1943.

¹⁸⁸ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam ustavených Kamarádství ČSV.

propagace ČSV a větší informovanost obyvatelstva o celkovém dění.¹⁸⁹ V obsahu rozpravy zaslané ministru Moravcovi v září 1944 bylo uvedeno, že existují oblasti, kde nelze dosud „*prolomiti odpor proti naší ideologii vlády pro spolupráci s Říší*“. Jednalo se o Mladou Boleslav, Hradec Králové, Písek, Pošumaví, částečně Plzeňský kraj, Slovácko, okolí Zlína, Ostravsko a Hanou. Za největší problém byla označena pasivita bývalých rakousko-uherských a čs. důstojníků a rotmistrů.¹⁹⁰

5.1 Kamarádství ČSV Plzeň

Plzeň hrála po celou dobu okupace významnou roli v plánech okupační správy. Jaké cíle sledovali nacisté na plzeňské radnici vyplývá z projevu starosty Waltera Sturma, původem sudetského Němce z Karlovarska. Ten Plzni přisuzoval úlohu „*prostředníka mezi protektorátem a velkoněmeckou říší a prostředníka v soukolí práce pro vůdce a říši*“. Plzeň byla jako první město v českých zemích „povýšena“ na magistrát a prohlášena statutárním městem, podléhajícím přímo zemskému úřadu. K Plzni byly přičleněny okolní obce, čímž se územní rozloha zvětšila na dvojnásobek a počet obyvatel v roce 1942 stoupl na 138 950. Nejvýznamnější roli hrály pochopitelně Škodovy závody, které se po německém koncernu Krupp staly největším zbrojním podnikem v Evropě.¹⁹¹

Bývalí plzeňští vojáci se začali přihlašovat již do SVF. Dne 30. května 1940 zaslal budoucí pokladník Kamarádství vrchní četnický stržm. v.v. Lev Bísek svou přihlášku, k níž připojil adresy dalších svých 20 válečných kamarádů.¹⁹²

Zárodky Kamarádství v Plzni se začaly utvářet v červnu a červenci 1940, kdy se do SVF začali přihlašovat první členové.¹⁹³ Samotné Kamarádství ČSV v Plzni bylo

¹⁸⁹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam vedoucích Kamarádství ČSV.

¹⁹⁰ ABS, 315-153-105, zpráva R. Rychtrmoe E. Moravcovi z 27. 9. 1944 (č.j. 132 Gen. Ry/44).

¹⁹¹ BRICHTA, V. – JIRÁSEK, B. – LAŠTOVKA, V. *Dějiny Plzně III. Od roku 1918 do roku 1948*. Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1982, s. 244-246.

¹⁹² NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, přihláška Lva Bíska do SVF z 30. 5. 1940.

¹⁹³ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, seznam přihlášek Kamarádství Plzeň z 10. 6. 1942.

jako 27. v pořadí zřízeno až 18. května 1942.¹⁹⁴ Plzeň byla též sídlem krajského vedoucího, kterým byl ředitel výzkumného ústavu Škodových závodů dr. ing. Emanuel Valenta.¹⁹⁵ Toho v roce 1943 ve funkci krajského vedoucího vystřídal podporučík (ppor.) v. v. Jan Holubář, též úředník Škodových závodů.¹⁹⁶ Oba dva je možno považovat za zakladatele plzeňského Kamarádství, protože svou přihlášku podali již v červenci 1940.¹⁹⁷

Okruh Kamarádství Plzeň zahrnoval širokou oblast 19 větších obcí a měst v okolí Plzně. Do jeho působnosti spadal ještě i poměrně vzdálený Zbiroh a Žebrák.¹⁹⁸

K 31. prosinci 1942 vyhotovil pokladník Kamarádství Lev Bísek seznam členů, který obsahuje celkem 127 jmen. V nepřehledném seznamu však byly v následujícím období prováděny četné úpravy a připisovány poznámky týkající se vyloučení, vystoupení, úmrtí, přestěhování či získání německé státní příslušnosti. To vše znamenalo snižování počtu členstva.¹⁹⁹ Co se týče počtu členstva, tak jako důvěryhodnější se jeví tištěný výkaz o zaplaceném zápisném a členských příspěvcích za rok 1942, na kterém je uvedeno 130 členů. Poněvadž se od té doby počet členů snižoval, lze s největší pravděpodobností konstatovat, že plzeňské Kamarádství mělo nejvyšší početní stav 130 členů.²⁰⁰

Plzeňské Kamarádství sídlilo v Martinské ul. 1 a jeho vedoucím byl býv. špkt. Jan Fremuth. V roce 1943 mělo 97 členů.²⁰¹ Jako drtivá většina vzniknuvších Kamarádství i plzeňské bojovalo po celou dobu s problémem týkajícím se náboru nových členů. Dne 25. července 1943 psal vedoucí gen. Rychtrmocovi a kromě slibu oddanosti a věrnosti si postěžoval na nedostatek členů, které se i přes vydané úsilí nedařilo získat.²⁰² Krajský vedoucí Holubář na svazovém shromáždění v říjnu 1943

¹⁹⁴ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam ustavených Kamarádství ČSV.

¹⁹⁵ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam krajských vedoucích ČSV.

¹⁹⁶ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam krajských vedení ČSV v Čechách a na Moravě.

¹⁹⁷ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, seznam přihlášek Kamarádství Plzeň z 10. 6. 1942.

¹⁹⁸ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, okruh Kamarádství Plzeň.

¹⁹⁹ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, seznam členů Kamarádství Plzeň k 31. 12. 1942.

²⁰⁰ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, výkaz o zaplaceném zápisném a členských příspěvcích.

²⁰¹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam kamarádstvských vedoucích.

²⁰² NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis J.Fremutha R. Rychtrmocovi z 25. 7. 1943.

v Praze dokonce navrhoval zhotovení náborových diapozitivů na promítání v kinech. Návrh však byl odložen, protože by byl v rozporu s výnosem ministra Moravce.²⁰³

Dne 7. července 1943 zaslalo okresní vedení VOS vedoucím úřadů, ústavů, škol a korporací oznámení o oslavě narozenin pana státního prezidenta dr. Háchy, která se měla konat dne 11. července v 11 hod. v plzeňském městském divadle.²⁰⁴ Proslov pronesl prof. Václav Patera a jako slavnostní předehra byla orchestrem městského divadla přednesena ouvertura k Smetanově opeře Libuše. Na oslavu bylo pozváno celkem 650 osob, z nichž se dostavilo 601 osob. Nedostavivší se byli z řad mládeže a zaměstnanců místních průmyslových podniků. Vedení VOS požadovalo na Ministerstvu lidové osvěty proplacení výloh ve výši 5 873, 40 K.²⁰⁵ Pozvání na oslavu došlo i do Kamarádství ČSV. Vedoucí Fremuth poděkoval za pozvání a požádal vedení VOS, aby byli o konání podobných akcí vyrozumíváni. Přislíbil na nich účast členů ČSV.²⁰⁶ Na oslavu obdrželi celkem 6 pozvánek (č. 337-342). Přítomni byli i zástupci plzeňské místní skupiny Družiny českých válečných poškozců.²⁰⁷

Kamarádství se snažilo pořádat pravidelné měsíční srazy, které však vždy nebylo možno vzhledem k pracovnímu vytížení členů dodržet. Celkově je z útržků dochované korespondence patrné, že se vedoucí Jan Fremuth snažil udržovat aktivní spolkový život. Kamarádství mělo také založen běžný účet u občanské záložny v Plzni, na kterém bylo v červenci 1943 uloženo 1337 K. Peníze v hotovosti spravoval pokladník Lev Bísek.²⁰⁸

Dne 31. října 1943 pořádalo Kamarádství vzpomínkovou akci na tehdejším hřbitově sv. Václava, jejímž cílem bylo položení kytic na hroby padlých českých

²⁰³ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zápis ze svazového shromáždění v Praze dne 23. 10. 1943.

²⁰⁴ AMP, VOS, kart. 347, inv. č. 98, písemnost č.j. Z. 66/1/1943 ze 7. 7. 1943.

²⁰⁵ AMP, VOS, kart. 347, inv. č. 98, zpráva na ministerstvo lidové osvěty z 16. 7. 1943.

²⁰⁶ AMP, VOS, kart. 353, inv. č. 136, dopis vedoucího Kamarádství ČSV Plzeň J. Fremutha č.j. 309 adresovaný VOS Plzeň.

²⁰⁷ AMP, VOS, kart. 347, inv. č. 98, seznam pozvaných na oslavu narozenin dr. Háchy. Zmíněná místní skupina Družiny českých válečných poškozců v Plzni byla založena v roce 1918. V roce 1944 měla 994 členů, pro které pořádala např. podzimní a zimní koncerty. (AMP, VOS, kart. 354, inv. č. 137).

²⁰⁸ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 15. 7. 1943.

i německých kamarádů. Vedoucí přečetl při té příležitosti článek „*Těm, kdož padli na poli cti*“. Několik členů se též účastnilo přednášky na téma „*Češi a dnešní boj*“, kterou v Měšťanské besedě pořádala VOS. Přednášejícím byl Hugo Tuskány.²⁰⁹ Texty byly schváleny Moravcovým ministerstvem a nebylo již nutno žádat o povolení k pořádání přednášky. Stačilo pouze učinit hlášení příslušnému úřadu s odvoláním na uvedené číslo jednací uvedené na formuláři Potvrzení přednášky, kterou vystavil pověřenec pro VOS v Praze.²¹⁰ Povolení Policejního ředitelství v Plzni z 25. října 1945 k pořádání přednášky výjimkou ze všeobecného zákazu shromažďování bylo tedy jistě jen formálním krokem nutným k naplnění příslušných zákonných předpisů.²¹¹ Kromě těchto „*externích*“ přednášek tvořila i na většině kamarádských srazích podstatnou část četba článků z časopisu Kamarádství, vzpomínky členů na válečné období či četba přednášek zasílaných z ústředí. Na srazu, který se konal dne 28. listopadu 1943, byla na žádost opakována přednáška „*Dobrovolci východu*“, jež byla publikována ve věstníku ČSV osvětovým pracovníkem ústředí Bedřichem Frýbortem.²¹²

Problémem, který trápil řadu Kamarádství byla nízká účast členů na srazích. Dne 26. prosince 1943 se srazu zúčastnilo 25 členů (v dalším období se účast pohybovala většinou do 20 členů), což bylo ve zprávě na ústředí označeno za počet, kterého dosud nebylo dosaženo. Tentokrát se srazu zúčastnili i zástupci VOS²¹³, se kterými byla dohodnuta spolupráce. Členům bylo zdůrazněno, aby „*byli dobrými Čechy v rámci Velkoněmecké říše*“.²¹⁴ Na srazu 20. února 1944, kterého se účastnilo pouhých 17 osob, bylo na členy apelováno, aby vstoupili též do ČLPB. Došlo také k ustavení „*zábavního výboru*“, jenž měl pro zpestření jednoho z jarních srazů zajistit hudbu.²¹⁵

²⁰⁹ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 30. 11. 1943.

²¹⁰ AMP, VOS, kart. 348, inv. č. 108, potvrzení přednášky č.j. 9394/1944 z 14. 9. 1944.

²¹¹ AMP, VOS, kart. 353, inv. č. 136, písemnost Policejní ředitelství Plzeň č.j. 29330/43 z 25. 10. 1943.

²¹² NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 30. 11. 1943.

²¹³ AMP, VOS, kart. 353, inv. č. 133. Okresní vedení VOS Plzeň obdrželo 20. 12. 1943 pozvánku na sraz Kamarádství dne 26. 12. 1943 v 15 hod. v restauraci Jonák v Martinské ul. 1. Na předtištěné pozvánce zdůrazněna povinná účast.

²¹⁴ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 29. 12. 1943.

²¹⁵ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1 zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 23. 2. 1944.

Krajský vedoucí Jan Holubář navrhl dne 17. prosince 1943 na udělení čestného členství 3 členy plzeňského Kamarádství. Vedoucího Jana Fremutha, pověřence pro styk s říšskými úřady kpt. Jana Platzera a pokladníka Lva Bíska.²¹⁶ Skutečnost udělení čestného členství Platzerovi byla příčinou sporu mezi Fremuthem a Holubářem. Platzer byl samotným ÚV ČSV přijat jako jeden z prvních za řádného člena Kamarádství (přistoupil již 22. listopadu 1940). Protože žil ve smíšeném manželství, tak nyní vznikl spor kvůli udělení čestného členství. Krajský vedoucí Holubář, byť dle svého vyjádření „*krajně protižidovského smýšlení*“ se za Platzera na ústředí ČSV přimlouval, čímž se dostal do sporu s vedoucím místního kamarádství Fremuthem. Krajský vedoucí opětoval úder v tom smyslu, že požádal nadřízený orgán o opakované napomenutí plzeňského Kamarádství kvůli nedodržování služebního postupu a „*nedostatečně česky psané*“ písemnosti.²¹⁷

Významnou akcí plzeňského veřejného života byla oslava 5. výročí zřízení Protektorátu Čechy a Morava dne 15. března 1944. Hlavním pořadatelem byl vrchní starosta města Plzně dr. Walter Sturm, přičemž organizačním zajištěním bylo pověřeno okresní vedení VOS.²¹⁸ V poledne se konalo shromáždění 800 obecních zaměstnanců města Plzně v Měšťanské besedě. K přítomným promluvil vrchní starosta města, jenž také přečetl provolání ministra Richarda Bienerta k veřejným zaměstnancům. Shromáždění bylo zakončeno slavnostním předáním povýšovacích dekretů 8 úředníkům a 16 zřízencům města Plzně. Jako součást oslav se v plzeňském divadle hrála od 18 hod. *Prodaná nevěsta*.²¹⁹

Tohoto představení se jako zástupci ČSV účastnili vedoucí Kamarádství Jan Fremuth a Václav Mandík²²⁰, bývalý šikovatel zeměbranceckého pluku č. 11 a nositel

²¹⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, návrh J. Holubáře z 17. 12. 1943.

²¹⁷ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, dopis J. Holubáře na ústředí ČSV z 1. 2. 1944.

²¹⁸ AMP, VOS, kart. 353, inv. č. 136, zpráva č.j. 661/32/44 pověřenci VOS v Praze.

²¹⁹ AMP, VOS, kart. 349, inv. č. 112, výstřižek článku *Oslavy za účasti všech vrstev obyvatel, Západočeské slovo*, 16. 3. 1944, viz Příloha č. 8.

²²⁰ Viz Příloha č. 7.

mnoha vyznamenání. Ve zprávě gen. Rychtrmocovi poté kamarád Mandík oznámil, že díky svým vyznamenáním „budili všeobecný obdiv jak vládní lože tak obecnstva“.²²¹

Václav Mandík byl členem, který se zřejmě těšil všeobecné úctě. Svědčí o tom dopis z 27. listopadu 1944, ve kterém píše vedoucí Kamarádství gen. Rychtrmocovi, aby byl Václav Mandík navržen na Čestný štít Protektorátu Čechy a Morava.²²² Rychtrmoc mu odpověděl, že ústředí ČSV kompetentním místům nemůže podávat návrhy takového druhu a pokud by v budoucnu k tomu mělo dojít, je třeba navrhopvat především osvědčené vedoucí Kamarádství.²²³

Kamarádství se snažilo vyvíjet i charitativní činnost, což dosvědčuje částka, která byla v listopadu 1944 odeslána na německý Červený kříž a částkou 200 K byl podpořen i Podpůrný fond. Ve většině ručně dochovaných zpráv na ústředí jsou zmiňována témata přednášek, jež byly prezentovány přítomným členům. V listopadu 1944 to byla přednáška od Jana Marečka na téma „*Biologické příčiny dnešní války*“.²²⁴ O měsíc dříve si členové vyslechli přednášku na téma „*O dědičnosti*“.²²⁵

Právě osvětová a výchovná činnost konaná většinou formou přednášek byla jedním z nejdůležitějších úkolů ČSV. Předpokládala se výchova k říšskému myšlení a bezpodmínečné přiznání se k nacionálně socialistickému světovému názoru. Každé Kamarádství mělo k tomuto účelu určit osvětového funkcionáře, který na srazech přednesl osvětové statě z ústředí. Vlastní příspěvky podléhaly schválení. Krajští a zemští vedoucí osvětové funkcionáře k dispozici neměli a celou osvětovou činnost Svazu vedl a řídil osvětový funkcionář ústředí.²²⁶

²²¹ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis V. Mandíka na ústředí ČSV z 28. 5. 1944.

²²² NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis J. Fremutha R. Rychtrmocovi z 27. 11. 1944.

²²³ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmoci J. Fremuthovi z 5. 12. 1944.

²²⁴ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 27. 11. 1944.

²²⁵ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 1. 11. 1944.

²²⁶ NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 6, nástin programu osvětové a výchovné činnosti v ČSV.

Protože názvy přednášek dávají pouze mlhavou představu o tom, v jakém duchu probíhala indoktrinace členů ČSV, považuji za nutné uvést pár hlavních myšlenek Marečkovy přednášky *„Biologické příčiny dnešní války“*. Autor rozdělil lidstvo podle způsobu života na dva druhy. Evropany usedlé odpradávná jako rolníky na vlastní půdě a ostatní lidi nemající k půdě žádný vztah, živící se náhodně nomádkým způsobem života. Zdůraznil staletí trvající boj a obranu selských národů proti těmto hordám. *„Jako důkaz cizosti stepí a stáda zanechaly dějiny Evropě dva národy, Cikány a Židy“*. Cikáni jsou odsouzeni k zániku, protože Evropa nemůže trpět jejich příživnický život, zatímco Židé se od všech dalších *„stádních“* národů liší svou schopností asimilace. Vystoupil ostře proti Angličanům, potomkům vikingských Germánů, kterým židovská krev a židovská mysl zkalila zrak a zatemnila mozek, a proto stojí na straně nomádů. *„Ani Američané odpad Evropy a ani Angličané, požidovštělí sedláci, by nemohli být konečnými pány Evropy, i kdyby desetkrát zvítězili. Vítězem by mohl být jen pravý Nomád a tím je jediné Stalinovská stepní horda Asie, oblečená v krvavé roucho bolševismu“*. V přednášce zmínil i Čechy, kteří si svým historickým bojem proti nomádům získali uznání a obdiv Evropy. Nikdy v historii nebyli jejich otroky, díky čemuž *„nemohl Žid nakazit Čechy svým rozleptávajícím jedem natolik, aby ztratili vědomí pospolitosti a národního uvědomění. Selské založení lpící na zděděné půdě a majetku, nedá židobolševismu možnost zlákat českého člověka na vějičky komunismu“*.²²⁷

Krátce před koncem války zorganizovala ČLPB v Praze a Plzni výstavu *„Bolševismus nikdy!“*. V Praze byla výstava ukončena v neděli 4. února 1945. Za posledních 14 dní jejího konání ji navštívilo 70 300 lidí. Povolení k pořádání výstavy od plzeňského starosty obdržela ČLPB dne 13. února 1945, takže nic nebránilo tomu, aby byly exponáty dne 16. února naloženy a připraveny k přesunu do Plzně. V Plzni byla výstava ve spolupráci s VOS otevřena dne 4. března v prostorách plzeňského

²²⁷ AMP, VOS, kart. 347, inv. č. 98, přednáška J. Marečka.

obchodního domu TEKA.²²⁸ Členové plzeňského Kamarádství výstavu také navštívili a dokonce se na ní organizátorsky spolupodíleli.²²⁹

Poslední dochovaná zpráva o konání srazu byla sepsána 6. února 1945. Tentokrát se jednalo o valnou hromadu Kamarádství. Srazu se účastnil zástupce Kuratoria, kterému bylo přislíbeno, že vojáci budou o svůj dorost pečovat a opětovat jeho lásku k nim. Byl přečten článek od Emanuela Moravce „*Očima starého vojáka*“, vyslechnuta přednáška o domobraně a členové byli vyzváni, aby i oni sami přispěli svými příspěvky. Velmi malá účast byla zdůvodněna totálním nasazením většiny a špatným dopravním spojením.²³⁰ Dne 21. března 1945 byla únorová zpráva dodatkem doplněna. Bylo oznámeno, že Kamarádství má 73 členů, konalo se celkem 7 srazů a celkové jmění činí 1100 K. Zároveň se členi účastnili akcí pořádaných VOS a bez úspěchu navrhovali úřadům svou pomoc při sběrných akcích druhotných surovin.²³¹

Na závěr je důležité zmínit i činnost VOS v Plzni. Je to důležité z toho důvodu, že obě organizace úzce spolupracovaly, členi ČSV byli vyzýváni ke vstupu do VOS, úzké spolupráci či návštěvě akcí pořádaných VOS.

Dne 14. října 1943 se v sídle okresního vedení VOS v Plzni ve Františkánské ul. 8 konala též porada spolupracovníků VOS. Osobám, které se na předmětnou schůzku nemohli dostavit byl zasílán dopis, v němž byli informováni o zřízení a činnosti VOS. Za samozřejmé bylo považováno, že příjemce dopisu „*jakožto uvědomělý kulturní člověk*“ uzná svoji povinnost spolupráce. Za směřodatný byl považován „*kladný postoj vůči novému řádu, charakterová bezúhonnost a přiměřená schopnost*“.²³² Krajský vedoucí Jan Holubář omluvil svou neúčast a uvedl, že jako krajský vedoucí ČSV byl již ústředím ČSV vybídnut ke spolupráci. Vyjádřil důvěru, že „*spolupráce vždy bude směřovati jen k lepší budoucnosti českého národa v Nové Evropě*“.²³³

²²⁸ ABS, 315-230-18, hlášení ČLPB - Tätigkeitsbericht XLI., XLII. z 9. 2. 1945 a 16. 2. 1945.

²²⁹ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, zpráva J. Fremutha na ústředí z 21. 3. 1945.

²³⁰ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 6. 2. 1945.

²³¹ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, zpráva J. Fremutha na ústředí ČSV z 21. 3. 1945.

²³² AMP, VOS, kart. 344, inv. č. 82, informační dopis VOS z 21. 10. 1943.

²³³ AMP, VOS, kart. 344, inv. č. 82, dopis J. Holubáře na VOS Plzeň z 14. 10. 1943.

Plzeňská VOS vyvíjela aktivní činnost. Pořádala také kurzy německého jazyka, organizovala sociologické kurzy, pořádala koncerty, provozovala půjčovnu filmů. Ve výkladních skříních plzeňských obchodů instalovala podle směrnic ministerstva lidové osvěty různé propagační výstavy.²³⁴ Jedna z výstav byla instalována ve výkladních skříních firmy Brouk a Babka ve Fodermayerově ulici²³⁵ a Andělské ulici²³⁶. V první zmíněné ulici si mohli Plzeňané prohlédnout „*doklady o vině Židů na válce*“. Ve druhé výkladní skříně byly vystaveny doklady o hrůzách bolševismu, jak je prožili obyvatelé Ukrajiny, baltických států a jiných zemí.²³⁷

Pro spolupracovníky prováděla později VOS měsíční ideologická školení. Scénář byl většinou pokaždé stejný : ideologická přednáška s následnou rozprava, četba článku z měsíčníků Osvěta, krátký film, provolání závěrečného hesla. Měsíční ideologické školení v říjnu 1944 bylo ukončeno heslem: „*Všichni věrně splníme povinnosti k Říši v rámci totálního nasazení! Prosím, abyste povstali k pozdravu! Vůdci a vlasti zdar!*“²³⁸ Závěrečné heslo školení z února 1945 „*Vytrváme v boji o život*“ již bylo radikálnější, symbolizovalo odhodlání a svým způsobem i neodvratně blížící se konec války.²³⁹

5.2 Kamarádství ČSV Smečno

Je možno konstatovat, že největším a nejaktivnějším bylo Kamarádství ČSV ve Smečně. Obec se nachází přibližně 10 kilometrů od Kladna. V roce 1939 měla 463 popisných čísel a žilo zde 3171 obyvatel.²⁴⁰

²³⁴ AMP, VOS, kart. 353, inv. č. 133, měsíční zpráva VOS č.j. 671/12/44 za březen 1944.

²³⁵ Dnešní ul. Bedřicha Smetany – pozn. autora.

²³⁶ Dnešní Bezručova – pozn. autora.

²³⁷ AMP, VOS, kart. 349, inv. č. 112, výstřižek článku Doklady o vině Židů na válce.

²³⁸ AMP, VOS, kart. 347, inv. č. 98, pořad 1. ideologického školení VOS na říjen 1944.

²³⁹ AMP, VOS, kart. 347, inv. č. 98, pořad 5. ideologického školení VOS na únor 1945.

²⁴⁰ *Co se dělo ve Smečně od r. 1938 do 1945* (z kroniky Smečna) [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <<http://www.smecno-mesto.cz/clanky/ds-1103/p1=2167>>.

Kamarádství ČSV ve Smečně bylo založeno 22. listopadu 1942.²⁴¹ Vedoucím byl zvolen bývalý štábní šikovatel a tehdejší starosta Josef Matějka.²⁴² Po úspěšném provedení náborové akce hlásil Matějka na ústředí zprávu: „*Pane generále! Poslušně hlásím přihlášení 305 mužů.*“ Z nich bylo 131 přímých účastníků války.²⁴³ Kamarádství dosáhlo v roce 1943 počtu 313 členů, což je např. v porovnání s kladenským Kamarádstvím, které mělo pouze 48 členů, velký rozdíl.²⁴⁴

Územně spadalo smečenské Kamarádství pod krajské vedení ČSV v Kladně, jehož vedoucím byl mjr. v. v. Miloslav Kozák z Rakovníka.²⁴⁵ Toho v roce 1943 vystřídal ve funkci právě Josef Matějka.²⁴⁶

Ustavující schůze každého Kamarádství měla podle směrnice č. 4 ČSV přesně stanovený průběh. Měla být v reprezentativní místnosti, náležitě připravené pro takový slavnostní akt. Průčelní stěna měla být vyzdobena říšskou vlajkou po pravé straně a protektorátní vlajkou po straně levé. Pokud byly k dispozici obrazy státníků, tak uprostřed po pravé straně měl viset obraz Vůdce a vlevo obraz prezidenta Háchy.²⁴⁷

Ustavující schůze smečenského Kamarádství byla zahájena předehtou k baletu Stvoření Prometheovo od Ludwiga van Beethovena. Na schůzi byl přítomen okresní hejtman Josef Procházka, za říšskou správu (Reichsauftragsverwaltung) vládní rada dr. Remprik, starostové okolních obcí, zástupce wehrmachtu, NSDAP a Říšského svazu válečníků. Bylo vzpomenuťo padlých kamarádů i padlých a zemřelých německých kamarádů, kteří „*tak jako jejich otcové za světové války bojují – krvácejí – a umírají pro lepší příští všech národů nové Evropy*“. Krátkou pauzu poté vyplnily tóny písně „*Ich hatt einen Kameraden*“, po jejichž doznění se již ujal slova ÚV ČSV gen. Bláha.

²⁴¹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam ustavených Kamarádství ČSV.

²⁴² NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam kamarádských vedoucích.

²⁴³ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, hlášení J. Matějky O. Bláhovi z 31. 10. 1942.

²⁴⁴ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam krajských vedení a podřízených Kamarádství ČSV.

²⁴⁵ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam krajských vedoucích ČSV.

²⁴⁶ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam krajských vedení ČSV v Čechách a na Moravě.

²⁴⁷ ABS, 315-228-20, směrnice č. 4 (uspořádání ustavující schůze Kamarádství ČSV).

V krátkém proslovu na samotný závěr prohlásil: „*chceme být průkopníky nového zdravého myšlení, chceme být nositeli pravého socialismu, neboť víme, že nejsou-li dnes zpusťována naše města a vesnice, naše pole a háje, jdeme-li dnes v době tak velikých bojů a revolucí klidně za svou denní práci, je to jedině zásluha Vůdce velkoněmecké Říše, říšské branné moci a našeho státního prezidenta.*“ Shromáždění bylo skončeno říšským pozdravem: „*Vůdci! Velkoněmecké Říši a Říšské branné moci!...Zdar!*“ Shromáždění provolalo třikrát „Zdar“ a úplným zakončením byla říšsko-německá a česká hymna.²⁴⁸

Kamarádství vyvíjelo aktivní činnost a 2. ledna 1943 založilo dokonce dramatický odbor pod vedením Antonína Šedo.²⁴⁹ Tento odbor byl členem Ústřední Matice divadelních ochotníků českých v Praze a pro výchovu svých samotných divadelních herců pořádal odborné kurzy. V roce 1943 sehrál celkem 8 divadelních představení (veselohry i dramatické hry).²⁵⁰ To, že myšlenka dramatického souboru zaujala, svědčí i to, že vedoucí Kamarádství v Lounech uvažoval o zřízení podobného souboru po vzoru Smečna.²⁵¹

Díky početnému členstvu si mohlo smečenské Kamarádství dovolit finančně podporovat své sociálně slabší členstvo a vdovy po zemřelých kamarádech. K těmto účelům bylo v roce 1943 poskytnuto celkem 2200 K. Kromě těchto sociálních podpor věnovalo Kamarádství v květnu 1943 částku 500 K na zřízení nového parku a v říjnu 1943 částku 500 K na německý Červený kříž.²⁵² K tomu byl ještě 16 osobám vyplacen vánoční příspěvek.²⁵³

Na svazovém shromáždění v Praze dne 23. října 1943, které řídil samotný Rychtrmoc, vedoucí Matějka referoval o úspěšné činnosti Kamarádství, o hojné návštěvě srazů, činnosti dramatického odboru i o ochotné spolupráci německých úřadů.

²⁴⁸ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, scénář ustavující schůze Kamarádství Smečno.

²⁴⁹ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, jednateľská zpráva Kamarádství Smečno na ústředí ČSV z 23. 1. 1944.

²⁵⁰ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, zpráva z 9. 2. 1944 o konání I. valné hromady Kamarádství Smečno.

²⁵¹ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, zpráva J. Matějky z 20. 1. 1944 o srazu ČSV v Rakovníku.

²⁵² NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, jednateľská zpráva Kamarádství Smečno na ústředí ČSV z 23. 1. 1944.

²⁵³ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, roční vyúčtování Kamarádství Smečno z 31. 12. 1943.

Zároveň vyzdvihl úspěšnost své náborové akce, při které se ze 3200 obyvatel Smečna za člena ČSV přihlásilo plných 300 občanů.²⁵⁴

V průběhu roku 1943 se konalo celkem 5 členských srazů a 15 výborových schůzí. Srazy se tak jako ve většině Kamarádství konaly pravidelně k příležitosti významných výročí. Jednalo se především o výročí zřízení protektorátu, oslavu narozenin Vůdce a oslavu narozenin státního prezidenta dr. Háchy.²⁵⁵

První valná hromada smečenského Kamarádství se konala dne 23. ledna 1944 v biografu Viktoria za účasti pouhých 43 členů.²⁵⁶ Účast byla velice malá, protože Kamarádství mělo k uvedenému dni celkem 284 členů.²⁵⁷ Činovníci přečetli své výroční zprávy, byla provedeno jmenování funkcionářů. Nechybělo ani „ideologické“ školení členstva. Byl předčítán článek od Emanuela Moravce „Českým veteránům“ a článek od ÚV ČSV gen. Rychtrmoe „K vyšším metám“.²⁵⁸ Pro ilustraci uvádím krátkou ukázkou z Rychtrmocova článku: „*Budeme-li věrně a poctivě zachovávat závazky k Velkoněmecké říši, které jménem národa převzal náš státní prezident, zajistíme tím pevné postavení národa pro budoucnost. Čím budeme spolehlivějšími a upřímnějšími občany Velkoněmecké říše, tím sebevědomějšími a poctivějšími můžeme být Čechy. Podmínkou je národní svornost. Služme proto všichni veliké myšlenky Nové Evropy a Říše, které chceme býti věrnými příslušníky. Pouze německá branná moc může hrozné bolševické nebezpečí odvrátit. Vítězství velmocí by bylo signálem k evropské katastrofě, která by neznamenal nic jiného než návrat k nejstarším formám otroctví.*“²⁵⁹

²⁵⁴ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zápis ze svazového shromáždění v Praze z 23. 10. 1943.

²⁵⁵ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, jednateľská zpráva Kamarádství Smečno na ústředí ČSV z 23. 1. 1944.

²⁵⁶ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, zpráva z 9. 2. 1944 o konání I. valné hromady Kamarádství Smečno.

²⁵⁷ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, jednateľská zpráva Kamarádství Smečno na ústředí ČSV z 23. 1. 1944.

²⁵⁸ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, zpráva z 9. 2. 1944 o konání I. valné hromady Kamarádství Smečno.

²⁵⁹ Rychtrmoc, R. K vyšším metám. *Kamarádství*, 1944, roč. XIII., č.1, s.1-2.

Kamarádství ve Smečně vyvíjelo aktivní činnost až do konce války. Ještě 4. dubna 1945 oznamoval Matějka na ústředí ČSV, že 4 členové mají zájem odebírat časopis Kamarádství.²⁶⁰

Přesně o měsíc později ve večerních hodinách došla do Smečna zpráva, že v Praze lidé odstraňují německé nápisy. Již 5. května v ranních hodinách se na smečenském náměstí shromáždilo velké množství lidí. Majitelé domů začali vyvěšovat čs. vlajky. Nově zřízené vojenské velitelství pod vedením škpt. Brzáka, poručík (por.) Rozsíváče a npor. Zlonického začalo organizovat akce, při nichž během následujících dnů došlo ke střetům dobrovolníků s ustupujícími německými vojenskými jednotkami. První tank Rudé armády dorazil do Smečna 9. května 1945 kolem 13 hodiny.²⁶¹

I ve Smečně proběhlo po osvobození účtování s lidmi „kteří se zpronevěřili národu, udávali poctivé lidi a kolaborovali s Němci“. Jedním z nich byl i samozřejmě i tamější starosta a významný funkcionář ČSV Josef Matějka. „*Tento výtečný muž zapomněl na svoje češství a upsal se Němcům. Stýkal se z kladenského oberlandrátu s Němcem Remplichem, který měl na svědomí stovky českých lidí a přímo se zúčastnil vypálení Lidic. J. Matějka byl předán ONV ve Slaném a lidovým soudem odsouzen k desetiletému žaláři*“.²⁶²

²⁶⁰ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, přihláška k odběru věstníku Kamarádství z 4. 4. 1945.

²⁶¹ *Co se dělo ve Smečně od r. 1938 do 1945* (z kroniky Smečna) [online]. [cit. 2012-04-10] Dostupné z: <<http://www.smecno-mesto.cz/clanky/ds-1103/p1=2167>>.

²⁶² Tamtéž.

6 ČSV POD VEDENÍM OTTO BLÁHY

Hned 20. dubna 1941 oznamoval Bláha ŘP zřízení ČSV. Uvedl, že organizace Svazu a stanovy jsou téměř shodné („*nahezu gleichlautend*“) se stanovami Říšského svazu válečníků. Legionáři a židé měli vstup zapovězen. ČSV se skládal z ústředního vedení, dvou zemských vedení a 16 krajských vedení. Plánovalo se zřízení 600 kamarádství. Bláha popsal cíle Svazu a uvedl, že republikánský režim za uplynulých let „*tlačil bezohledně ke zdi*“ bývalé vojáky, kteří za 1. světové války věrně dodrželi přísahu Rakousko-Uhersku. Díky tomu byli mnozí odkázáni na špatně placenou manuální práci. Chtěl by tedy zlepšit ekonomickou a sociální situaci takto postižených členů ČSV. Poukázal na problémy s financováním, které byl nucen řešit použitím svých soukromých prostředků. Prosil ŘP, aby se při konfiskaci sokolského majetku myslelo též na ČSV. Přidělením kin, budov či hostinců by se zabezpečila ekonomická existence.²⁶³

Pouhé 4 dny před návštěvou u ŘP žádal Bláha na ministerstvu financí o přidělení velkoskladů tabáku v Praze a Brně. Jako důvod uvedl, že členové jsou vesměs lidé sociálně slabší a váleční invalidé, právem očekávající od své organizace pomoc. Přebytků z tohoto podnikání by bylo využito „*ku zmírnění bídy svých nejpotřebnějších členů*“.²⁶⁴

Hlášení o zřízení ČSV a žádost o audienci zaslal dne 23. května 1941 i K. H. Frankovi. O problémech s financováním se tentokrát nezmínil.²⁶⁵ Zřízení ČSV oznámil i ve zprávě ze dne 28. května 1941, kterou adresoval vládnímu radovi von Wolmarovi ze skupiny Tisk při ÚŘP. Uvedl, že do budoucnosti počítá se zřízením 800 Kamarádství.²⁶⁶

Z předchozího je vidět, že Bláha počítal s velkým rozmachem ČSV a měl do budoucna velkolepé plány. V květnu 1941 počítal ČSV i s vytvořením vlastního

²⁶³ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, Meldung über die Errichtung des Tsch. Kriegerbundes z 20. 4. 1941.

²⁶⁴ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, žádost O. Bláhy na ministerstvo financí z 16. 4. 1941.

²⁶⁵ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, Meldung über die Errichtung des Tsch. Kriegerbundes z 23. 5. 1941.

²⁶⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, Meldung über die Errichtung des Tsch. Kriegerbundes z 28. 5. 1941.

nakladatelství. Měly být vydávány vojensko-historické studie, edice starších českých vojenských spisovatelů (Chotek, Kinský, Jeník z Bratřic), překlady cizích spisů, přehledné dějiny pluků doplňovaných z českých zemí, dějiny zbraní či průvodce po bojištích. Protože chyběl dostatek finančních prostředků na zřízení vlastního nakladatelství, uvažovalo se o spolupráci s nakladatelstvími Orbis či Melantrich.²⁶⁷

Ještě impozantnější byl návrh zástupce vedoucího pražského kraje pplk. Kaizlera na vytvoření Spořitelny Svazu válečníků. Do tohoto finančního ústavu by členové ukládali své úspory a dostávali půjčky. Stejně tak navrhoval organizaci nákupního a prodejního družstva. Pro tento účel počítal s rozpuštěním Podpůrného svazu bývalých čs. důstojníků, jejichž družstvo Arma by tento úkol dobře splnilo. Samozřejmě pod přísným dohledem ČSV.²⁶⁸ Spotřební družstvo Arma bylo založena již roku 1935. Zprostředkovávalo svým členům nákup zboží za nižší ceny a poskytovalo též úvěr na nákupy.²⁶⁹ Pplk. Kaizler na popud několika členů z Vinohrad a Žižkova ještě navrhoval zřízení stavebního družstva Svazu válečníků pro Prahu.²⁷⁰

Za den vzniku ČSV je možno považovat 11. červen 1941, kdy došlo na podkladě schválených stanov k ustavující schůzi.²⁷¹

Úředním vysvědčením z 23. června 1941 policejní ředitelství v Praze ČSV oznámilo, že potvrzuje podání ze dne 12. června 1941. Tím bylo konstatováno, že ÚV ČSV se stal gen. Bláha. Jeho I. náměstkem se stal doc. dr. Josef Peterka, II. náměstkem pplk. v. v. František Moštěk a III. náměstkem brig. gen. v. v. František Kukačka. V případě nepřítomnosti ÚV byl náměstek oprávněn za spolek podepisovat veškeré písemnosti a zastupovat ho při vnějším styku. Výjimku tvořily pouze případy týkající se majetkových a finančních záležitostí, kdy jakékoliv změny musel podepsat i správce jmění, případně jeho zástupce. Správcem jmění byl jmenován Jaroslav Vosolsobě a jeho zástupcem Antonín Ježek.²⁷² Oba byli později nahrazeni. Novým správcem jmění se

²⁶⁷ ABS, 315-228-20, náčrt programu nakladatelství ČSV z 12. 5. 1941.

²⁶⁸ NA, ČSV, kart. 4, inv. č. 1, dopis pplk. Kaizlera O. Bláhovi z 16. 9. 1940.

²⁶⁹ POKORNÁ, cit. dílo, s. 35.

²⁷⁰ NA, ČSV, kart. 4, inv. č. 1, dopis pplk. Kaizlera O. Bláhovi z 16. 9. 1940.

²⁷¹ VESELÝ, cit. dílo, s. 43.

²⁷² NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, úřední vysvědčení z 23. 6. 1941.

stal ppor. v. v. Antonín Mallý a jeho zástupcirotný (rtn.) v. v. Václav Soukup a kpt. v. v. František Klecan.²⁷³

Krátce poté zaslal Bláha státnímu prezidentovi velmi obsáhlé memorandum o činnosti a stavu ČSV. Oznámil mu jména nejvyšších funkcionářů Svazu a odborných referentů. Ve stručnosti zmínil některá ustanovení stanov a v 17 bodech vytyčil cílové směrnice. Kromě prázdných frází stojí za zmínku zdůraznění věrnosti Vůdci, státnímu prezidentovi a protektorátu, myšlení a jednání „*prospěch celku nad prospěchem jednotlivce*“, výchova mládeže v duchu nacionálního socialismu, pomoc sociálně slabým členům či důsledné provádění norimberských rasových zákonů. Bláha si rovněž postěžoval na problémy s financováním a připomenul, že na podporu „*naprosto nehybného*“ ČSSN proudí statisícové částky. Zatímco ČSV přislíbil ing. Eliáš příspěvek pouhých 50 000 K.²⁷⁴

Problémy s financováním ČSV byly značné a Bláha uvažoval i o odstoupení. V červnu 1941 se v hotelu Zlatá husa sešel s bývalými funkcionáři SVF Babkou, Fricem a Dolečkem a žádal po nich, aby od něj ČSV převzali. Požadoval od nich vyplacení 180 000 K. Jednání však ztroskotalo, protože Fric odmítl Bláhovi dlužnou částku vyplatit.²⁷⁵

7. července 1941 se Bláha obrátil na K. H. Franka a žádal ho, aby ČSV byl prohlášen za oficiální státní či polostátní instituci. Mohl by tak „*vychovávat český národ v duchu nových světových názorů; býti českému národu nápomocen při jeho začlenění do nového hospodářského řádu; vésti příslušníky českého národa v duchu Velkoněmecké říše*“. ČSV chtěl též být zaangażován na výchově české mládeže, která měla být prováděna po vzoru Hitlerjugend. Bláha též uvedl, že ČSV žádal od protektorátní vlády půjčku ve výši 1 000 000 K. Přísun financí by mělo zaručit přidělení části jmění dřívějších střeleckých korporací, Národních gard, bývalých legionářských organizací a podíl na sociálních a kulturních zařízeních bývalé čs. armády.²⁷⁶

²⁷³ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva O. Bláhy o činnosti ČSV z 29. 4. 1943.

²⁷⁴ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, memorandum O. Bláhy E. Háchovi z 28. 6. 1941.

²⁷⁵ ABS, 301-1-1, protokol s V. Fricem z 21. 11. 1945.

²⁷⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, dopis O. Bláhy K. H. Frankovi z 7. 7. 1941.

Z četné korespondence je patrné, že Svaz od samého začátku bojoval s nedostatkem finančních prostředků. Gen. Bláha si byl vědom malé finanční stability a zabýval se neustále myšlenkou, jak získat potřebné finance pro zajištění činnosti ČSV. Za tímto účelem neustále posílal žádosti a prosby o vyslyšení těchto požadavků na jednotlivé instituce od kanceláře státního prezidenta až po jednotlivá ministerstva.

V listopadu 1941 probíhala v ČSV také kontrola svazového hospodaření. Zpráva konstatovala, že účetnictví Svazu je prováděno celkem v pořádku, ale celkové hospodaření vyžaduje urychlenou nápravu. ČSV měl v té době podle zprávy 4000 členů schopných platit členskou příspěvkou, problémem bylo ale jejich nedostatečné placení, díky čemuž bylo nutné čerpat finance na vysoké režijní výdaje z Podpůrného fondu.²⁷⁷ ČSV nakonec od předsednictva ministerské rady obdržel dne 17. prosince 1941 bezúročnou zápůjčku ve výši 500 000 K. Ta však sotva postačila na úhradu dosavadních dluhů.²⁷⁸

Vedle Bláhových snah o sloučení jednotlivých spolků probíhala od roku 1939 i akce brig. gen. v. v. Bohuslava Kálala, který chtěl na celonárodním podkladě sloučit jednotlivé spolky vojenských veteránů.²⁷⁹ Slučovací pokusy obou generálů probíhaly současně sice vedle sebe, ale poznamenávalo je osobní nepřátelství hlavních aktérů a diametrálně rozdílný pohled související především s členstvím legionářů. Bláha přišel s Kálalem poprvé do styku krátce po ustavení ČSSN. Kálal byl ke své slučovací akci pověřen z německé strany gen. Fridericim. Měl spojit veškeré plukovní spolky a vytvořit z nich spolu se svazy bývalých důstojníků a rotmistrů jednotnou organizaci. Když se později Bláha snažil ve smyslu směrnic od Neuratha a Franka provést sloučení všech vojenských svazů, Kálal prohlásil, že se svým Svazem rotmistrů a důstojníků k Bláhově slučovací akci nepřipojí.²⁸⁰

Vztah mezi oběma generály nebyl přátelský a dne 27. června 1941 ve Svazovém domě Podpůrného svazu bývalých důstojníků došlo k jejich tvrdému střetu. Kálal byl předsednictvem ministerské rady pověřen, aby předsedal konferenci zástupců

²⁷⁷ NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 7, zpráva o hospodaření z 8. 12. 1941.

²⁷⁸ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, protokol předání agendy ÚV ČSV z 31. 7. 1943.

²⁷⁹ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva z prezidentské kanceláře č. A 897/43.

²⁸⁰ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 28. 11. 1945.

jednotlivých veteránských svazů, na níž se mělo jednat o možnosti slučování. Mezi oběma muži došlo hned na začátku ke střetu, jehož příčinou byl počet pozvaných členů. Dostavit se mohli pouze dva z každého svazu, zatímco „*pan B. přišel k poradě s 5 svými nohsledy*“. Kálal odmítl pokračovat ve schůzi a prohlásil, že je zbytečné na něho kvůli tomu podávat udání. Na přímý Bláhův dotaz, kdo je tím míněn, Kálala odvětil: „*Vy pane generále.*“ Porada nakonec pokračovala. Bláha chtěl získat Podpůrný svaz důstojníků a jednotlivé odbočky po vyloučení legionářů přejmenovat na Kamarádství. K těm pak přiřadit i odbočky ostatních svazů. Kálal zastával názor, že ke sloučení svazů pod Bláhovým vedením pro všeobecný odpor svazů i členstva nedojde.²⁸¹ Incident z porady měl soudní dohru. Bláha podal žalobu k okresnímu soudu v Praze. Kálal soudní při prohrál, musel se omluvit a zaplatit soudní výlohy.²⁸²

Příležitost k pomstě se však naskytla záhy. Kálal si povšimnul, že Bláha nosí při různých příležitostech německý Železný kříž I. stupně, vysoké vyznamenání, které během 1. světové války zase tolik Čechů nezískalo. Během jara 1943 obeslal dopisy německé vojenské archivy, zda Otto Bláha získal dotčené vyznamenání. V archivech se však podařilo najít potvrzení pouze o Železném kříži II. Stupně. Kálal logicky došel k závěru, že Bláha nosí vyznamenání neoprávněně, o čemž sepsal obsáhlou zprávu a 11. června 1943 ji odeslal prezidentské kanceláři, vojenskému zplnomocněnci ŘP, MV, velitelům uniformované i neuniformované protektorátní policie, ministru školství a osvěty a řediteli vojenského archivu v Berlíně a Postupimi.²⁸³

Ve zprávě na Moravcovo ministerstvo Kálal oznámil, že na základě všech zjištěných skutečností lze učinit jen jediný závěr a to, že Bláhovi vyznamenání uděleno nebylo a že si tudíž „*jeho čestný odznak samovolně přisvojil a veřejně a neoprávněně nosil a nosí*“. Celou záležitost oznámil dalším státním úřadům z důvodu, že nemůže

²⁸¹ ABS, 301-59-2, dopis gen. Kálala vedoucímu NS.

²⁸² PEJČOCH, *Český svaz válečníků*, s. 23.

²⁸³ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 301.

sám vyvodit úředně veškeré důsledky, protože ČSV není od 3. května 1943 členem Ústředního svazu sdružení bývalých vojáků v Čechách a na Moravě (ÚSBV).²⁸⁴

Bláha se snažil nepřesvědčivě argumentovat, že Železný kříž I. stupně měl přislíben, ale nedostal jej, protože skončila válka. Žádný postih mu nehrozil, ale jeho pověst byla poškozena.²⁸⁵ V poválečném výsledku k celé události uvedl: „*Na německý železný kříž I. tř. jsem dostal toliko přípis, ale dekret mi doručen nebyl, ježto mezi tím nastal konec světové války a armáda se rozpadla.*“²⁸⁶

Bláhova představa o sloučení svazů byla v červenci roku 1941 taková, že jednotlivé vojenské svazy by přistoupily do ČSV jako samostatné právní osoby. ÚV ČSV by se stal „*protektorem*“ těchto svazů. Jejich členové by vstoupili do ČSV (vyjma legionářů) a z jednotlivých organizace spolků by se stala Kamarádství.²⁸⁷

Z četné korespondence vyplývá, že Bláhova snaha o sloučení vojenských organizací a získání vlivu nad jejich vedením byla značná. Dne 21. srpna 1941 si stěžoval prezidentu Háchovi, že od jeho pověření reorganizovat SVF v jednotnou korporaci slučující všechny bývalé vojáky, se dosud nepodařilo dosáhnout uspokojivého výsledku. Poukazoval na liknavý přístup členů vlády a bezvýsledná jednání. Požadoval příkaz předsednictva protektorátní vlády ke sloučení všech svazů v jedinou stavovskou legální korporaci za účelem usnadnění styku mezi vládou a národem.²⁸⁸

Vedoucí ČSV gen. Bláha vedl velmi čilou komunikaci s českými i německými představiteli protektorátní správy. Psal návrhy, stížnosti či žádal o audience. V listopadu 1941 líčil prezidentu Háchovi hlavní cíle ČSV - 1. „*soustředit český národ na soudobém základě*“, 2. „*vychovati český národ v duchu nových světových názorů*“, 3. „*býti českému národu nápomocen při jeho začlenění do nového hospodářského řádu*“, 4. „*vésti příslušníky českého národa v duchu Velkoněmecké Říše*“. Znovu zdůrazňoval nutnost sloučení všech vojenských svazů a prohlášení ČSV za jedinou

²⁸⁴ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zpráva ÚSBV č.j. 9016/43 na ministerstvo školství.

²⁸⁵ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 301.

²⁸⁶ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou u MV z 24. 11. 1945.

²⁸⁷ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, dopis O. Bláhy J. Košťálovi z 11. 7. 1941.

²⁸⁸ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, dopis O. Bláhy E. Háchovi z 21. 8. 1941.

oficiální stavovskou korporaci. Požadoval taktéž, aby byl ČSV pověřen úkoly, které mu přináležejí – 1. „účastí na mimoškolní mravní a tělesné výchově mládeže“, 2. „organizací uzákoněné pracovní služby“, 3. „spoluúčastí při péči o válečné poškozence a vyřešení křivd“.²⁸⁹

Pro členy ČSV žádal o možnost účastnit se spolupráce ve vládním aparátu podle jeho směrnic a projektů. Současně vyjmenoval 16 „chyb“, kterých se podle něj dopustila protektorátní vláda. Jednalo se např. o neúčast na arizaci židovského majetku, nevčasná likvidace legionářských institucí, útěk ministrů Nečase a Feierabenda, jmenování plk. Drgače generálním tajemníkem NS, ztrátu důvěry díky protistátní činnosti ing. Eliáše, protistátní činnost Sokola či nedostatečnou kontrolu činnosti profesorského a učitelského sboru.²⁹⁰

6.1 Snahy ČSV o podíl na výchově mládeže

V germanizační politice stála samozřejmě v centru pozornosti nacistických úřadů česká mládež. V únoru 1942 zastupující ŘP Reinhard Heydrich požadoval „*shromáždit někde českou mládež v takové formě, jež by umožnila výchovu mimo školu*“.²⁹¹

Dne 30. dubna 1942 zaslal ministru Moravcovi dopis s pokyny pro ustavení Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Hlavní výchovný prostředek v mimoškolních aktivitách měly sehrát hry a sport. Dne 18. května 1942 Heydrich do Berlína oznamoval, že je vše již připraveno pro zavedení „*povinné služby mládeže*“, jejímž nositelem bude Kuratorium. Následně vyšlo dne 28. května 1942 vládní nařízení, které zavádělo „*služební povinnosti mládeže od 10 do dovršených 18 let*“. Do činnosti Kuratoria se měli zapojit všichni mladiství protektorátní příslušníci árijského původu a Kuratorium bylo prohlášeno jedinou organizací oprávněnou k provádění mimoškolní

²⁸⁹ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, dopis O. Bláhy E. Háchovi z 15. 11. 1941.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ NAKONEČNÝ, M. *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*. Praha : Chvojko nakladatelství, 2001, s. 211.

výchovy mládeže. Předsedou Kuratoria byl jmenován Moravec a generálním referentem MUDr. František Teuner, do roku 1941 jeden z čelných představitelů Vlajky.²⁹²

Kuratorium rozvíjelo svou činnost v několika rovinách. Vedle prvořadého „*výchovného poslání*“ se aktivně podílelo na realizování nacistické politiky sociální demagogie i na organizaci válečného snažení Velkoněmecké říše. Pořádalo mládežnické brigády, prázdninové tábory pro středoškolskou mládež a ke konci války se podílelo též na organizaci nasazení české mládeže na zákopové práci.²⁹³

Jedním z cílů Kuratoria byla „*glajchšaltizace*“ české mládeže. Hlavními protivníky v tomto snažení se kuratoristům stali především tzv. „*potápkové*“ a trampové.²⁹⁴ „*Potápkové*“ byli mládežnickou subkulturou, která vznikla pod vlivem americké swingové hudby na přelomu 30. a 40. let minulého století. Její představitelé se od ostatní mládeže odlišovali oblečením, účesem či slangovou mluvou.²⁹⁵

Nacisté proti nim vystupovali v první řadě na poli propagandistickém. Ve fašistickém tisku, zejména Vlajce, se nacházejí proti potápkám poměrně ostré výpady.²⁹⁶ Na stránkách kuratorního časopisu Zteč jsou samozřejmě i útoky proti trampům: „*Pryč s falešnou amerikanizovanou romantikou, která je jedem pro duši mladistvých! Obraz 15ti- a 16letého hocha, který ve fantastickém úboru za doprovodu brnkání na kytaru zpívá unylé ‚songs‘ o ‚srdci láskou zlomeném‘ ...a cowbojích ‚sedících mezi kaktusy‘, místo aby se trochu více staral o práci a školu, musí býti napříště ukazován jen jako obraz smutné minulosti, nad nímž každý zdravý chlapec propukne v srdečný smích.*“²⁹⁷

²⁹² GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české 1938-1945*. Praha : Paseka, 2007, s. 71-72.

²⁹³ ŠPRINGL, J. Protektorátní vzor mladého člověka. Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě (1942-1945). In *Soudobé dějiny*, 2004, roč. 11, č. 1-2, s. 156-157.

²⁹⁴ ŠPRINGL, cit. dílo, s. 168.

²⁹⁵ KOURA, P. Hákový kříž kontra potápky a bedly. In Budil, I. - Zíková, T. (ed.). *Totalitarismus 2*. Plzeň : Západočeská univerzita, 2006, s. 67.

²⁹⁶ KOURA, cit. dílo, s. 71.

²⁹⁷ ŠPRINGL, cit. dílo, s. 167.

Eminentní zájem na výchově české mládeže mělo i vedení ČSV. 21. srpna 1941 požadoval Bláha na státním prezidentovi oficiální pověření mimoškolní mravní a tělesnou výchovou mládeže.²⁹⁸ Zde jsou hlavní myšlenky:

„...Jest skutečností, že mládež česká jde současným životem bez jakékoliv výchovy mravní a tělesné, kromě výchovy školní, pokud jí ovšem podléhá...Všeobecně je známé, že výstřední hnutí mládeže dospělé, tzv. potápek, tkví právě v nedostatku mravní výchovy a nebylo odstraněno předváděním policií a event. trestáním směšně oděných jednotlivců, nýbrž bují a je pěstováno dále zjevně i potají...Zvýšené výdělkové možnosti pracující mládeže vedou ji ve volných chvílích k nezřízenému hraní hazardních her v karty a k jiným zlozvykům...Jsou tomu dva roky co byly uzavřeny vysoké školy. Za rok mají být otevřeny. Jaká bude duchovní příprava těch, kteří překročí jejich prahy? Jak budou připraveni ti, kteří se v nich budou vzdělávat na budoucí duchovní vůdce národa? Neboť, vážený pane presidente, já i moji kamarádi, věříme ve vítězství Velkoněmecka a v novou úpravu evropských poměrů. A proto se ptáme, jak potom budou tito naši budoucí intelektuálové soutěžit s mravně vyspělými a tělesně tvrdými kamarády německými?...Proto předkládám Vám, vážený pane presidente, následující návrh a prosím o jeho přijetí.“²⁹⁹

„Český svaz válečníků budiž pověřen výchovou české mládeže po způsobu pověřených svazů a spolků v Říši.“³⁰⁰

Bláha požadoval pověření k tělesné a mravní mimoškolní výchově mládeže prováděnou veterány 1. světové války. Svůj dopis ukončil slovy: *„Vidíme mládež na scestí a proto upozorňujeme včas. Nechceme se však jen dívat, chceme pracovat k nápravě.“³⁰¹*

ČSV též sepsal návrh na zákona o mimoškolní výchově mládeže. Úkolem jednotné výchovy české mládeže měl být státním prezidentem či vedoucím NS pověřen

²⁹⁸ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, memorandum O. Bláhy o mimoškolní výchově mládeže z 21. 8. 1941.

²⁹⁹ Tamtéž.

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ Tamtéž.

vedoucí Organizace české mládeže (OČM). V úvodu návrhu zákona byla následující slova: „*Mládež znamená budoucnost národa. Proto musí býti celá česká mládež na své budoucí povinnost připravována.*“ Mládež české národnosti ve věku 11-18 let se měla soustředit v OČM. Zde měla být vychovávána tělesně, duševně i mravně v národně socialistickém duchu pro službu v národě a pro národní pospolitost.³⁰²

K zákonu bylo vypracováno i prováděcí nařízení, které obsahuje celkem 12 ustanovení týkající se organizace, přijímání členů („*k 20. dubnu každého roku na narozeniny Vůdce*“), povinného nošení stejnokrojů, osvobození či odročení služby v OČM, rasových požadavků („*židé jsou z příslušnosti OČM vyloučeni*“), propouštění (např. „*kdo vstoupí do stavu manželského*“) či trestní ustanovení pro zákonitě zástupce mladistvých členů.³⁰³

Bláha hledal podporu na mnoha stranách, přičemž častým příjemcem jeho dopisů byl ministr Moravec. Tomu v dopise ze 4. února 1942 také zdůraznil nutnost výchovy mládeže i vlastních „*vychovatelů*“ mládeže (zmínil se ironicky o jejich „*kvalitách*“). Na této výchově mohou být zaangažováni pouze „*absolutně spolehliví a přesvědčení přívrženci říšské myšlenky*“. Bláha požadoval spolupráci při výchově instruktorů mládeže a uvedl: „*Generál Franco zařadil tisíce starých vojáků do výchovy mládeže, s odůvodněním, že co jim chybí na pedagogice, vynahradí ryzím smýšlením.*“³⁰⁴

27. května 1942 psal Bláha Moravcovi, že se z rozhlasu a denního tisku dozvěděl o jeho pověření o dozoru „*nad veškerou kulturní činností a výchovou mládeže*“. Připomenul mu aktivitu svého spolupracovníka mjr. Tůmy, jenž již březnu 1941 vypracoval zevrubnou instrukci pro uskutečnění pracovní výchovy. Ta byla také předložena k posouzení i K. H. Frankovi a Horstu Böhmému. Oba dva německé představitele Bláha zároveň žádal, aby ministr Moravec mjr. Tůmu do této činnosti zapojil. ÚV ČSV se jednalo o zapojení co největšího počtu členů ČSV při výchově

³⁰² NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 6, návrh zákona o mimoškolní výchově mládeže.

³⁰³ NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 6, návrh prováděcího nařízení k zákonu o mimoškolní výchově mládeže.

³⁰⁴ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 4. 2. 1942.

mládeže, protože právě oni „*to se zapojením do oblasti Velkoněmecké říše myslí nejpochtivěji*“.³⁰⁵

Veškerá snaha o získání vlivu na mimoškolní výchovu mládeže přišla nazmar. ČSV se tedy za celou dobu existence protektorátu nepodařilo na této činnosti podílet.

6.2 Další aktivity „válečníků“

Důležitou aktivitou a pro bývalé válečníky z 1. světové války do jisté míry stmelujícím prvkem symbolického významu byla činnost související s válečnými vyznamenáními a z toho plynoucími požitky. Bláhův příslib získání medailí byl vlastním počátkem ČSV a činnost s tím související prolínala se i v dalším období.

Na základě výzev v novinách (např. v Národní politice) se v průběhu dalších let obracela na ČSV také řada osob se žádostí o opatření potvrzení na udělená válečná vyznamenání. Za zmínku stojí jistě osobnost bývalého plk. v.v. Bořivoje Radoně, který se dne 14. června 1942 obrátil na ČSV se žádostí obstarání potvrzení týkajícího se vyznamenání německým válečným křížem II. třídy.³⁰⁶ Bořivoj Radoň byl v roce 1886 přijat do rakousko-uherského námořnictva a během své kariéry sloužil na mnoha lodích válečného námořnictva. Patrně nejvýznamnějším úspěchem jeho vojenské kariéry byl velitelský post rakousko-uherského křižníku Sankt Georg, na jehož velitelském můstku stál od 8. října 1913 do 28. března 1917. Poté byl jmenován velitelem rakousko-uherského námořního leteckého sboru. 1. listopadu 1918 byl povýšen na kontraadmirála. Po pádu monarchie se hlásil do služeb čs. armády. Tato mezi českými námořníky uznávaná autorita byla však přijata pouze jako penzista.³⁰⁷ Pro gen. Bláhu by byl Bořivoj Radoň jakožto potencionální člen Svazu bezpochyby vítaným přínosem. Do ČSV však s největší pravděpodobností nevstoupil, protože jeho jméno nefiguruje na seznamu plukovníků členů ČSV a není ani v seznamu důstojnickém.³⁰⁸

³⁰⁵ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 27. 5. 1942.

³⁰⁶ NA, ČSV, kart. 11, inv. č. 1, dopis Bořivoje Radoně z 14. 6. 1942.

³⁰⁷ MAREK, J. *Pod rakouskou vlajkou. Čeští námořníci v letech 1900-1918*. Cheb : Svět křídel, 2003, s. 127-129.

³⁰⁸ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam generálů a plukovníků v ČSV, seznam důstojníků v ČSV.

Důležitým zadostiučiněním pro bývalé vojáky bylo v roce 1941 bezpochyby přijetí vládního nařízení č. 307 o poskytování čestného žoldu, čestné odměny a žoldu vysloužilců příslušníkům bývalé rakousko-uherské branné moci. Podle tohoto nařízení měli nositelé vojenského řádu Marie Terezie nebo rakouské zlaté medaile za statečnost obdržet čestný žold ve výši 200 K měsíčně a nositelé stříbrné medaile za statečnost I. třídy měli obdržet čestnou odměnu 600 K ročně. Účastníkům bosenského okupačního polního tažení (1878) nebo potlačení jihodalmatského povstání (1882), jakož i účastníkům 1. světové války byl přiznán žold vysloužilců 100 K měsíčně, dovršili-li věku 70 let a měli-li přímou účast na boji. Všechny dávky přiznávalo po provedeném šetření MV se zpětnou splatností již od roku 1939.³⁰⁹

Při přiznávání a vyplácení dávek docházelo k dlouhým průtahům. V březnu 1942 si Bláha po intervenci na MV postěžoval ministru Moravcovi, že dotyčné ministerstvo ještě stále pracuje na záležitosti vyřizování žoldu. Požádal Moravce, aby ministra vnitra upozornil „na ono zdlouhavé vyřizování a mudrování onoho úřadu“.³¹⁰

O získání požitků plynoucích z vydání uvedeného vládního nařízení byl mezi vojáky velký zájem. Na ustavujícím sjezdu Kamarádství Praha XII. dne 1. března 1942 prohlásil zástupce ústředí ČSV kpt. Tůma, že bylo podáno již 70 000 žádostí o přiznání čestného žoldu a čestné odměny.³¹¹

Člen pražského smíchovského Kamarádství plk. v.v. Rudolf Ságner Habrovský předpokládal, že nejméně polovinu z tohoto počtu tvořili žadatelé české národnosti a zalitoval, že nositelé malé stříbrné medaile za statečnost a bronzové medaile za statečnost nemají nárok na vyplácení obdobných dávek. Dle jeho návrhu by byla odpovídající odměna ve výši 300 K a 150 K ročně.³¹² Gen. Bláha Habrovskému sdělil,

³⁰⁹ Vládní nařízení č. 307/1941 Sb. z 9. 7. 1941 o poskytování čestného žoldu, čestné odměny a žoldu vysloužilců příslušníkům bývalé rakousko-uherské branné moci [Program]. Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://www.aspi.cz>.

³¹⁰ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 6. 3. 1942 (č.j. 790-Gen.Bl./Ko.)

³¹¹ NA, ČSV, kart. 7, inv. č. 1, zápis J. Pluhaře o ustavujícím shromáždění Kamarádství ČSV Praha XII.

³¹² NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis plk. Ságnera-Habrovského z 14. 3. 1942.

že hned po vydání vládního nařízení č. 307 upozornil tehdejší ministerskou radu na opomenutí přidělování žoldu i za malou stříbrnou medaili za statečnost. Nároku se však nepodařilo docílit.³¹³ V září 1942 sem Bláha se stejnou žádostí obrátil i na zastupujícího ŘP Daluega. Oznámil mu, že jeho memorandum ministerské radě z 3. září 1941 zůstalo nevyřízeno a vyjádřil důvěru, že se zastupující ŘP zasadí u MV o vypracování příslušného vládního nařízení týkající se nositelů malé stříbrné medaile za statečnost. Podle propočtu by se nárok týkal asi 40 000 protektorátních příslušníků s předpokládanými náklady 24-25 miliónů ročně.³¹⁴

Krátce poté bylo vládní nařízení č. 307 z předešlého roku zrušeno a nahrazeno novým. Došlo k úpravám týkající se vyplácení dávek a celá agenda byla převedena na ministerstvo hospodářství a práce. Držitelé malých stříbrných medailí za statečnost se satisfakce opět nedočkali.³¹⁵ Zlomek z nich se obracel se žádostí o vyplacení žoldu na ČSV. Podle zprávy ministru Moravcovi z 27. září 1944 bylo 512 držitelům malé stříbrné medaile vyplaceno celkem 153 600 K. Ministerstvo hospodářství a práce přispělo částkou 10 000 K.³¹⁶

Gen. Bláha se všemožně snažil pro ČSV najít nějakou smysluplnou činnost, díky níž by získal uznání protektorátních i německých úřadů. Jedním z návrhů byl i sběr odpadového materiálu. Bláha výkon této činnosti nabídl ve svém dopise ze 14. května 1942 ministru Moravcovi. Ten nabídku přijal a vybídl ČSV, aby spolupracoval při sbírce starého šatstva a tkanin. Zároveň doporučil, aby byl pro vojáky na frontě zahájen spontánní sběr gramofonů, gramofonových desek a tahacích harmonik. Dále vyzval ke sběru šátků na krk pro německé vojáky.³¹⁷

³¹³ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis O. Bláhy plk. Ságnerovi-Habrovskému z 23. 3. 1942.

³¹⁴ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, kopie dopisu zastupujícímu ŘP K. Daluegovi z 17. 9. 1942.

³¹⁵ *Vládní nařízení 350/1942 Sb. z 24. 9. 1942 o poskytování čestného žoldu, čestné odměny a žoldu vysloužilců příslušníkům bývalé rakousko-uherské branné moci* [Program]. Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://www.aspi.cz>.

³¹⁶ ABS, 315-153-105, zpráva R. Rychtrmoce E. Moravcovi z 27. 9. 1944 (č.j. 132 Gen. Ry/44).

³¹⁷ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, dopis E. Moravce O. Bláhovi z 27. 5. 1942.

ČSV vypracoval také elaborát o významu sběru odpadových hmot a jejich dalším využití pro potřeby válečného průmyslu. Členové ČSV měli od dárců odnést odpadový materiál (látky, příze, vlny, hadry, papír, plechový šrot) a prodat ho oprávněnému obchodníkovi. Výtěžek z tohoto sběru měl být odveden Podpůrnému fondu ČSV. V případě, že v místě nebyl obchodník, počítalo se zřízením vlastní sběrný. Heslem bylo: „*Nic nezničit, nic ne zahodit, nic nezkazit, nic nespálit – všechno sebrat a odevzdat.*“³¹⁸ Návrh na sběr odpadků vypracoval počátkem roku 1942 Jan Mareček společně s mjr. Tůmou, který napsal koncept. Návrh byl předložen ministerstvu obchodu, ale ke skutečnému sběru nikdy nedošlo, poněvadž ho již prováděly školní děti.³¹⁹

V memorandu ze dne 25. srpna 1942 adresovaném Moravcovi upozornil Bláha v bodu 9 znovu na aktivitu Svazu týkající se sběru odpadových surovin a žádal morální i finanční podporu těchto aktivit. ČSV plánoval uspořádat výstavu „*odpadkových surovin a nových hmot*“ – zčásti stálou v Praze a také pojízdnou pro venkov a seznámit tak širší veřejnost s odpadovými hmotami, které jsou neocenitelnou surovinou národního hospodářství.³²⁰

To, že to bylo se sběrem odpadových hmot myšleno naprosto vážně, dosvědčuje i upozornění na třetí stránce členské knížky, kde je členovi význam této činnosti připomínán následujícími slovy: „*Podnikáš i Ty něco pro náš podpůrný fond? Sbíráš denně doma i v místě, kde pracuješ staré a odpadkové hmoty?*“³²¹ Od roku 1939 do 31. března 1943 bylo odevzdáno celkem 135 500 kg odpadových hmot.³²²

Bláha v dopise ministrovi Moravcovi z 18. 3. 1943 deklaroval i snahu ČSV hlásit se k různým asistenčním činnostem a také k Technische Nothilfe (TN).³²³ Tato organizace byla založena v Německu v roce 1919 jako nepolitický spolek, určený

³¹⁸ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, návrh na sběr odpadových hmot.

³¹⁹ ABS, 301-1-4, protokol s J. Marečkem z 21. 11. 1945.

³²⁰ ABS, 315-197-76, memorandum O. Bláhy E. Moravcovi z 25. 8. 1942.

³²¹ NA, ČSV, kart. 7, inv. č. 1, členská knížka Bohumila Rydla.

³²² AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva O. Bláhy o činnosti ČSV z 29. 4. 1943.

³²³ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 18. 3. 1943.

zejména k potírání následků živelných pohrom a jiných mimořádných stavů. V roce 1939 byla TN začleněna do systému nacistických organizací jako technická složka podřízená pořádkové policii. V protektorátu začala působit už počátkem války, ale výrazněji se začala na území protektorátu projevovat na podzim 1942 poté, co zde byly nařízením ŘP z 8. srpna 1942 zavedeny říšské předpisy o TN. V květnu roku 1944 byla vládním nařízením ustavena též Protektorátní Technická nouzová pomoc.³²⁴

V době po prvních leteckých náletech na území protektorátu byl Bláha povolán k vedoucímu TN, kterého navštívil s pplk. Smetákem. Výcvik příslušníků této organizace měl být prováděn na vlastní útraty a proto Bláha nechtěl, aby ČSV vstoupil do TN jako celek. Seznámili se s úkoly organizace a doporučili členům ČSV, aby vstoupili do styku s příslušnými místními pobočkami. Například při Kamarádství v Lázních Poděbradech vznikla vycvičená skupina v čele s ing. Wurmlem (byl přednostou technického oddělení města Poděbrad), která díky svým kvalitám byla po přezkoušení dokonce vyslána na dvouměsíční nasazení do německého Wuppertalu.³²⁵

Ze strany členů ČSV pocházely mnohdy i návrhy vzbuzující úsměv na tváři. Bývalý konzulární atašé Alois Melichar z Prahy navrhoval v červenci 1940 ŘP zřízení samostatné české kolonie v rámci Velkoněmecké říše, jejíž hranice by garantovalo Německo. Za ideální místo považoval francouzský Madagaskar, Jižní Afriku či Alžír.³²⁶

Z povinnosti „vzhledem k víře v opravdovost říšské myšlenky“ podal německým úřadům řadu návrhů Karel Vaňek z Vrbic.³²⁷ Jednalo se např. o plán na zničení 5. americké a 8. britské armády v Itálii či příspěvek o Karpatech jako přirozené geopolitické a strategické hranici. Svoje návrhy zaslal i na ústředí ČSV.³²⁸ Rychlostí dokonce jeden Vaňkův článek předal redakci časopisu Kamarádství. Autora však taktně

³²⁴ EISENHAMMER, M. Nasazení studentů středních škol v rámci organizace Technische Nothilfe. In *Museli pracovat pro Říši. Nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva v letech 2. světové války*. Praha : Státní ústřední archiv, 2004, s. 64-71.

³²⁵ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou u MV v Praze z 29. 11. 1945.

³²⁶ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, memorandum A. Melichara ŘP Neurathovi z 27. 7. 1940.

³²⁷ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis K. Vaňka z 12. 11. 1944.

³²⁸ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis K. Vaňka z 26. 7. 1944.

upozornil, že pouze odborník ve svém oboru může podávat návrhy, které by mohly vést k cíli, jinak se jedná o písemné zatěžování říšských úřadů.³²⁹

Zajímavý je i návrh „*Zastoupení ČSV v samosprávě*“, který podal vedoucí Kamarádství Horní Počernice vrchní poštovní ředitel v. v. Emanuel Šubert. Chtěl docílit toho, aby členové ČSV byli dosazováni na uvolněná místa v samosprávných sborech a komisích. Tito členové by měli kontrolovat činnost dosavadních obecních rad. V návrhu uvedl, že „*do obcí patří odborníci a dobří hospodáři a ne kývalové býv. polit. stran*“. Dalším důvodem byla i snaha o snadnější zajištění přidělování koncesí členům.³³⁰ Bláha na návrh reagoval pozitivně a požádal Šuberta o vypracování konceptu, jenž měl být postoupen MV k projednání.³³¹

Přelom jara a léta roku 1942 byl ve znamení perzekuce po atentátu na zastupujícího ŘP Heydricha. Tisk přinášel zprávy o demonstracích Čechů proti Londýnu. Zvláště významné bylo velké shromáždění konané 2. června 1942 na Staroměstském náměstí. „*Pohotovost českého lidu byla tak opravdová, že budila nejživější pozornost u německého obyvatelstva a příslušníků říšské branné moci...zločinný útok na nejvyššího říšského představitele v Protektorátě vyvolal v českém národě skutečný hněv a živelný odpor*“.³³²

3. června 1942 se Bláha obrátil dopisem na ministerského předsedu dr. Krejčího. Připomněl mu jeho slova na adresu starých vojáků, která pronesl na manifestačním projevu dne 2. června 1942. Krejčí toho dne prohlásil, že staří vojáci by měli poučit mladší generaci a účastnit se činné spolupráce. Bláha zdůraznil věrnost starých vojáků své přísaze a jejich poválečný osud: „*my jsme po dobu trvání čs. republiky trpěli, bylo na nás pliváno, naši schopní lidé byli jako nespolehlivý živel předčasně pensionováni*.“ Apeloval důrazně na prohlášení ČSV za státní organizaci, žádal odstranění „*nespolehlivých*“ lidí ze státní správy a nabízel do služeb členy ČSV. Požadoval

³²⁹ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmoce K. Vaňkovi z 31. 7. 1944.

³³⁰ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, návrh E. Šuberta z 1. 10. 1942.

³³¹ NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, dopis E. Šubrtovi č. j. 4897-Hs/Ko. z 15. 10. 1942.

³³² CHVOJKOVÁ, Z. *Kolaborace jako důsledek životní reality v Protektorátu Čechy a Morava a její odraz v tisku*. 1997. Diplomová práce. Univerzita Palackého Olomouc, Filozofická fakulta, s. 62-63.

sjednocení všech vojenských svazů a uvedl, že vláda sloučila i „*spolky pro ochranu zvířat v jeden celek*“.³³³

Sekretariát předsedy vlády dal podání ČSV dne 10. června 1942 na vědomí MV a Moravcovu ministerstvu.³³⁴ To sekretariátu předsedy vlády sdělilo, že plánovaná záležitost týkající se nové organizace vojenských svazů se ministerstva lidové osvěty „*ani v nejmenším netýká, ale je to čistě záležitost předsedy vlády*“.³³⁵

V těchto osudových dnech po atentátu na zastupujícího ŘP Heydricha se gen. Bláha také několikrát dostavil na velitelství gestapa, SD a i na vojenském velitelství ubezpečoval nacisty o věrnosti k Říši. Ve svém deníku psal o atentátu jako o „*hnusném činu*“. Dne 6. června 1942 si zapsal do deníku slova, která jsou snad nejhorším českým prohlášením proti svému národu: „*Dovídám se, že má býti popraveno tisíc osob z kruhu inteligence. Předložil jsem p. stát. sek. Frankovi návrh, aby se směli k této justifikaci hlásit býv. frontoví vojáci, kteří se dobrovolně hlásí. Já se hlásím jako první.*“ Gen. Bláha se tak dobrovolně přihlásil k výkonu vražd českého obyvatelstva.³³⁶

V tuto dobu publikoval též Bláha článek ve věstníku Kamarádství. Odsoudil atentát na zastupujícího ŘP a uvedl, že nepřátelé nestojí jen na frontách, ale že jsou i „*v zakuklení mezi námi*“. Dále ostře zaútočil proti židovstvu a prohlásil, že boj „*proti němu, jeho učení a jeho pomahačům je proto naším úkolem jako dobrých občanů Říše a jako dobrých Čechů*“.³³⁷

Bláha opět avizoval svůj zájem na sloučení vojenských spolků a v memorandu z 25. srpna 1942 opět v tomto směru apeloval na Moravce. Kritizoval poměry ve státní správě a zdůraznil nutnost razantní reformy. Je nutné, aby ve státním aparátu byli lidé „*odpovědní, charakterní, ukáznění a prodchnutí myšlenkou bezvýhradné spolupráce s Říší, lidé kteří věří a jsou přesvědčeni, že naše budoucnost je možná jen v rámci Říše*“.

³³³ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy J. Krejčímu z 3. 6. 1942.

³³⁴ ABS, 315-228-18, dopis sekretariátu předsedy vlády na ministerstvo lidové osvěty z 10. 6. 1942.

³³⁵ ABS, 315-228-18, dopis ministerstva lidové osvěty na sekretariát předsedy vlády z 23. 6. 1942.

³³⁶ PASÁK, *Emil Hácha*, s. 293.

³³⁷ Bláha, O. Válečná propaganda. *Kamarádství*, 1942, roč. XI., č. 5, s. 68-69.

*Velkoněmecké...a takových lidí najdete, pane ministře, převážně mezi starými vojáky“.*³³⁸

Navrhoval Moravcovi předložení jmen spolehlivých lidí pro plnění zvláštních úkolů a požadoval převedení vojenských gážistů do civilních služeb. Tím by se částečně mohly odčinit minulé křivdy. Od Moravce znovu žádal sloučení vojenských spolků v „*jediný mohutný celek...anebo abyste prostě rozpustil nařízením všechny tyto spolky a uznal ČSV za jediné zákonité hnutí, oficielní státní nebo polostátní korporaci*“. Požadoval přiřazení majetku těchto spolků k ČSV s tím, že tyto spolky si budou jmění spravovat samy jako právnické osoby uvnitř ČSV. V memorandu též oznámil, že ČSV čítá již 200 Kamarádství.³³⁹

6.3 Bláhův pozvolný pád

Bláha postupně ztrácel důvěru okupačních i protektorátních úřadů. Důvodem mohly být jeho neustálé žádosti o poskytnutí finančních prostředků, majetku či požadavky na sloučení všech vojenských spolků pod vedením ČSV.

Proti Bláhovi byla již v průběhu roku 1942 zosnována svazovým vedením vzpoura. V červenci 1942 se k Bláhovi dostavili členové poradního sboru pplk. František Moštěk a pplk. Emerich Smeták. Předali mu listinu podepsanou dále škpt. Marečkem a mjr. Tůmou, ve které mu vyjadřovali nedůvěru. Uvedli, že se ujímá osob nepřátelských Říši, hospodářství Svazu vykazuje nedostatky a udržuje styky se židy.³⁴⁰ Pobouření vzbudil nepochybně i případ Anny Loukotové, která byla také židovského původu. Tu Bláha v roce 1940 dokonce úředně adoptoval a zaměstnal ji jako úřednici v ČSV.³⁴¹

Dne 30. října 1942 navrhoval osvětový a výchovný funkcionář ústředí Bedřich Frýbort rozeslat všem Kamarádstvím dopis, kde navrhl opatření, jež by měla vést

³³⁸ ABS, 315-197-76, memorandum O. Bláhy E. Moravcovi z 25. 8. 1942.

³³⁹ Tamtéž.

³⁴⁰ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

³⁴¹ ABS, 301-59-2, zpráva MV z 26. 11. 1945.

k „hladké očištění členstva od rozkladných živlů“.³⁴² V dopise připomněl, že vůdčí ideou ČSV je nový světový názor a říšské myšlení. ČSV není „útlukem obojakých lidí...ani spolkem neukázněných Švejků dvojí tváře, odkojených demokraticko-liberalistickým chytráctvím“. Svaz je organizací kamarádů „přímých tváří a nebojácných duší, kteří se k nové Evropě přiznávají otevřeně a hrdě“.³⁴³

Jako opatření výslovně nařídil zdravení árijským pozdravem na veřejnosti, nošení stužek od vyznamenání a členských odznaků. Průběh kamarádských srazů měl mít napříště vojenský charakter. Nelze trpět „žoviální žvanění starých mazáků“ a „posvícenecké besedování u piva“.³⁴⁴

Mezitím se situace v ČSV natolik vyhrotila, že se dne 5. listopadu 1942 někteří členové poradního sboru (Moštěk, Tůma, Mareček, Stehlík) obrátili na Bláhu s dopisem, aby na místo ÚV rezignoval. Všichni signatáři dopisu byli zároveň členy Vlajky. Bláha je následně zbavil funkcí a rozhodnutí zdůvodnil jejich činností v této organizaci. Podle autora dobového memoranda o situaci v ČSV „vlajkařská opozice“ podporovaná Janem Rysem-Rozsévačem příliš činnosti ČSV neuškodí, protože jen malá část členů byla zároveň členy Vlajky. Ještě 25. listopadu 1942 Bláha sdělil svému budoucímu nástupci gen. Rychtmocovi, že do funkce byl ustanoven státním prezidentem, a proto neustoupí členskému nátlaku.³⁴⁵

Šlo o mocenský boj uvnitř vedení, pokus o ovládnutí ČSV vlajkaři. Rys označil postoj Bláhy vůči Vlajce za nepřátelský a přikázal svým členům, aby z ČSV vystoupili. Ministr Moravec do personálních zemětřesení v ČSV nijak aktivně nezasáhl. Stejně jako okupanti si totiž nepřál, aby vlajkaři ovládli ČSV.³⁴⁶ I přes tuto zdánlivou výhru byly ale Bláhovy dny sečteny.

V kavárně Imperial se pplk. František Moštěk, mjr. Tůma, Stehlík, pplk. Emerich Smeták, Jan Mareček a mjr. Gustav Mohapel dohodli, že Mohapel

³⁴² NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 6, dopis B. Frýborta na ústředí ČSV z 30. 10. 1942.

³⁴³ NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 6, dopis B. Frýborta vedoucím Kamarádství ČSV.

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ STÁTNÍK, D. Český svaz válečníků - totalitní negace legionářství. In *Československé legie a první světová válka*. České Budějovice : Jihočeské muzeum, 2001, s. 149.

³⁴⁶ VESELÝ, cit. dílo, s. 49.

oznámí Moravcovi hospodářské nepořádky v ČSV. Delší dobu se již nescházel poradní sbor a spolek byl v krizi. Moravec Mohapelovi sdělil, že je o krizi v ČSV částečně informován, protože mu Bláha nabízel svoji demisi. Požádal Mohapela o jména generálů organizovaných v ČSV. Moravec si vybral Rychtrmoe a prohlásil: „*Ten člověk dovede tak sloužit, jako snad žádný jiný.*“³⁴⁷

Vnitrostranické boje vnímalo i řadové členstvo ČSV. Na Rysův příkaz vystoupil z ČSV i člen Vlajky Jan Ambrož z Vilémovic u Blanska. Jako důvod uvedl skutečnost, že ÚV zbavil některé Vlajkaře svých funkcí, protože jsou činní „*v politickém spolku, který zaujal nepřátelský postoj k ministru lidové osvěty*“.³⁴⁸ Také Gustav Kuchyňka z Mělníka oznámil k 8. prosinci 1942 ukončení svého členství. Do ČSV, jehož členem byl pouhé dva měsíce, vstoupil v domněnku, že se jedná o nepolitické sdružení. To, že byli Vlajkaři zbaveni svých funkcí ho však přesvědčilo, že „*i v nynějších změněných poměrech jsou opět prováděny zásahy do nepolitických sdružení, tak jak tomu bývalo za neblahé éry Benešovy*“.³⁴⁹

Proti Moravcovi, tehdy ještě rozhlasovému publicistovi, vystoupila Vlajka již v roce 1940, neboť dbala na ideovou čistotu a ideový původ exponentů české kolaborace. Poté, co Moravec rozbil vedení Mládeže Vlajky, začal Rys proti němu stále více vystupovat u představitelů nacistických okupačních úřadů. Moravec si již jako ministr školství a lidové osvěty dne 30. března 1942 stěžoval na Rysovy útoky u K. H. Franka. Činnost Vlajky označil za destruktivně kritickou vedoucí k dezintegraci aktivistických sil.³⁵⁰

O Moravcově stížnosti na Ryse a o činnosti Vlajky vypovídal po válce uvýslechu také šéf pražské úřadovny SD Walter Jacobi. Uvedl, že Vlajka narušovala politické ambice Moravce a Rys ho začal označovat jako spiklence proti Říši a údajného svobodného zednáře. Prostřednictvím osobního vztahu k české herečce Anny Ondrákové a jejímu manželovi Maxi Schmelingovi si chtěl stěžovat i u říšského ministra Goebbelse. Moravec „*postavil se vší ostrostí a podrážděností, jaké byl*

³⁴⁷ ABS, 301-1-4, protokol s G. Mohapelem z 22. 11. 1945.

³⁴⁸ NA, ČSV, kart. 1, inv. č. 1, dopis J. Ambrože na ústředí ČSV z 5. 12. 1942.

³⁴⁹ NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, dopis G. Kuchyňky na ústředí ČSV z 14. 12. 1942.

³⁵⁰ NAKONEČNÝ, *Vlajka*, s. 204-205.

*schopen, otázku německým místům, zda německá místa budou trpět, aby na říši zapřísáhlý protektorátní ministr zůstal nadále vystaven takovým útokům“.*³⁵¹

Nacisté se rozhodli podpořit Moravcův aktivismus, neboť si slibovali od jeho programu „*převýchovu mládeže v říšském duchu*“.³⁵² Dne 29. července 1942 zasílá Jacobi K. H. Frankovi zprávu o Vlajce, v níž se konstatují další útoky na Moravce. Nakonec 17. prosince 1942 vydal Frank rozkaz k zatčení Ryse. Vlajka se rozpadala, její majetek byl předán německému Červenému kříži a v únoru 1943 již fakticky neexistovala.³⁵³ Její vedoucí činitelé, jako např. Burda a Rys-Rozsévač, putovali jako tzv. čestní vězňové do koncentračního tábora v Dachau a dalších 350 Vlajkařů bylo okamžitě totálně nasazeno v Říši.³⁵⁴

Jak je z předchozího líčení vidět, tak nikdo vlastně neměl jasnou představu o tom, jak bude vypadat konečná organizace spolků bývalých vojáků. Úřady si předávaly podání ČSV a dohadovaly se o kompetencích souvisejících s reorganizací vojenských spolků. Shodný názor panoval pouze v tom, že by to měla být pouze jedna organizace slučující všechny bývalé vojáky. Nakonec byly úspěchem korunovány slučovací snahy gen. Kálala, kterému se po tříletém snažení podařilo vytvořit ÚSBV.

Kálal předložil stanovy ÚSBV ke schválení MV 23. října 1942 a ty pak byly následně 20. prosince 1942 schváleny.³⁵⁵

Bláha ještě v lednu 1943 požádal Moravce o směrnice týkající se toho, jak má být provedeno sjednocování všech spolků a svazů sdružujících bývalé vojáky, odpovědi se ale nedočkal. Moravec už byl rozhodnut všechny spolky bývalých vojáků sloučit v ÚSBV.³⁵⁶

Dne 1. března 1943 oznámil Bláha Moravcovi, že vyhovuje jeho přání o přistoupení do ÚSBV. Dal to na vědomí i vedoucímu představiteli pražské SD

³⁵¹ ABS, 325-166-3, W. Jacobi (Politické poměry v protektorátu).

³⁵² NAKONEČNÝ, *Vlajka*, s. 205.

³⁵³ Tamtéž, s. 222.

³⁵⁴ GREGOROVIC, M. *Kapitoly o českém fašismu*. Praha : NLN, 1995, s. 124.

³⁵⁵ VESELÝ, cit. dílo, s. 47.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 49.

MUDr. Weinmannovi a K. H. Frankovi. Bláha navštívil také gen. Kálala, aby s ním dohovořil podmínky vstupu ČSV do ÚSBV. Jednalo se např. o autonomní řízení a samospráva ČSV požadovala z důvodů účasti při budování nového řádu v Evropě čelné zastoupení ve vedení ÚSBV, participaci na všech výhodách v ÚSBV, převedení všech účastníků 1. světové války do ČSV. Náklady ČSV měly být kryty společně, dokud ČSV nezíská podíl na zabaveném sokolském majetku.³⁵⁷

Druhý den již Bláha poslal Moravcovi protokol o připojení ČSV k akci gen. Kálala. Zároveň ho prosil, aby požádal K. H. Franka o souhlas s udělením subvence, neboť svůj soukromý majetek používaný na provoz ČSV již zcela vyčerpal.³⁵⁸

Podmínky vstupu ČSV do ÚSBV byly tedy dohodnuty a gen. Kálal na Moravcovo ministerstvo ohlásil, že gen. Bláha podal dne 3. března 1943 přihlášku do ÚSBV.³⁵⁹ ČSV se tak nakonec stal členem této zastřešující organizace vojenských spolků.

Z příkazu říšských a protektorátních úřadů byla všechna stávající sdružení českých vojáků organizačně a hospodářsky soustředěna v ÚSBV a byla tak dosažena lepší a hospodárnější péče a podpora jejích členů. Volba ÚV ÚSBV gen. Kálala byla potvrzena dekretem MV z 5. března 1943. Kromě ČSV byly v ÚSBV sdruženy např. tyto spolky: Podpurný svaz bývalých českých důstojníků, Podpurný svaz bývalých českých rotmistrů, Kamarádský svaz bývalých vojáků, Exekutiva bývalých vojáků, Družina oslepených vojinů či Spolek příslušníků bývalých mysliveckých praporů č. 22 a 6.³⁶⁰

V tuto dobu se Bláha velmi často obracel na Moravce. Dopisem z 9. března 1943 se ho dotazoval, zda-li ještě reflektuje na jeho spolupráci a vyslovil domněnku, že se stal pro německé osobnosti nezajímavou osobou. Bláha se cítil dotčený. Vložil do ČSV své soukromé prostředky a považoval se za „*mouřenína*“, který dohrál svoji úlohu.³⁶¹

³⁵⁷ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 1. 3. 1943.

³⁵⁸ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 2. 3. 1943.

³⁵⁹ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis B. Kálala E. Moravcovi z 3. 3. 1943.

³⁶⁰ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, dopis B. Kálala E. Moravcovi z 16. 3. 1943.

³⁶¹ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 9. 3. 1943.

Dne 18. března 1943 se Bláha opět obrátil na Moravce a žádal ho o rozhodnutí, zdali ČSV bude pokračovat či zda má být zlikvidován. Uvedl, že až do prosince 1941 vydržoval Svaz zcela ze svých soukromých prostředků. Bezúročnou půjčku od předsednictva ministerské rady ve výši 500 000 K ze dne 17. prosince 1941 použil na úhradu dluhů. Svoje soukromá vydání nevyúčtoval proto, že „*nechtěl podvázat rozmach Svazu*“. Od Moravce zároveň požadoval sdělení, zdali bude ČSV participovat na sokolském majetku.³⁶² 24. března 1943 Bláha žádal kvůli poskytnutí finančních prostředků také o audienci u státního prezidenta.³⁶³

Dne 7. dubna 1943 psal Kálal kanceláři státního prezidenta vyjádření týkající se žádosti ÚV ČSV gen. Bláhy o poskytnutí peněžité podpory. Uvedl, že ČSV má údajně asi 18 000 členů. Podle Bláhova vyjádření bylo platících pouze asi 2000 členů. Kálal upozornil na rozsáhlou organizaci ČSV, díky níž není možné udržet ve spolkovém hospodářství soběstačnost. Zároveň navrhl přezkoušení finančního hospodářství ČSV.³⁶⁴

Dne 29. dubna 1943 podal gen. Bláha prezidentu Háchovi svou poslední zprávu o dosavadní činnosti ČSV a žádal ho o rozhodnutí o dalším osudu spolku. Seznámil ho s úkoly a výsledky, jichž bylo dosaženo od roku 1939 do 31. března 1943. Bylo poskytnuto celkem 1 141 právních porad, k závodním strážím a do jiných služeb bylo umístěno 1206 osob, poskytnuto celkem 19 520 intervencí, obstaráno celkem 33 927 válečných vyznamenání, nemajetným kamarádům uděleno 15 200 K, pozůstalým na pohřeb vyplaceno 5000 K, uspořádáno 54 divadelních představení. Stěžoval si na nedostatky ve financování Svazu a na dosud nesplněné sliby týkající se poskytnutí subvencí. Na závěr poprosil státního prezidenta, aby rozhodl o dalším osudu ČSV, který „*chtěl a chce i nadále poctivě a věrně sloužit svému panu státnímu presidentovi, jeho zákonitě vládě a národu českému*“.³⁶⁵

³⁶² NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis O. Bláhy E. Moravcovi z 18. 3. 1943.

³⁶³ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, žádost O. Bláhy o audienci z 24. 3. 1943.

³⁶⁴ NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 7, dopis B. Kálala prezidentské kanceláři z 7. 4. 1943.

³⁶⁵ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva O. Bláhy o činnosti ČSV z 29. 4. 1943.

V době krátce před jmenováním nového ÚV ČSV začala vyvíjet činnost nová organizace, již výše zmíněná VOS. Vznikla vládním nařízením z 11. května 1943³⁶⁶ z podnětu ministra Moravce a za souhlasu okupačních úřadů. Jejím úkolem byla kulturně politická výchova českého národa a jeho ovlivňování v pronacistickém duchu. Vedoucím byl jmenován bývalý poslanec za Národní obec fašistickou JUDr. Rudolf Dominik a jeho zástupcem se stal Hugo Tuskány.³⁶⁷ Ten byl již v předválečné době významným exponentem fašistického hnutí. Jako funkcionář VOS byl dne 15. srpna 1944 přijat také do ČSV. Na členskou přihlášku uvedl, že se za 1. světové války účastnil bojů v Srbsku, Karpatech, Albánii a obdržel bronzovou medaili Karltruppenkreuz³⁶⁸.

369

Začátek působení Veřejné osvětové služby se datuje dnem 27. května 1943. Tehdy se odehrálo velké shromáždění jejích pracovníků v pražském Obecním domě. Ministr Moravec nastínil úkoly VOS následujícími slovy : „*Posílit v českém lidu říšskou myšlenku, pracovat na sblížení mezi národem českým a německým a přiblížit českému člověku národně socialistickou revoluci.*“³⁷⁰

Kvůli organizaci přednáškové činnosti a dalších akcí rozdělila VOS území protektorátu od září 1943 na dvanáct obvodů v čele s obvodovými pověřenci. Každý obvod obsáhl čtyři až devět politických okresů. V každém z okresů stál v čele VOS okresní vedoucí s okresním vedením, v každé obci potom místní vedení VOS. Celé území protektorátu mělo dohromady 72 okresních organizací VOS, 67 v politických okresech a 5 městských ve velkých městech s vlastním statutem – Praze, Brně, Olomouci, Plzni a Ostravě. V čele obvodu stál obvodový pověřenec, jmenovaný na doporučení pověřence pro osvětovou činnost ministerstvem osvěty. Jeho funkce byla oproti okresnímu vedení již placená a měl k ruce administrativní sílu a zajištěnou

³⁶⁶ AMP, VOS, kart. 351, inv. č. 124, Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava, roč. 1943, 15. 5. 1943. Znění § 1 vládního nařízení č. 126/1943 Sb. : „*Ke kulturněpolitické výchově českého národa a k jeho ochraně před rušivými vlivy zřizuje se organizace veřejné osvětové služby s okresními a místními vedeními.*“.

³⁶⁷ PASÁK, *Český fašismus*, s. 332.

³⁶⁸ Karlův vojenský kříž – pozn. autora.

³⁶⁹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, přihláška H. Tuskányho do ČSV.

³⁷⁰ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 393-394.

kancelář. Místní vedoucí si vyhledávali spolupracovníky ve svém okolí, museli si je ovšem nechat schválit nadřízenou institucí.³⁷¹

V září 1943 bylo krajským vedoucím ČSV oznámeno, že na rozkaz ministra Moravce musí být krajské organizace přizpůsobeny politickému rozdělení podle oblasti hejtmanů z pověření Říše. Účelnost tohoto rozdělení je podmíněna organizací VOS, čímž má být docílena součinnost v osvětě mezi ČSV a odbočkami VOS, do nichž se mají zapojit schopní členové ČSV.³⁷² Nutnost spolupráce všech složek ČSV s VOS zdůraznil na svazovém zasedání v Praze také Jan Mareček. Je nutné navázat styk s okresními a místními vedeními a podporovat jejich akce účastí členů ČSV. Za jeden z úkolů VOS prohlásil „*občasná hlášení o smýšlení občanstva*“. Vyzval členstvo k účasti na přednášce „*Češi a dnešní boj*“.³⁷³

³⁷¹ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 394-395.

³⁷² NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, dopis z 28. 9. 1943 krajským vedoucím ČSV.

³⁷³ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zápis ze svazového shromáždění v Praze z 23. 10. 1943.

7 ROBERT RYCHTRMOC V ČELE ČSV

Robert Rychtrmoc se narodil v Czegledu dne 9. dubna 1875 v rodině českého hulánského strážmistra a sedmihradské Němky. Jeho otec Josef Rychtrmoc sloužil u 9. hulánského pluku, který byl doplňován z Olomouckého kraje. Svoji budoucí manželku a matku tří dětí poznal v Sedmihradsku. Robertova matka Marie, rozená Bauerová, patřila k tamní početné německé menšině a jako všechny osoby z tohoto kraje ovládala tři jazyky. Po svatbě se naučila také česky. Rodinu však postihla tragédie a Robertova matka zamřela, když mu bylo tři a půl roku. Jelikož otec jako profesionální voják neměl na výchovu Roberta a jeho dvou sester čas, přijela si pro děti do Uher otcova sestra Anna a odvezla děti do Mečeříže, okres Mladá Boleslav. Zde malý Robert vyrůstal spolu se sestrami u tety a dědečka až do roku 1880. Tehdy byl jeho otec převelen jako okresní šikovatel k Okresnímu hejtmanství v Kralovicích u Plzně. Sem si vzal také své tři děti i svoji sestru. Doma se vždy hovořilo česky a výchova byla rovněž česká. V Kralovicích vychodil Robert šest roků obecné školy, následně navštěvoval reálné gymnázium v Klatovech až do kvarty včetně. Prospíval s vyznamenáním.³⁷⁴

Po vzoru svého otce se Robert rozhodl, že se stane profesionálním vojákem. Ostatně vzhledem k finanční situaci rodiny mnoho jiných možností ve volbě budoucího studia stejně neměl. Roku 1891 zažádal o přijetí do pěší kadetní školy v Praze. Přijat byl ovšem pouze podmíněně, neboť tehdy Robert uměl jen velmi špatně německy. Teprve po půl roce, když ve studiu jazyka značně pokročil, byl přijat definitivně.³⁷⁵

Po absolvování pěší kadetní školy se v srpnu 1895 stal velitelem čety a záhy plukovním pobočníkem Infanterie-Regiment Nr. 32. V letech 1901-1903 studoval na Kriegs-Schule. Poté ve své vojenské kariéře zastával řadu funkcí a do 1. světové války vstoupil jako náčelník štábu 13. Infanterie-Division. Účastnil se bojů na srbské a od května 1915 na italské frontě. Poté zastával další funkce u operačního oddělení V. armády a zpravodajského oddělení Armee-Ober-Kommando. V říjnu 1917 se stal náčelníkem štábu XXI. Korps na rumunské a italské frontě. Dosáhl hodnosti plukovníka generálního štábu. V listopadu 1918 vstoupil do čs. branné moci, kde se stal plukovním

³⁷⁴ VESELÝ, cit. dílo, s. 15-16.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 15-16.

a následně pak brigádním velitelem. V červnu 1923 obdržel generálskou hodnost a téhož roku v říjnu se stal velitelem Třetí divize, jejíž velitelství sídlilo v Litoměřicích. Penzionován byl v lednu 1934.³⁷⁶

Koncem dubna 1943 dospěl Moravec k názoru, že gen. Rychtrmoc převezme funkci ÚV ČSV místo gen. Bláhy. Gen. Kálal si ponechá i nadále vedení ÚSBV, který bude zastřešovat existující vojenské svazy. ČSV nebude již členem ÚSBV a povede si své hospodářské záležitosti odděleně.³⁷⁷

Na konci dubna 1943 si Moravec pozval Rychtrmoca a naléhal na něj, aby převzal funkci ÚV ČSV. V poválečném výsledku k tomu Rychtrmoc uvedl: „*Moravec tehdy mi říkal, že mám čistý štít a že právě takového muže hledá, jako jsem já, který se bude řídit ideologií, kterou zastává protektorátní vláda.*“ Rychtrmoc nechtěl nejprve nabízenou funkci přijmout, ale nakonec nátlaku ministra Moravce podlehl.³⁷⁸

V tuto chvíli byly ale dny gen. Bláhy coby ÚV již téměř sečteny. Ministru Moravcovi a veliteli bezpečností policie a SD při ŘP SS-Standartenführerovi MUDr. Weinmannovi zaslal Bláha rezignaci oficiálně 11. května 1943. Moravec ji však vzal na vědomí až 16. července 1943.³⁷⁹ Weinmann poté nabízel Bláhovi místo v německém průmyslovém podniku, ale Bláha ho žádal o přidělení na místo leteckého pozorovatele k německému letectvu.³⁸⁰

Bláha měl k rezignaci jistě řadu důvodů. Odpor funkcionářů ČSV vůči svojí osobě, ztráta podpory a důvěry protektorátních i okupačních úřadů, finanční problémy svazu.

Podle Marečka došlo k výměně Bláhy za Rychtrmoca z toho důvodu, že Bláha se stal nepříjemným nadřízeným místům svým stálým domáháním se podpor od úřadů.³⁸¹ To potvrdil v poválečném výsledku i K. H. Frank. K osobě Bláhy uvedl: „*Rovněž jsem*

³⁷⁶ FIDLER, J. - SLUKA, V. *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha : Libri, 2006, s. 565.

³⁷⁷ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, zpráva R. Rychtrmoca z 23. 10. 1943 (genesis jmenování ÚV ČSV).

³⁷⁸ ABS, 301-2-1, protokol s R. Rychtrmocem z 23. 11. 1945.

³⁷⁹ VESELÝ, cit. dílo, s. 58.

³⁸⁰ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z 27. 11. 1945.

³⁸¹ ABS, 301-1-4, protokol s J. Marečkem z 20. 11. 1945.

znal gen. čet. Bláhu, který se mi nabízel ke spolupráci. O něm jsem měl mínění, že je konjunkturalista prvního řádu a není čestný člověk. Asi desetkrát se dožadoval u mne audience a vím, že nesčetněkrát na jiných úředních místech nabízel spolupráci. Ohromně přeháněl, a proto ho německé kruhy hodily přes palubu jako lháře. Operoval jen sliby, za kterými nestály skutky.“³⁸²

Dne 11. května 1943 předložil Rychtrmoc memorandum, ve kterém zdůraznil, že úspěch zajistí jen jednotná organizace všech českých vojenských spolků pod jedním vedením.³⁸³

Ve výnosu ministra školství ze 16. července 1943 byly ustaveny 2 ústřední svazy, ČSV a ÚSBV pod vedením brig. gen. Kálala. Ten v Národní politice vyzval menší spolky, aby se přihlášily za členy jeho svazu. Jednalo se např. o Podpůrný svaz bývalých českých důstojníků, Podpůrný svaz bývalých českých rotmistrů, seskupení vojáků soustředěných okolo gen. Heřmana, Družina oslepených důstojníků a vojáků a v neposlední řadě plukovní kamarádstva českých a rakouských pluků. Dle úmyslu vyjádřeném ve výnosu měli být však „válečníci“ sloučeni výlučně v ČSV. Situace byla však taková, že Kálalův ÚSBV sdružoval daleko více válečníků než ČSV a měl všechno jmění vojenských svazů pod kontrolou. Jen počet invalidů a válečných poškozenců odhadoval Rychtrmoc na 50 000. Rozhořčoval se: „Čeští válečníci jsou tudíž roztrženi a jen malá část /8000/ válečníků jest ve vlastním, samostatném svazu válečníků. Kdyby byl býval zřízen jen jednotný svaz válečníků a býv. čs. vojinů, bylo by vše jasně rozřešeno.“ Byl si vědom toho, že vyzvat „válečníky“ z ostatních spolků by bylo neúčinné, protože ti byli ideově i materiálně spřízněni se svazy podpůrnými. Měl však zájem na tom, aby Kálalovo ústředí bylo z moci úřední zrušeno a jeho součásti přičleněny k ČSV.³⁸⁴

³⁸² AKPR, KPR, kart. 271, sig. R 16964/46, záznam prezidentské kanceláře z 22. 1. 1946; dále ABS, 301-59-2, výpis z protokolu o výsledku K. H. Franka z 31. 8. 1945.

³⁸³ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, zpráva R. Rychtrmoca č. j. 3560/43-Gen.R./Ko.

³⁸⁴ Tamtéž.

Moravec nehodlal své rozhodnutí o řešení poměru mezi ČSV a ÚSBV z konce dubna 1943 měnit a stejného mínění byla i německá strana. Rychtrmoci se nikdo ani nenamáhal sdělit, že jeho memorandum bylo zamítnuto.³⁸⁵

Ministr Moravec se 15. července 1943 obrátil písemně na prezidenta Háchu a požádal ho o souhlas se jmenováním gen. Rychtrmoci ÚV ČSV. Uvedl, že s jeho jmenováním už vyjádřil souhlas i K. H. Frank.³⁸⁶ Přednosta kabinetní kanceláře státního prezidenta Augustin Popelka potvrdil příjem Moravcova dopisu z 15. července 1943 a odpovědí z 21. července 1943 oznámil Háchův souhlas se jmenováním Rychtrmoci.³⁸⁷ Nyní již nemohlo stát jmenování Rychtrmoci nic v cestě a to, že žádost o souhlas státního prezidenta byla jenom formální dosvědčuje to, že dekret z ministerstva školství a lidové osvěty č. j. 2444/43, jímž byl Rychtrmoc jmenován ÚV ČSV, je datován na 16. července 1943.³⁸⁸

Ministr Moravec Rychtrmoci informoval, že Bláha rezignoval na vedení ČSV. Moravec proto pověřil Rychtrmoci se souhlasem státního prezidenta vedením ČSV. Dále ho požádal, aby převzal spolkové záležitosti od svého předchůdce a o provedeném převzetí informoval jak jeho, tak zároveň generálního velitele neuniformované protektorátní policie.³⁸⁹

Moravec dále informoval Rychtrmoci o postavení ČSV a ÚSBV. ČSV zůstal nadále jako samostatná organizací a na jeho začlenění do ÚSBV se nepomýšlelo.³⁹⁰

Úkoly ČSV popsal Moravec následovně. ČSV má - na rozdíl od ÚSBV, který se omezuje na podchycení a řízení již existujících spolků a svazů vojáků za účelem zlepšení a zhospodárnění péče a podpory jejich členů - podle § 2 svých stanov za účel vytvořit z bývalých českých účastníků války, kteří zachovali věrnost své přísaze, jednotné kamarádké svazy (zemské svazy) a kamarádstva (místní svazy). Činnost má sloužit zvláště pěstování kamarádství a ovlivňování členstva v duchu kladného postoje

³⁸⁵ VESELÝ, cit. dílo, s. 60.

³⁸⁶ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, dopis E. Moravce E. Háchovi z 15. 7. 1943.

³⁸⁷ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, dopis A. Popelky E. Moravcovi z 21. 7. 1943.

³⁸⁸ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, dopis E. Moravce R. Rychtrmoci z 16. 7. 1943.

³⁸⁹ Tamtéž.

³⁹⁰ Tamtéž.

k myšlence říšské, jakož i sociální péči o členstvo. Pokud se jednotlivých úkolů týče, tak činnost ČSV měla být zaměřena především na propagaci idejí zastávaných ČSV. Neméně důležité byly i výchovné úkoly, přičemž zvláštní důraz měl být kladen na objektivní líčení o vývoji válečných událostí. Náklady spojené se spolkovou činností měly být kryty členskými příspěvky. Ministerstvo školství a lidové osvěty si na každý rok vyžádalo zaslání příslušného rozpočtu ke schválení.³⁹¹

Večer 27. července 1943 převzal v místnosti ústředí v rámci slavnostního aktu div. gen. Rychtrmoc funkci ÚV ČSV. Účasten byl i gen. Bláha. Antonín Burda uvítal nového ÚV ČSV a prohlásil, že „*všichni přítomní vítají rozhodnutí ministra E. Moravce, kterým byl do čela ČSV postaven voják tak znamenitý, který byl vždy vzorem vojenských ctností*“. Dále jej ujistil, že všichni budou ochotně plnit všechny jeho příkazy. Aby byly novému ÚV ulehčeny reformy ve Svazu, dal jménem funkcionářů k dispozici všechny funkce. Ústy kamaráda Jedličky rezignovali také všichni krajsí vedoucí a vedoucí Kamarádství. Poté Burda jménem všech členů poděkoval Bláhovi za všechnu práci, kterou v minulých letech věnoval činnosti v ČSV. Projevil přání, aby zůstal nadále členem svazu. Odstupující ÚV vyjádřil dík za veškerou podporu a požádal veškeré členstvo, aby celou oddanost a úctu přeneslo na osobu jeho nástupce. Rychtrmoc je podle něj pro svou energii, cílevědomost a ryzost charakteru mužem nejpovolanějším. Následně se již ujal slova Rychtrmoc. Připomenul Bláhovy zásluhy o Svaz a přečetl projev uznání od ministra Moravce. Ten se však omezil pouze na pochvalné uznání za činnost na místě ÚV. K jeho díkům připojil Rychtrmoc i své vlastní poděkování a stroze se s Bláhou rozloučil: „*Jménem svazu děkuji kam. Bláhovi srdečně za jeho čtyřletou práci pro svaz, který za nejhorších podmínek vybudoval, sloučil s ÚSBV a jako celek konsolidoval*“. Pak ho jmenoval čestným členem Svazu. Rychtrmoc také projevil dík všem kamarádům za vyjádření oddanosti a vyzval je k další spolupráci. Poprosil všechny rezignující funkcionáře, aby do dalšího rozhodnutí zastávali nadále své funkce. Následně Rychtrmoc hovořil o směrnicích, podle kterých hodlá ČSV řídit. Větší pozornost hodlal věnovat organizačnímu úsilí, zvýšení počtu

³⁹¹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, dopis E. Moravce R. Rychtrmocovi z 16. 7. 1943.

členů a finanční soběstačnosti. Nastolil důležitost otázky propagace slavných tradic českých vojáků. Prohlásil: „Český válečník je statečný v útoku a houževnatý v obraně a vyrovná se plně vojákům jiných národů, když chce. ČSV jako strážce tradic má úkol zachovat příštím generacím památku hrdinství otců, kteří tolikrát prolévali krev na všech bojištích Evropy.“ Slavnostní projev zakončil provoláním zdar Vůdci, jeho armádě a vlasti.³⁹²

Dne 1. srpna 1943 oznámili Bláha s Rychtrmocem kanceláři prezidenta předání a převzetí agendy ČSV.³⁹³ O pár dní později již Rychtrmoc kanceláři státního prezidenta dával na vědomí, že svými zástupci jmenoval brig. gen. Ladislava Forbelského a mjr. Gustava Mohapela.³⁹⁴ Totéž oznámil i policejnímu prezidiu v Praze.³⁹⁵

7.1 Snaha o konsolidaci ČSV

Po jmenování ÚV ČSV bylo Rychtrmocovým hlavním úkolem konsolidovat ČSV. Snažil uvést do pořádku neutěšenou finanční situaci ČSV a provést restriktci zaměstnanců. Požádal Moravce o finanční podporu. Za třetí čtvrtletí 1943 dostal 75 000 K, jež pak byly pravidelně vypláceny za každé čtvrtletí. Pravidelným příjmem byla i částka 5000 K od města Prahy, kterou vymohl ještě Bláha.³⁹⁶

Schodkové hospodaření ČSV prohluboval fakt, že počet zaměstnanců spolku byl předimenzovaný vzhledem k tomu, kolik měl ČSV členů. Rychtrmocův předchůdce stále počítal s přílivem nových členů a přebujelého aparátu se odmítal vzdát. Rozsáhlá organizace ČSV a organizační předimenzování na zemská a krajská vedení byly faktory, které v konečném důsledku vedly k tomu, že spolkové hospodářství nebylo soběstačné. Již pouhé administrativní výdaje musely pohltit převážnou část pravidelného příjmu, jímž byly pouze členské příspěvky.

³⁹² Kamarádství, roč. XII., r. 1943, č. 7, s. 98.

³⁹³ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva prezidentské kanceláři z 1. 8. 1943.

³⁹⁴ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, zpráva prezidentské kanceláři z 5. 8. 1943.

³⁹⁵ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, dopis R. Rychtrmoca z 5. 8. 1943.

³⁹⁶ ABS, 301-2-1, protokol s R. Rychtrmocem z 24. 11. 1945.

Převzetí funkce ÚV ČSV oznámil Rychtrmoc i předsedovi vlády dr. Jaroslavu Krejčímu. Uvedl, že Svaz čítá asi 8000 členů, z nichž je 1/3 neplatících a ke dni 1. srpna 1943 činí veškeré jmění pouhých 4000 K. Pro další existenci Svazu žádal pro druhé pololetí roku 1943 o příspěvek ve výši 150 000 K.³⁹⁷ K žádosti o příspěvek přiložil Rychtrmoc rozpočet na rok 1943. Dle sestaveného rozpočtu na rok 1943 se předpokládaly výdaje ve výši 393 300 K oproti předpokládanému příjmu z členských příspěvků ve výši 93 300 K. Zbývalo tedy nekryto 300 000 K. Největší sumou byly platy úředníků, které činily 192 500 K.³⁹⁸ Krejčí poté dne 10. srpna 1943 sdělil Moravcovi, že nechal ČSV vyplatit částku ve výši 50 000 K s tím, že Svaz by se měl sám postarat o prostředky na svou činnost.³⁹⁹

Rychtrmoc svolal na 23. října 1943 krajské vedoucí ČSV a vedoucí některých kamarádství na svazové shromáždění. Účelem bylo jednak vzájemné představení a seznámení nového ÚV s vedoucími činiteli organizace, dále měla být projednáním spolkových záležitostí z minulosti učiněna tečka za vedením bývalého ÚV Bláhy. Rychtrmoc chtěl dát také pokyny vedoucím pro další práci. Schůze se zúčastnilo 34 kamarádů, pět se jich omluvilo. Schůzi zahájil Rychtrmoc v patnáct hodin přivítáním přítomných a vzdáním holdu Vůdci, státnímu prezidentovi a říšskoněmecké armádě. Po zahájení Rychtrmoc nejprve ocenil kamarády, kteří vytrvali ve svazu i přes válečné poměry, šeptanou propagandu proti svazu a osočování. Nazval je elitou českých válečníků a zařadil k nim i mladší příslušníky bývalé čs. armády, kteří k ČSV přistoupili z přesvědčení jako čestní členové a pomáhají svojí nezištnou prací. Dále hovořil o okolnostech jeho jmenování ÚV ČSV a jeho dosavadní činnosti. Trval na sloučení všech spolků, jehož základnou by byl ČSV, který by mohl soustředit 50 000-100 000 členů z 1,5 milionu válečníků. Tak by byl svaz soběstačný a mohl by podporovat i členy, což při počtu 8 000 nejde. Poznal však, že na to není pomyšlení. Poté přečetl ÚV seznam 18 generálů a 19 plukovníků, kteří jsou členy ČSV, a za souhlasu přítomných jmenoval arm. gen. Aloise Podhajského a arm. gen. Jana Drobného čestnými vedoucími

³⁹⁷ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmoca J. Krejčímu z 1. 8. 1943.

³⁹⁸ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, rozpočet ČSV na rok 1943.

³⁹⁹ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis J. Krejčího E. Moravcovi z 10. 8. 1943.

ČSV. Ti svým členstvím v ČSV prokázali, že „*stojí věrně a čestně za jeho ideami a úkoly*“. Vyslovil také pochvalné uznání 36 kamarádům za mimořádné zásluhy o rozvoj svazu. Před shromáždění předstoupil také Mohapel. Nastínil hlavní úkoly ČSV a očekávanou činnost členů svazu. Obsáhle hovořil o nutnosti šířit říšskou myšlenku, boji proti šeptané propagandě a nutnosti správně informovat o válečném dění na frontách. Jedním z programových bodů byla také finanční situace svazu a schválení účetní uzávěrky k 1. srpnu 1943. ÚV odvolal z funkce správce jmění a jeho náměstký a jmenoval novým správcem jmění kamaráda Lechnera, jeho náměstký kamarády Soukupa a Šťastného. Svazové shromáždění zvolilo pro příští dva roky staronové dozorčí účetního výboru kamarády Voznicu, Pluhaře, Blechu. Následně byli přítomní kamarádi vyzváni k diskusi s vedením svazu, při níž padaly různé návrhy organizačního charakteru. Krajští vedoucí a vedoucí kamarádství si nejvíce stěžovali na neefektivní nábor a nedostatek aktivních členů. Na závěr schůze ÚV ČSV shrnul současný stav svazu, vytýčil hlavní úkoly a uvedl, že se spoléhá na krajské a kamarádké vedoucí jako na pilíře, kteří mají udržet kamarádkou soudržnost a získat zájem členů na srazech. Svazové shromáždění bylo zakončeno svoláním zdraru Vůdci, státnímu prezidentovi a říšskoněmecké armádě.⁴⁰⁰

Dne 18. listopadu 1943 byl Rychtrmoc na schůzce u státního ministra pro Čechy a Moravu K. H. Franka. Rozmluva se týkala ČSV. Rychtrmoc hlásil početní stav 8000 mužů, většinou poddůstojníků, a postěžoval si na nedostatečný příliv důstojníků, kteří „*odmítají vedoucí místa, obzvláště po Stalingradu*“. Vedoucí funkce v jednotlivých organizacích musí tak zastávat vyšší poddůstojníci, mezi krajskými vedoucími je také málo důstojníků. Ti jsou zastrašeni šeptanou propagandou, neboť se po zkušenostech z roku 1918 obávají o svou penzi. Poté se Frank rozhovořil o projektu sloučení všech vojenských svazů v jeden celek. Celou záležitost bude nutno o půl roku odložit, neboť vyjádřil obavy, že by do Svazu mohly přijít rozkladné „*elementy*“. Frank se také ptal, zdali je ČSV hmotně zajištěn, což Rychtrmoc souhlasně potvrdil. Rychtrmoc při setkání

⁴⁰⁰ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zápis ze svazového shromáždění v Praze z 23. 10. 1943.

také položil otázku povolávání mladších ročníků do války, o tom se však zmiňuji dále v textu.⁴⁰¹

Zeštíhlením prošel i aparát budovaný pro mnohem větší organizaci. ÚV a jeho dva zástupci pracovali zdarma. Dále v ústředí pracovalo pět zaměstnanců. Agendu ČSV vykonávali tři placení zaměstnanci (vedoucí kanceláře Antonín Burda, personální referent Jaroslav Hintnaus a účetní František Janda), z toho Hintnaus pracoval tři dny v týdnu pro sektor sociální péče a zbylí dva ovládali těsnopis. Agendu pro opatrování medailí za statečnost zpracovávaly dvě osoby, z toho jedna dobrovolně a druhá byla zaměstnána na omezenou dobu za týdenní mzdu.⁴⁰² Je obtížné zjistit, kdo vlastně jakou funkci přesně zastával, protože Antonín Burda v poválečném výslechu uvedl, že od roku 1943 byl vedením personálních záležitostí pověřen právě on.⁴⁰³

Rychtrmoc také rozhodl, že za práci v ústředí ČSV budou sníženy odměny. Z funkcí svých pobočníků také uvolnil Jaroslava Hintnause a Václava Holuba. Hintnaus si ponechal místo v poradním sboru a post personálního referenta, Holub zastával funkci krajského vedení v Uherském Hradišti.⁴⁰⁴

Změnilo se i jednání v poradním sboru. Rychtrmoc, oproti dobám Bláhovým, přesně informoval o všech svých jednáních a o důležité korespondenci.⁴⁰⁵ V čele poradního sboru stál náměstek ÚV a zasedalo v něm dále 12 vyšších důstojníků. Scházel se většinou každý měsíc a z různých důvodů se ho pravidelně neúčastnila asi třetina důstojníků.⁴⁰⁶

Klíčovými osobami pro činnost ČSV za Rychtrmocova vedení byl Jan Mareček a Gustav Mohapel. V poválečných výpovědích to potvrdili také funkcionáři ČSV Jaroslav Hintnaus a Antonín Burda. Hintnaus považoval Rychtrmoca za neprůbojného člověka, který dostával prostřednictvím Mohapela příkazy od ministra Moravce.⁴⁰⁷ Burda

⁴⁰¹ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, dopis R. Rychtrmoca E. Moravcovi z 19. 11. 1943.

⁴⁰² VESELÝ, cit. dílo, s. 78.

⁴⁰³ ABS, 301-1-1, protokol s A. Burdou z 26. 11. 1945.

⁴⁰⁴ VESELÝ, cit. dílo, s. 78.

⁴⁰⁵ ABS, 301-1-4, protokol s G. Mohapelem z 22. 11. 1945.

⁴⁰⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5.

⁴⁰⁷ ABS, 301-1-2, protokol s J. Hintnausem z 23. 11. 1945.

považoval Marečka za ideového vedoucího a Mohapela za politického vedoucího. Oba byli v úzkém styku s ministrem Moravcem.⁴⁰⁸

Býv. mjr. Gustav Mohapel se na SVF obrátil již v roce 1940. Zdůraznil význam mladších vojáků čs. armády, kteří se 1. světové války neúčastnili. Uvedl: „*Umožněte jim zaujetí hlásného stanoviska k Vaším cílům a k národnímu socialismu.*“ Zároveň nabídl k dispozici svoje vojenské a novinářské zkušenosti.⁴⁰⁹

Od prosince roku 1939 až do března 1945 pracoval Mohapel oficiálně jako prokurista firmy Standard - Email. Pak byl povolán Ministerstvem lidové osvěty do vedení NS, kde mu byla přidělena funkce tajemníka ÚV. Byl členem poradního sboru ČSV, dopisovatelem Národní politiky a redaktorem věstníku Kamarádství. Jako novinář publikoval pod pseudonymem R. Hradečný řadu článků. Sestavoval také souhrny zpráv velitelství německé branné moci, které vycházely jednou týdně pod názvem „*Týden války*“.⁴¹⁰

Jan Mareček byl další důležitou osobou formující ČSV. V září 1943 byl ustanoven okresním vedoucím VOS pro okres Praha-venkov a 1. srpna 1944 byl po předchozím jednání s Hugo Tuskánym povolán jako úředník na ministerstvo školství a lidové osvěty. Dostal na starost styk ústředí VOS s okresními pobočkami. Zároveň po celém protektorátu pořádal přednášky týkající se boje proti bolševismu. Jako zástupce ÚV ČSV se také účastnil ustavujících valných hromad Kamarádství. Tvořil také směrnice pro ustavování Kamarádství. V samém závěru okupace byl gen. Rychtrmocem ustanoven krajským vedoucím NS.⁴¹¹

V posledním období války zesílilo varování německých úřadů před bolševismem. V srpnu 1943 vydali katoličtí představitelé pastýřský list „*o bohaprázdnoti z Východu*“.⁴¹²

⁴⁰⁸ ABS, 301-1-1, protokol s A. Burdou z 26. 11. 1945.

⁴⁰⁹ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis G. Mohapela na SVF z 17. 9. 1940.

⁴¹⁰ ABS, 301-1-4, protokol s G. Mohapelem z 22. 11. 1945.

⁴¹¹ ABS, 301-1-4, protokol s J. Marečkem z 21. 11. 1945.

⁴¹² BRANDES, cit. dílo, s. 347.

V prosinci 1943 došlo k založení ČLPB. Výbor se sešel teprve 23. ledna 1944 a za svého předsedu vybral prof. Josefa Drachovského. Ve výboru zasedli např. novinář Karel Werner, primátor Prahy Alois Říha, Vlastimil Šádek a také gen. Rychtmoc.⁴¹³ Myšlenku na vznik takovéto organizace přednesl 15. prosince 1943 šéfredaktor Karel Werner. Na manifestační schůzi Kuratoria v Lucerně prohlásil: „*Všichni, celý národ, musíme se dnes vzepřít proti bolševickému nebezpečí a měli bychom vytvořit hnutí, které by si vzalo za úkol pevně čelit bolševickému teroru.*“⁴¹⁴ Potěšení ze vzniku ČLPB vyjádřil i K. H. Frank. V dopise prezidentu Háchovi ocenil, že „*se národní pospolitost všemi svými silami dává do služeb antibolševické akce*“.⁴¹⁵

V březnu 1944 žádal prof. Josef Drachovský a generální tajemník Karel Korp státního prezidenta o poskytnutí finanční podpory. Uvedli, že chtějí: „*slovem, tiskem, obrazem, logickými argumenty, psychologicky správně volenou formou a srozumitelně objasňovat smysl a podstatu bolševismu, proti němuž stojí nesmrtelné hodnoty českého národa, vytvořené stovkami generací.*“⁴¹⁶

Do práce ČLPB se zapojili i exponenti dalších Moravcem zřízených organizací. Přednášky často pomáhali připravovat pracovníci VOS nebo Kuratoria. Do ledna 1945 uspořádala 231 veřejných shromáždění, spojených s přednáškovou činností.⁴¹⁷ Hlavní činností ČLPB bylo pořádání protibolševických přednášek, schůzí či výstav. Řečníky byli představitelé ze všech oblastí veřejného i politického života. Činnost probíhala až do samého konce války. Ještě od 28. února 1945 měl probíhat přednáškový cyklus „*Bolševismus bez masky*“, který by byl 6. června 1945 ukončen přednáškou ministra Moravce na téma „*Kreml sahá po Evropě (Smysl současné války a naše povinnost)*“.⁴¹⁸

ÚV ČSV gen. Rychtmoc považoval jistě svůj vstup do ČLPB za svou povinnost. Byl odpůrcem bolševismu. Předpokládám, že jeho členství v ČLPB bylo pouze formální, protože se mně v archivních pramenech nepodařil získat nějaký důkaz o

⁴¹³ GEBHART - KUKLÍK, *Velké dějiny*, s. 366.

⁴¹⁴ AKPR, KPR, kart. 200, sig. A 873/45, záznam prezidentské kanceláře z 17. 12. 1943.

⁴¹⁵ AKPR, KPR, kart. 200, sig. A 873/45, dopis K. H. Franka E. Háchovi z 16. 2. 1944.

⁴¹⁶ AKPR, KPR, kart. 200, sig. A 873/45, dopis J. Drachovského E. Háchovi z 25. 3. 1944.

⁴¹⁷ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 437-438.

⁴¹⁸ ABS, 315-230-18, ČLPB - Tätigkeitsbericht XLI. z 9. února 1945.

opaku. Na aktivitách ČLPB se podíleli i řadoví členové ČSV. Účastnili se výstav, působili jako spoluorganizátoři či navštěvovali přednášky.

Po Rychtrmoceru nástupu do funkce docházelo k častějším odchodům členů ze Svazu. Svou roli sehrála „*septanda*“, ale určitě i to, že gen. Rychtrmocer výrazně omezil intervenční činnost pouze na členy.⁴¹⁹ Rychtrmocerův názor, že účelem spolku není starost o hmotné zabezpečení členů či poskytování sociálních podpor byl bezpochyby dalším důvodem, který přispěl k odchodu řady členů. Platit členské příspěvky pouze kvůli kamarádkým srazům se řadě členů jistě nezamlouvalo.

To byl i případ býv. pplk. Adolfa Čížka z Českých Budějovic. Důvodem jeho výstupu z ČSV bylo „*úplné opomíjení pensistů při poslední úpravě platů státních a veřejných zaměstnanců*“.⁴²⁰ Rychtrmocer mu ostrým tónem odpověděl, že ČSV je „*výbudovaný na podkladu kamarádkého cítění a kamarádké soudržnosti*“ a nejde zde o prosazování hmotných zájmů. Obvinil gážisty, že se v drtivé míře nezapojili do aktivní práce a vyčkávají v „*závětrí, až jak to dopadne*“, přičemž jako příčinu nezvýšení gáží uvedl mizivou účast důstojníků v ČLPB.⁴²¹

Členové z Českých Budějovic poukazovali na skutečnost, že z členství nepobírají žádné výhody a z dosud podaných žádostí o umístění, starobní přídavky či čestný žold nebylo nikomu vyhověno. Silným konkurentem ČSV v regionu byl spolek Vojínů a úředníků, který poskytoval peněžité podpory, měl úmrtní fond a vystrojoval pohřby svým členům. Krajský vedoucí Václav Starý ve své agitační činnosti narážel většinou na dotazy týkající se výhod členství.⁴²²

Členstvo ČSV se rekrutovalo ze všech sociálních vrstev. Členem byl jak sběrač odpadků, tak ministerský úředník či ředitel pojišťovny nebo pivovaru. Nechyběla ani řada učitelů či evangelický farář. Naprostou většinu však tvořili příslušníci nižších sociálních vrstev - dělníci, řemeslníci či drobní živnostníci, z nichž byla navíc poměrně

⁴¹⁹ ABS, 301-1-4, protokol s G. Mohapelem z 22. 11. 1945.

⁴²⁰ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, oznámení Adolfa Čížka o vystoupení z ČSV z 3. 3. 1944.

⁴²¹ NA, ČSV, kart. 2, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmoceru pplk. A. Čížkovi z 4. 7. 1944.

⁴²² NA, ČSV, kart. 8, inv. č. 1, hlášení V. Starého na ústředí ČSV z 25. 12. 1943.

velká část invalidních.⁴²³ Řada členů nebyla tedy z důvodů své tíživé sociální situace schopna platit členské příspěvky, což pro ně bylo jedním z důvodů k opuštění ČSV.

Otakar Hakl z Hradce Králové oznámil dne 2. února 1944 ukončení svého členství právě z tohoto důvodu. Dlužil již členské příspěvky za předcházející dva roky i za předplatné časopisu Kamarádství.⁴²⁴ Rychtrmoc se ale snažil udržet si členstvo za jakoukoliv cenu. Haklovi nabídl prominutí dlužných částek a snížení členského příspěvku na minimálních 12 K ročně, pokud by zůstal nadále členem.⁴²⁵

S nemajetnými členy si nevěděli rady ani v Kamarádství Turnov. Kvůli kamarádkým ohledům i organizační stránce je propouštět nechtěli, a proto se vedoucí František Vítek dotazoval v lednu 1944 na další postup. Z pražského ústředí mu přišla odpověď, že pokud se pro nemajetné členy nenajde kmotrovství členů majetnějších, je možno příspěvky snížit až na 1/3 či úplně prominout.⁴²⁶

V září 1944 hlásil Rychtrmoc Moravcovi nechuť k činnosti ze strany funkcionářů Kamarádství, kteří mají též na venkově obavy před svou perzekucí.⁴²⁷ Například vedoucí Kamarádství z Tábora Jaroslav Niederle si již v dubnu 1944 postěžoval Rychtrmocovi, že tamější členové dostávají výhrůžné dopisy. Je jim vyhrožováno oběšením „*jakmile přijdou Rusové s Josefem Stalinů*“.⁴²⁸ Rychtrmoc do Tábora vzkázal, že válečník se nemůže nechat zastrašit od lidí, kteří „*novou dobu nechápou*“.⁴²⁹

Několik členů ČSV za svou činnost též obdrželo Čestný štít Protektorátu Čechy a Morava se Svatováclavskou orlicí. Jednalo se o vyznamenání pro příslušníky

⁴²³ NA, ČSV, kart.15, inv. č. 8, členské přihlášky. Členi ČSV vykonávali různorodé profese : zedník, dělník, průvodčí, sklep mistr, truhlář, lakýrník, vrchní číšník, obuvník, hospodský, trafikant, hudebník, autodopravce, architekt, vrchní odborový rada MV, řada vojáků ve výslužbě a invalidů (na členské přihlášce v kolonce č. 13 a na registračních kartách se zaznamenala procentuálně vyjádřená invalidita žadatele).

⁴²⁴ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, oznámení O. Hakla z 2. 2. 1944 o výstupu z ČSV.

⁴²⁵ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmoca O. Haklovi z 18. 2. 1944.

⁴²⁶ NA, ČSV, kart. 9, inv. č. 1, dopis z ústředí ČSV F. Vítkovi z 15. 2. 1944.

⁴²⁷ ABS, 315-153-105, zpráva R. Rychtrmoca E. Moravcovi z 27. 9. 1942.

⁴²⁸ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, hlášení Kamarádství Tábor z 17. 4. 1944 na ústředí ČSV.

⁴²⁹ NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, dopis R. Rychtrmoca z 24. 4. 1944.

protektorátu. Svým výnosem ho založil 4. června 1944 K. H. Frank.⁴³⁰ Podle seznamu oceněných, uvedeného v příručce České numismatické společnosti, obdržel Bláha s Rychtrmocer nejvyšší stupeň vyznamenání, tj. štít se zlatým věncem. Štít se stříbrným věncem obdržel člen ČSV a redaktor listu Vlajka Emil Šourek. Štítem III. stupně bez věnce byli vyznamenáni funkcionáři ČSV Jan Claner, František Kukačka, Gustav Mohapel, František Moštěk.⁴³¹

⁴³⁰ HEINC, Z., KOUNOVSKÝ, J. a BAUMRUK, V. *Vyznamenání z doby nesvobody*. Praha : Česká numismatická společnost, 1999, s. 17.

⁴³¹ Tamtéž, s. 32-35.

8 ÚSILÍ O VÁLEČNÉ NAsAZENÍ ČESKÝCH VOJÁKŮ

ČSV ve svých návrzích zašel ještě podstatně dále a s naprosto vážným úmyslem nabízel protektorátním úřadům účast českých vojáků v bojích po boku německé armády.

Záhy po vzniku Protektorátu Čechy a Morava začala část ultrapravicových aktivistů, sdružených v celé řadě fašistických stran a hnutí, vystupovat s plány na bojové vystoupení po boku německých vojsk. O zapojení českých jednotek do válečného dění však Němci neměli zájem. Přesto v řadách wehrmachtu bojoval poměrně nevysoký počet mužů, kteří požádali o německé občanství a pak dobrovolně nastoupili službu v německé armádě.⁴³²

Snad nejznámějšími jsou případy dvou synů protektorátního ministra Emanuela Moravce, Jiřího a Igora. Igor po získání německého občanství narukoval dne 1. října 1942 k Waffen SS. Bojoval na východní frontě, účastnil se bitvy u Kurska a bojů v prostoru Charkova. Za boje v kurském oblouku obdržel Železný kříž II. třídy. Ke konci války se účastnil bojů ve Východním Prusku a po ústupu za Odru byl v březnu 1945 zajat Rudou armádou.⁴³³ Moravcův druhý syn Jiří narukoval v dubnu 1942 ke 137. pluku horských myslivců do Salcburku. Sloužil na východní i západní frontě a nakonec 16. listopadu 1944 přeběhl na stranu Spojenců.⁴³⁴

Stranou, která nabízela okupační moci dobrovolníky do wehrmachtu byla Nacionálně socialistická česká dělnická a rolnická strana, která vznikla na Moravě krátce po okupaci. V jejím čele byl bývalý legionář a čs. důstojník František Mikuláš Milčoch. Členové jeho strany chtěli bojovat na Siegfriedově linii a potom na východní frontě.⁴³⁵ V roce 1942 přijali někteří německou národnost a byli zařazeni do

⁴³² PEJČOCH, I. *Armády českých politiků. České polovojenské jednotky 1918-1945*. Cheb : Svět křídel, 2009, s. 152.

⁴³³ PEJČOCH, I. - PLACHÝ, J. Synové Emanuela Moravce. In *Historie a vojenství*, 2009, roč. LVIII., č. 1, s. 82.

⁴³⁴ Tamtéž, s. 84-85.

⁴³⁵ PASÁK, *Český fašismus*, s. 285-286.

pořádkových ozbrojených útvarů Německé pracovní fronty a vykonávali službu při ochraně železnic v severovýchodním Polsku.⁴³⁶

Bláha se na ŘP Neuratha obrátil již 4. března 1941 a žádal o možnost vojenské služby pro dobrovolně se hlásící členy ČSV. Uvedl, že se zájemci na něj obrací každý den. Dle jeho vyjádření starí frontoví vojáci těžce nesou své opomíjení a označení nespolehlivých, přestože byli až do konce 1. světové války věrni své přísaze.⁴³⁷ Na Bláhův dotaz zareagoval 19. března 1941 K. H. Frank. Sdělil mu, že ŘP vzal věc „*se zájmem*“ na vědomí, ale že podle rozhodnutí Vůdce je vojenská služba příslušníkům českého národa v německém wehrmachtu odepřena.⁴³⁸

Zdali se na gen. Bláhu obraceli zájemci o vstup do dobrovolnických jednotek každý den nelze spolehlivě doložit. V každém případě se v archivních materiálech dochovala řada dopisů, jejichž autoři žádali o vstup do dobrovolnických jednotek, a to i na samém konci války. Pro ilustraci uvádím několik příkladů. František Ladman z Bohušovic nad Ohří ve svém dopise z 12. června 1941 uvedl, že ve všech státech spolupracujících s Velkoněmeckou říší již byly zřízeny dobrovolnické sbory do boje „*proti bolševickému Rusku*“. Vyjádřil přesvědčení, že v případě možnosti by se přihlásil značný počet zájemců a že mnozí délesloužící poddůstojníci bývalého čs. armády na to čekají.⁴³⁹ Bohumil Pumrle z Klobuk se Bláhy v dopise z 5. července 1941 tázal, proč Češi nenabídnou vojsko, když obzvláště vojáci z fronty jsou pro společný boj s německými kamarády „*proti rudé nestvůře*“.⁴⁴⁰ Po vzniku ČLPB se řada zájemců o vstup do dobrovolnického vojska obracela přímo na tuto organizaci. Člen plzeňského Kamarádství ČSV Eduard Bureš se v dopise ze dne 11. února 1944 již počtvrté hlásil o přijetí do zbraně a žádal utvoření českých vojenských jednotek. Jako protektorátní občan „*sledující celý zápas Evropy s bolševickým patvorem*“ to považoval za svoji povinnost.⁴⁴¹ Za zmínku stojí také případ Josefa Škeříka z Vrbové Lhoty. Ten v dopise ze dne 4. května 1944 požadoval od ČLPB zaslání nálepek „*Bolševismus nikdy*“

⁴³⁶ GREGOROVIC, cit. dílo, s. 128.

⁴³⁷ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, dopis O. Bláhy ŘP Neurathovi z 4. 3. 1941.

⁴³⁸ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 3, dopis K. H. Franka O. Bláhovi z 19. 3. 1941.

⁴³⁹ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, dopis Františka Ladmana O. Bláhovi z 12. 6. 1941.

⁴⁴⁰ NA, ČSV, kart. 7, inv. č. 1, dopis Bohumila Pumrleho O. Bláhovi z 5. 7. 1941.

⁴⁴¹ ABS, 39-70-2, dopis E. Bureše z 11. 2. 1944 adresovaný ČLPB.

a zároveň se ve svých 63 letech nabízel jako dobrovolník k boji proti bolševismu. Uvedl doslova: „*jako starý voják i se zbraní v ruce budu bojovat proti bolševikům a Židům.*“⁴⁴²

Po vypuknutí války se SSSR se řada představitelů různých organizací českého fašismu obracela na ŘP a prezidenta Háchu s nabídkou českých dobrovolníků pro východní frontu. K nim se samozřejmě přidala i Vlajka, která tuto nabídku dobrovolníků pro německou frontu již učinila dříve. Samotný Adolf Hitler takovou nabídku stejně odmítl také pro „*nespolehlivost Čechů*“, maje na mysli čs. legionáře, kteří „*zradili*“ Rakousko-Uhersko.⁴⁴³ Dne 16. května 1942 prohlásil: „*Kdyby staří Římané nevzali Germány do svých legií, germánský sedlák by se sotva kdy mohl stát vojákem, který pak byl schopen zničit Řím...Proto musím všem českým žádostem o povolení k ustavení vlastního vojska (i když jen v tak malém měřítku), odpovědět kategorickým ‚Ne‘.*“⁴⁴⁴

V oběžníku ŘP bylo taktéž uvedeno, že přáním zúčastnit se boje po boku německé armády nelze „*ze zásadních důvodů vyhovět*“ a aby bylo žadatelům sděleno, že „*se mohou osvědčit i na území Protektorátu, např. při žňových pracích*“.⁴⁴⁵

Dobrovolníky na frontu nabízela i německými orgány finančně subvencovaná Národopisná Morava. V dopise adresovaném kanceláři říšského kancléře Adolfa Hitlera, odeslaném dne 4. července 1941, prosilo vedení strany o „*přijetí dobrovolníků do boje proti židovsko-bolševickému Rusku*“. Jasně odpovědi se jim nedostalo a nepodařilo se jim naplnit ani myšlenku vstoupit do řad slovenské armády, jejíž řady rovněž nabízeli rozšířit.⁴⁴⁶ Telegram odeslalo Adolfu Hitlerovi také vedení Arijské pracovní fronty. Požadovali též povolání na frontu, kde by proti komunismu bojovali se zbraní v ruce po boku německých bratří.⁴⁴⁷

⁴⁴² ABS, 39-70-2, dopis J. Skeříka z 4. 5. 1944 adresovaný ČLPB.

⁴⁴³ NAKONEČNÝ, *Vlajka*, s. 196.

⁴⁴⁴ ČELOVSKÝ, *So oder so*, s. 340.

⁴⁴⁵ Tamtéž, s. 291.

⁴⁴⁶ PEJČOCH, *Fašismus v českých zemích*, s. 261.

⁴⁴⁷ Tamtéž, s. 353.

Nacisticko-sovětský konflikt měl bezprostřední vliv i na Háchovu administrativu. Dne 23. června 1941 přednesl prezident rozhlasový projev, v němž chválil křížovou výpravu Němců a zdůraznil, že Češi, kteří preferují sociální spravedlnost bez násilí, vždy bolševismus odmítali jako „*negativní, destruktivní a rasově cizí*“.⁴⁴⁸

První červencový den roku 1941 se na Háchu obrátil i Bláha a oznámil mu zájem řady členů o službu v německé armádě. Poukázal na skutečnost, že také Dánové a Norové sestavují dobrovolnické vojenské jednotky.⁴⁴⁹ Dne 3. července 1941 navštívil Hácha ŘP a sdělil mu, že od některých jednotlivců a skupin dostal návrhy na vyslání českého legionu. Vláda o těchto návrzích věděla a snažila se jim zamezit.⁴⁵⁰ O den později navštívil Bláha kvůli nasazení českých vojáků i dr. Klimenta. Ten mu oznámil, že prezident již o tom s ŘP jednal. Návrh však byl odmítnut.⁴⁵¹

Negativní postoj německých míst k nasazení českého legionu na frontu se setkal s nesouhlasem jiných evropských proněmeckých činitelů. Tato skutečnost zvláště pobouřila rumunského představitele Antonesca, který doporučoval, aby česká strana vyslala alespoň lékaře a ošetřovatelky.⁴⁵² Možná i tato skutečnost a vyčerpávající boje na východní frontě přiměly Adolfa Hitlera k tomu, že na okamžik připustil myšlenku nasazení českých vojáků po boku německé armády. Pro tuto domněnku by svědčil Himmlerův zápis o audienci u Hitlera: „*Dvě divize dobrovolníků, Čechy a Morava* /dvě slova nečitelná/ *Vůdce si to chce /tři slova nečitelná/ rozmyslit.*“⁴⁵³

Dne 5. června 1942 se Bláha opět obrátil na prezidenta Háchu ve věci nasazení českých vojáků na frontu. Uvedl, že se na něj ve vzrůstajícím počtu obrací bývalí vojáci se žádostmi o zprostředkování možnosti bojovat po boku německých kamarádů „*proti nepřátelům Říše a proti bolševismu*“.⁴⁵⁴

⁴⁴⁸ MASTNÝ, V. *Protektorát o osud českého odboje*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 171.

⁴⁴⁹ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, dopis O. Bláhy E. Háchovi z 1. 7. 1941.

⁴⁵⁰ PASÁK, *Emil Hácha*, s. 186-187.

⁴⁵¹ ABS, 301-59-2, zpráva Národnímu prokurátorovi z 15. 1. 1946 (výpis z deníku J. Hintnause).

⁴⁵² PASÁK, *Emil Hácha*, s. 188.

⁴⁵³ ČELOVSKÝ, *So oder so*, s. 376.

⁴⁵⁴ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy E. Háchovi z 5. 6. 1942.

Apeloval na Háchu, aby se dobrovolníci z řad českého obyvatelstva směli účastnit boje německého národa a jeho spojenců za budoucnost Evropy „jako vojáci Říše Velkoněmecké českého původu“.⁴⁵⁵

Svou žádost odůvodnil tím, že „mužové českého národa poznali z vlastní zkušenosti nezměrné dary nacionálně socialistického světového názoru a zářícího génia jejího stvořitele Adolfa Hitlera“ a pochopili nebezpečí bolševické invaze. I kdyby to mělo být jenom 1000 mužů, tak „to bude tisíc Čechů, kteří položí svůj život na oltář vlasti...Chceme být hodni těch předků, kteří v dějinách střední Evropy utvořili s ostatními národy hráz invasi divokých hord nájezdníků z východu, chceme pokračovat v boji kamarádů, kteří padli ve cti po boku německých kamarádů ve válce světové a chceme zvednouti prapor hrdinů Karla Lažnovského a Františka Ometáka“. Na závěr požádal, aby byl obsah dopisu tlumočen Adolfu Hitlerovi.⁴⁵⁶

Těžké boje na východní frontě dovedly již v červenci 1942 německé velení k návrhu, který tlumočil Generálnímu inspektorátu vládního vojska plk. Malischek. Podle něj mělo být vládní vojsko doplněno na divizi a po nezbytném a urychleném výcviku nasazeno na východní frontě. Generální inspektor návrh nepodpořil a na další návrh v říjnu reagoval tím, že české vojsko postrádá frontové zkušenosti a má malý početní stav.⁴⁵⁷

V lednu 1943 se do Lán k prezidentu Háchovi dostavili dr. Krejčí, dr. Popelka a Emanuel Moravec k poradě, při které mělo být jednáno o amnestii pro české politické vězně z protektorátu. Moravec přišel s myšlenkou, že protihodnotou by mělo být nasazení vládního vojska na frontě, a s tímto návrhem později odešel ke K. H. Frankovi.⁴⁵⁸ Ten mu sdělil, že prezident může nabídku sdělit přímo ŘP, pokud on i vláda budou trvat na původním rozhodnutí. Po projednání ve vládě se dostavil Krejčí s Moravcem k Háchovi, aby mu sdělili rozhodnutí vlády. Hácha požádal o čas na rozmyšlenu.⁴⁵⁹

⁴⁵⁵ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy E. Háchovi z 5. 6. 1942.

⁴⁵⁶ ABS, 315-228-18, dopis O. Bláhy E. Háchovi z 5. 6. 1942.

⁴⁵⁷ KALOUSEK, cit. dílo, s. 42.

⁴⁵⁸ ABS, 301-2-1, protokol s M. Rádlovou z 27. 2. 1946.

⁴⁵⁹ PASÁK, *Emil Hácha*, s. 309.

Na prezidenta měl velký vliv dr. Popelka. Ten ho počátkem února 1943 žádal, aby Frankovi opakoval nabídku vládního vojska pro nasazení na frontě.⁴⁶⁰ Hácha neučinil Frankovi přímou nabídku, nýbrž se ho pouze otázel, čímž Moravcův návrh zcela politicky znehodnotil. Frank byl tímto postojem rozčarován a celá záležitost odsunuta do pozadí.⁴⁶¹ Ovšem ne na dlouho dobu, protože 18. listopadu 1943 bylo nasazení českých vojáků opět jedním z témat rozhovoru mezi státním ministrem Frankem a novým ÚV ČSV gen. Rychtrmocerem. Ten Frankovi řekl, že „*jen společný boj v Rusku by změnil radikálně postoj českého národa k bolševikům, kdyby naši mladí na vlastní oči poznali bolševickou bídu u vých. národů a zbavili pak náš lid ilusí, že by se byli bolševici změnili, neb se dali ovlivňovati ve svých cílech*“. Frank zdůraznil negativní stanovisko Vůdce k této otázce.⁴⁶²

Otázka nasazení českých vojáků do válečných akcí na straně německé armády nabyla znovu své aktuálnosti na jaře dalšího roku. ČSV a ÚSBV uspořádaly v neděli dne 12. března 1944 v Praze na Žofíně slavnostní sjezd k oslavě pátého výročí zřízení protektorátu. Zúčastnilo se ho 2000 bývalých vojáků. Přítomen byl i ministr Moravec, pod jehož záštitou se sjezd konal. Mezi hosty byl vrchní vládní rada ing. Zankl z Německého státního ministerstva, dr. Kliment za kancelář státního prezidenta, gen. Marvan za vládní vojsko, MUDr. Teuner za Kuratorium, zástupci úřadů či bývalí generálové pod vedením arm. gen. Podhajského. Úvodního slova se ujal gen. Rychtrmocer. Nejprve pozdravil účastníky sjezdu a vzpomněl všech obětí minulé války a všech obětí dnešního boje za budoucnost Evropy. Přítomní uctili jejich památku povstáním. Dále připomenul poučení z dějin, které ukázaly neudržitelnost protiněmecké bašty, již versailleští vítězové po roce 1918 vybudovali z českých zemí. „*Zůstane proto věčnou zásluhou pana státního prezidenta, že po zhroucení roku 1938 a přese všechno zatížení minulosti posledních dvaceti let našel správnou cestu a národ na ni přivedl*“.⁴⁶³

⁴⁶⁰ ABS, 301-2-1, protokol s M. Rádlou z 27. 2. 1946.

⁴⁶¹ PASÁK, *Emil Hácha*, s. 309-310.

⁴⁶² NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 4, dopis R. Rychtrmocer E. Moravcovi z 19. 11. 1943.

⁴⁶³ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, výstřižek článku Slavnostní sjezd bývalých českých vojáků, *Venkov*, 14. 3. 1944.

S projevem o českém vojenství v dějinách vystoupil i škpt. Jan Mareček, kterého pověřil samotný Moravec.⁴⁶⁴ Projev vypracoval Mohapel, který při jeho zpracovávání vycházel z Palackého a z plukovních dějin 11. píseckého pluku.⁴⁶⁵ Ze sjezdu byly poslány pozdravné telegramy pro ŘP Wilhelma Fricka, K. H. Frankovi a prezidentu Háchovi.⁴⁶⁶

Kdo byl arm. generál Alois Podhajský, který se také zúčastnil tohoto významného sjezdu, a spolu s gen. Drobným se stali od 23. října 1943 čestnými vedoucími ČSV?⁴⁶⁷

Podhajský byl v období první světové války nesporně nejvýznamnějším divizním velitelem české národnosti v rakousko-uherské armádě. V srpnu 1914 byl povýšen na generálmajora a jako velitel 21. zeměbranecké divize s ní prošel srbskou, ruskou a italskou frontou. Svou účast v 1. světové válce zakončil na italské frontě v hodnosti podmaršálka jako velitel litoměřické 26. střelecké divize. Po vzniku ČSR byl přijat do čs. armády.⁴⁶⁸

Celým patnáctiletým obdobím služby v čs. armádě provázela Podhajského nepřítel legionářů. Nesnášel chování legionářských špiček, jejich pocit výjimečnosti, nároky, vyžadování odměn za zásluhy a beztrestnost, vedoucí k novému kastovníctví a elitářství.⁴⁶⁹

Do ČSV podal přihlášku v březnu 1942. Poznamenal však, že vzhledem k vysokému věku 78 let již nemůže přijmout žádnou funkci.⁴⁷⁰ Později byl členem Kamarádství Praha III.-IV., které bylo ustaveno dne 19. prosince 1943. Členem zde byl i gen. Karel Wagner, mj. autor knih „*S českým plukem na ruské frontě*“ a „*40 let v rakouských službách*“.⁴⁷¹

⁴⁶⁴ ABS, 301-1-4, protokol s J. Marečkem z 21. 11. 1945.

⁴⁶⁵ ABS, 301-1-4, protokol s G. Mohapelem z 22. 11. 1945.

⁴⁶⁶ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, výstřižek článku Slavnostní sjezd bývalých českých vojáků, *Venkov*, 14. 3. 1944.

⁴⁶⁷ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, zápis ze svazového shromáždění z 23. 10. 1943.

⁴⁶⁸ PERNES, J. – DOLEJŠÍ, J. a FUČÍK, J. aj. *Pod císařským praporem*. Praha : Elka Press, 2003, s. 370.

⁴⁶⁹ FUČÍK, J. *Generál Podhajský*. Praha : Paseka, 2009, s. 246.

⁴⁷⁰ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, přihláška A. Podhajského z 9. 3. 1942 (viz příloha č. 8).

⁴⁷¹ NA, ČSV, kart. 9, inv. č. 1, zápis z 20. 12. 1943 o ustavujícím srazu Kamarádství Praha III.-IV.

Nyní ale zpět k událostem následujícím po ukončení žofínského sjezdu. V odpoledních hodinách se konala porada krajských vedoucích a vedoucích jednotlivých Kamarádství. Přítomni byli oba Rychtrmocovi zástupci i další funkcionáři ČSV. Po přednesených referátech se diskutovalo o situaci na frontách a o možnosti zasazení českých sil po boku německé armády. S tímto návrhem všichni přítomní souhlasili. Na základě jednotného názoru se gen. Rychtrmoc o návrhu zmínil na Moravcových narozeninách. Po obdržení jeho souhlasu vypracoval memorandum.⁴⁷²

8.1 Rychtrmocovo memorandum

Gen. Rychtrmoc se dal do práce a vypracoval memorandum o přímé české účasti na válečném poli po boku německé armády. Mělo šest stran a bylo určeno prezidentu Háchovi. Z dosavadních návrhů týkajících se účasti českých vojáků na frontě byl návrh gen. Rychtrmoca zpracován nejobširněji. Nejedná se ani tak o komplexně zpracovaný operační plán nějakého důstojníka generálního štábu, jako spíše o jakýsi soubor myšlenek či podnětů místy zavánějících naivitou. Na začátku uvádí Rychtrmoc důvody, které ho vedly k sepsání memoranda. Je to bolševické nebezpečí, jež neztenčenou silou ohrožuje Evropu a tím i naší národní existenci. Ve svém odhadu budoucího vývoje došel Rychtrmoc k těmto závěrům:

*„Baltické státy, Rumunsko, Maďarsko, Slovensko zasadily už všechny síly do boje proti nebezpečí z východu a také v ostatních národech stále roste vědomí evropské solidarity. Poněvadž síla armád je přímo závislá na početnosti obyvatelstva v jednotlivých zemích, můžeme tvrdit, že Evropa už pro svou převahu početní nemůže býti zdolána Sovětským svazem, budou-li evropští národové jednotní v boji proti společnému nebezpečí.“*⁴⁷³

Zde je již patrné generálovo nepřilíh přesné zhodnocení tehdejší politické i vojenské situace, kdy se stávalo přání či přesvědčení otcem myšlenky. Spojenci Německa do bojů na frontách rozhodně nezasadili všechny své síly a jejich odhodlání

⁴⁷² ABS, 301-2-1, protokol s R. Rychtrmocem z 24. 11. 1945.

⁴⁷³ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, memorandum R. Rychtrmoca z 25. 4. 1944.

bojovat klesalo úměrně neúspěchům německých armád. U generála, jehož kvality byly nesporné, je překvapující názor, že síla armád je přímo závislá na počtu obyvatelstva.

Rychtrmoc dále uvažoval: „*Anglie s Amerikou poutají jen malou část německých sil v Itálii. Případný pokus invaze má jen malou naději na úspěch, ale skončil by patrně rozhodnou porážkou útočníků. Význam obou demokracií tkví v několika jejích volných armádách, které se mohou pokusit o vylodění tu či onde a proto od Severního mysu k Biskajskému zálivu a po celém jižním břehu Evropy nepřímo váže většinu německých armád. Východní fronta proto nemá dostatek sil a musela tam být obětována důležitá postavení, dobytá za velkých obětí. Sovětský svaz tak získal nové, početné kádry dělnictva a branců. Angloamerické letectvo zatím postupně ničí nenahraditelné památky evropské kultury, tak i zdroje blahobytu Evropy a ovšem i podniky pro další vedení války důležité. I když pevně doufám v konečné vítězství Německa a nového evropského řádu, vidím přece jen v sovětském postupu, tak i ve vzdušném teroru faktory válku zbytečně prodlužující. K vyvážení těchto nepříznivých okolností by měl přispět i český národ.*“⁴⁷⁴

V této části se Rychtrmoc rozhodně nezmýlil v úvaze, že Německo poutá v Evropě početné síly, které by bylo třeba zasadit na východní frontě. Rozhodně se ale mýlil v otázce vylodění Spojenců. To, že je možno vylodit se na tak dlouhém pobřeží téměř na jakémkoliv místě, je názor velmi naivní. Svou roli zde sehrála jistě i německá propaganda hovořící o budování nepřekročitelných obranných zařízení na evropských pobřežích. Vždyť už krátce po ukončení afrických bojů v květnu 1943 se v tisku psalo o dobře chráněné Evropě, budování Atlantického valu a tvoření obranných pásem na středomořských březích.⁴⁷⁵ V tisku byla zpochybňována i schopnost Spojenců provést vylodovací operaci: „*dosavadní průběh války ukazuje, že anglosaské velmoci nejsou žádnými mistry v obojživelných operacích.*“⁴⁷⁶

Důsledkům bombardování ze strany Spojenců přikládal také až moc velký význam, což je vzhledem k německé propagandě pochopitelné. Je sice pravda, že škody

⁴⁷⁴ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, memorandum R. Rychtrmoca z 25. 4. 1944.

⁴⁷⁵ G.P. Velké ztráty „spojenců“ v Tunisku. *České slovo*, 11. 5. 1943, roč. XXXV., č. 108, s. 1-2.

⁴⁷⁶ (DNB.). Die europäische Südfront. *Der Neue Tag*, 15. 5. 1943, roč. 5, č. 133, s. 1.

byly značné, ale zbrojní výroba nebyla díky přemístění do podzemních prostor až tak fatálně zasažena.

Státnímu prezidentovi uvedl řadu důvodů pro vystoupení českého národa po boku říšské branné moci. Zde cituji alespoň některé:

a) „*Boj proti bolševismu a jeho spojencům je právě tak v zájmu naší existence, jako v zájmu Říše.*“⁴⁷⁷

b) „*Krev, prolitá po boku německých armád ve válce, bude i pro budoucnost nejsilnějším poutem, spojujícím Protektorát s Říší.*“⁴⁷⁸

c) „*...český zbrojařský dělník bude pracovat s větším zájmem u vědomí, že na jakosti jeho výrobků závisí i životy jeho krajanů.*“⁴⁷⁹

d) „*Až větší počet Čechů osobně na východě pozná bolševismus po jeho stopách, bude také vyléčena nebo umlčena ta část obyvatelstva, která dnes ještě s Moskvou sympatizuje.*“⁴⁸⁰

Po těchto spíše obecných frázích podal Rychtrmoc návrhy vojenského rázu. Uvažoval o mobilizaci patnácti ročníků 21 - 35 letých mužů z odvodních ročníků 1909 až 1923. Podle Rychtrmocových závěrů mělo být mobilizováno zhruba 10% celkového počtu obyvatelstva, čímž by se nenarušil chod výrobního a správního aparátu. Vzhledem k tomu, že každý ročník měl průměrně asi 40 000 mužů, mohlo se tedy počítat až s 600 000 muži.⁴⁸¹

Potřeba důstojníků a poddůstojníků by byla pokryta maximálně padesátiletými příslušníky bývalé čs. armády, a to české i německé národnosti, přičemž sudetští Němci

⁴⁷⁷ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, memorandum R. Rychtrmoe z 25. 4. 1944.

⁴⁷⁸ Tamtéž.

⁴⁷⁹ Tamtéž.

⁴⁸⁰ Tamtéž.

⁴⁸¹ Tamtéž.

by sloužili jako instruktoři. Rychtrmoc počítal i s důstojníky, kteří byli či jsou v koncentračních táborech. Ti by mohli na frontě odčinit své poklesky.⁴⁸²

Armáda by měla převážně český charakter, české velení a českou služební řeč až po úroveň velitelství pluku. Od brigádních velitelství by byli zařazeni říšskoněmečtí důstojníci jako náčelníci štábu. Vyzbrojení a vystrojení jednotek by obstarala Říše. Uniformy by byly shodné s uniformou Wehrmachtu.⁴⁸³

Při hodnocení této části memoranda lze dospět k závěru, že se gen. Rychtrmoc pohyboval ve sférách, které měly s realitou málo společného. Absence 600 000 mužů v životně důležitém protektorátním průmyslu by měla zcela fatální následky. Vztahy českých velitelských kádří s německými instruktory by byly s největší pravděpodobností také konfliktní. Na pováženou je i návrh, aby do armády nastoupili i důstojníci, kteří pobývali v koncentračních táborech.

Gen. Rychtrmoc si zčásti uvědomoval problémy spojené s vybudováním armády takového rozsahu. Uvolnění tolika mužů z výroby považoval za překonatelný problém. Mobilizaci 600 000 mužů a organizační problémy s ní spojené byla musela zařídit říšská branná moc. Rychtrmoc doporučoval začít s menšími jednotkami dobrovolníků, které by se staly zárodkem větších jednotek. Příslušníci těchto menších jednotek by se pak stali páteří důstojnického a poddůstojnického sboru. K tomuto účelu by se nejlépe hodily české jednotky sestavené u Waffen SS. Rychtrmoc nepochyboval v kladné přijetí vyhlášení mobilizace.⁴⁸⁴

V závěru memoranda Rychtrmoc uvedl, že Češi těžce nesou, že jsou považováni za druhořadý národ. Zmínil zde i nespravedlnosti, kterých se Čechům od Němců dostává. Jedná se např. o arizaci ve prospěch Němců, uzavření vysokých škol, germanizace, vyvlastňování majetku, vytlačování Čechů z vedoucích míst v úřadech či přednostní zásobování německých civilistů v protektorátu. Žádal nápravu těchto opatření či slib, že tak bude učiněno po válce.⁴⁸⁵

⁴⁸² AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, memorandum R. Rychtrmoca z 25. 4. 1944.

⁴⁸³ Tamtéž.

⁴⁸⁴ Tamtéž.

⁴⁸⁵ Tamtéž.

Na závěr memoranda uvedl: „*V důvěře ve Vaši moudrost, pane státní presidente, končím své podání. Pokládám přitom za svou morální povinnost, abych se co iniciátor této myšlenky dal sám k dispozici jako velitel vojenských jednotek, které budou tvořeny.*“⁴⁸⁶

Memorandum samozřejmě zůstalo bez kladné odezvy. Jediný skutečný pokus o vycvičení opravdové vojenské jednotky se zrodil na samém sklonku války na půdě organizace Kuratorium pro výchovu mládeže. O tom se zmíním dále.

⁴⁸⁶ AKPR, KPR, kart. 206, sig. D 20650/44, memorandum R. Rychtrmoce z 25. 4. 1944.

9 POSLEDNÍ VÁLEČNÝ ROK

Od přelomu let 1944 - 1945 situaci v protektorátu výrazně ovlivňoval, kromě vývoje na válečných frontách, i další faktor, způsobující neklid mezi obyvatelstvem. Představovalo jej nasazování zejména mladých lidí na zákopové a opevňovací práce v Rakousku a na Moravě.⁴⁸⁷ Na ústředí ČSV také dorazil příkaz, aby Svaz dodal 20 lidí na zákopové práce na východní Moravu. Gustav Mohapel se dokonce dobrovolně přihlásil, ale žádosti nebylo vyhověno kvůli jeho žurnalistické činnosti.⁴⁸⁸

Moravec se v prvních měsících roku 1945 zaobíral myšlenkou na reorganizaci NS. Měl v plánu NS zaktivizovat a podřídit je svému vedení.⁴⁸⁹ Moravec ostře kritizoval práci a činnost NS již v roce 1942. Dne 29. září 1942 se dokonce obrátil na prezidenta Háchu s návrhem, aby bylo NS zlikvidováno. Tehdejší vedoucí Jan rytíř Fousek (v čele od 17. května 1941) obhajoval existenci NS a prezident se proto rozhodl poskytnout NS „osvědčovací lhůtu“. Fousek byl ale zproštěn funkce a vystřídal ho prof. Tomáš Krejčí, který byl pověřen komisařským řízením. Činnost NS se poté výrazně omezila a NS se stalo institucí s převážně kulturními a výchovnými účely.⁴⁹⁰

V roce 1944 Moravec chtěl, aby NS pořádalo akce proti bolševismu. Krejčí to odmítl s vysvětlením, že NS má pouze kulturní a sociální úkoly. V poválečné výpovědi uvedl, že mu Moravec vyhrožoval koncentračním táborem a zastřelením. Neochotu vyhovět Moravcovu přání považoval Krejčí za důvod svého odvolání z funkce.⁴⁹¹

Počátkem března 1945 si proto Moravec pozval Rychtrmorce a požadoval po něm, aby se vedle vedení ČSV ujal i vedení NS. Tvrdil, že „v *Národním souručenství se*

⁴⁸⁷ GEBHART - KUKLÍK, *Velké dějiny*, s. 524.

⁴⁸⁸ ABS, 301-1-4, protokol s G. Mohapelem z 22. 11. 1945.

⁴⁸⁹ PERNES, cit. dílo, s. 201.

⁴⁹⁰ GEBHART, J. - KUKLÍK, J., *Velké dějiny*, s. 186.

⁴⁹¹ ABS, 300-6-1, protokol s dr. T. Krejčím z 25. 1. 1946.

počínají projevovati směry různých politických partají“, že je potřeba, aby to Rychtrmoc vymýtil.⁴⁹²

V této době se v důsledku blížící se fronty stupňovalo napětí v protektorátní společnosti. Nová protektorátní vláda v čele s Richardem Bienertem vydala 4. března 1945 aktivistické provolání s názvem „*V osvědčené rozvaze svorně za státním prezidentem Háchou*“ a v tentýž den jmenoval Emil Hácha gen. Rychtrmocer vedoucím NS. Podle zprávy ČTK „*tím byl v této české instituci přerušen přechodný stav, který tam nastal před dvěma lety jmenováním komisařského vedoucího*“.⁴⁹³

ČSV vyvíjel svou činnost až do konce války. Také Rychtrmoc do posledních chvil komunikoval se členy i funkcionáři jednotlivých Kamarádství. V lednu 1945 psal vedoucímu Kamarádství v Moravské Ostravě prof. Aloisovi Hájkovi, že je třeba mít důvěru v německé vojenské vedení. Německo má dostatek prostředků, aby „*své Slezsko uchránilo před bolševiky*“.⁴⁹⁴ 12. března 1945 je již z Moravské Ostravy vzhledem k probíhajícím bojům hlášeno ustrnutí organizační práce.⁴⁹⁵ V dubnu byl hlášen odchod řady členů do hor.⁴⁹⁶ Rychtrmoc 16. dubna 1945 ještě poděkoval za hlášení a také pokáral vedoucího Kamarádství za zveřejňování zpráv o vojenské situaci.⁴⁹⁷ Vedoucí Kamarádství v Moravské Ostravě byl později Mimořádným lidovým soudem v Ostravě odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši 15 let.⁴⁹⁸

Od doby, kdy byl gen. Rychtrmoc jmenován vedoucím NS a Gustav Mohapel generálním tajemníkem NS, v místnostech ČSV již ani jeden pravidelně neúřadoval a svazové záležitosti vedl gen. Forbelský.⁴⁹⁹

Dne 9. dubna 1945 si Moravec pozval Rychtrmocer, aby mu poblahopřál k jeho 70. narozeninám. Jako dar mu slavnostně předal vázu. Setkání byli osobně přítomni

⁴⁹² PERNES, cit. dílo, s. 201.

⁴⁹³ GEBHART - KUKLÍK, *Velké dějiny*, s. 505.

⁴⁹⁴ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmocer A. Hájkovi z 24. 1. 1945.

⁴⁹⁵ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis A. Hájka R. Rychtrmocerovi z 12. 3. 1945.

⁴⁹⁶ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis A. Hájka R. Rychtrmocerovi z 7. 4. 1945.

⁴⁹⁷ NA, ČSV, kart. 3, inv. č. 1, dopis R. Rychtrmocer A. Hájkovi z 16. 4. 1945.

⁴⁹⁸ BORÁK, M. *Spravedlnost podle dekretu*. Šenov : Tilia, 1998, s. 368.

⁴⁹⁹ ABS, 301-1-1, protokol s A. Burdou z 26. 11. 1945.

Mohapel, Forbelský, Mareček a ministerský rada Ctibor Melč. Rychtrmoc se též Moravce tázal na stanovisko ke svému memorandu o nasazení českého vojska. Ten odvětil, že zřízení českých jednotek je nepřijatelné, protože věc nenalézá pochopení na německé straně.⁵⁰⁰

V bojovném duchu ještě v dubnu 1945 vystupoval v časopise Kamarádství bývalý pplk. Kaizler, který napsal, že „*staří frontoví vojáci budou pochodovat s důvěrou za prapory A. Hitlera*“.⁵⁰¹

Je tedy zřejmé, že o případném nasazení českých vojáků do bojů se diskutovalo i na samém závěru války. Již na začátku roku 1945 probíhaly schůzky německých poradců s představiteli Kuratoria, na nichž byl předložen plán vznik české bojové jednotky. Po souhlasném stanovisku K. H. Franka došlo k vytvoření Dobrovolnické svatováclavské roty.⁵⁰² První výcvikový turnus začal 21. března 1945 v areálu bývalých lázní Čeperka u Unhoště.⁵⁰³ Na začátku května 1945 se na Čeperce nacházelo celkem 77 příslušníků mužstva, velitel Eduard Chalupa, němečtí instruktoři a několik osob k pomocným úkolům. Rota disponovala 16 kulomety, četnickými karabinami a ručními granáty. K jejímu odsunu na bojiště již nedošlo. Jednotka kapitulovala 5. května 1945.⁵⁰⁴

Příhlášku do Dobrovolnické svatováclavské roty podal i tehdy již sedmdesátiletý Rychtrmoc. Jan Mareček vypověděl, že v březnu 1945 přišly z Kuratoria do VOS přihlášky. Případný vstup členů VOS do této jednotky však musel být napřed schválen blízkým Moravcovým spolupracovníkem sekčním šéfem Adolfem Leitgebem, nacistou nasazeným do Moravcova úřadu. Rychtrmoc si od Marečka v dubnu 1945 přihlášku vyžádal a osobně mu ji vrátil vyplněnou.⁵⁰⁵

Zanedlouho vypuklo povstání v Praze. Již 4. května 1945 se obyvatelé Prahy začali shlukovat a docházelo k prvním případům odstraňování německých nápisů

⁵⁰⁰ ABS, 301-1-4, protokol s J. Marečkem z 22. 11. 1945.

⁵⁰¹ PASÁK, *Český fašismus*, s. 366.

⁵⁰² PEJČOCH, *Armády českých politiků*, s. 155.

⁵⁰³ Tamtéž, s. 158.

⁵⁰⁴ Tamtéž, s. 160.

⁵⁰⁵ ABS, 301-1-4, protokol s J. Marečkem z 26. 11. 1945.

a orientačních tabulí. K ozbrojeným střetům povstalců s okupační mocí došlo až o den později.⁵⁰⁶ Toho dne se do spolkových místností NS dostavil gen. Kálal a požádal o rozmluvu s Rychtrmocerem. Prohlásil, že se v zastoupení prof. Tomáše Krejčího ujímá vedení NS. Rychtrmocer mu předal klíče a opustil budovu NS.⁵⁰⁷

Po vypuknutí povstání v květnu 1945 převzali bývalí činovníci SVF Babka a Fric na vyzvání Zemského národního výboru v Praze od Hintnause kanceláře ČSV a zapečetili je. Převzali též pokladní knihy. Fric a bývalý člen SVF Jiří Klečka pak byli 6. září 1945 jmenováni likvidátory ČSV a pověřeni také provedením inventury.⁵⁰⁸

Již několik dní po osvobození od německé okupace oznámil vedoucí ÚSBV gen. Kálal vojenským spolkům, že návratem ke svobodě pominuly důvody, které dříve vedly k jejich sloučení v jednotné organizaci. Vyjádřil také přesvědčení, že budoucí samostatná činnost a svobodné rozhodování o spolkových věcech povede k dalšímu zdárnému rozvoji.⁵⁰⁹

⁵⁰⁶ GEBHART - KUKLÍK, *Velké dějiny*, s. 577-579. Podrobně se problematikou zabývá KOKOŠKA, S. *Praha v květnu 1945 : historie jednoho povstání*. Praha : Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-740-7.

⁵⁰⁷ ABS, 301-1-4, protokol s G. Mohapelem z 22. 11. 1945.

⁵⁰⁸ ABS, 301-1-1, protokol s V. Fricem z 21. 11. 1945.

⁵⁰⁹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, dopis gen. Kálala z 12. 5. 1945 (č.j. 1070/45).

10 POVÁLEČNÝ OSUD ČSV

Osvobozením Prahy dne 9. května 1945 přestal existovat Protektorát Čechy a Morava a nastala doba zúčtování se „zrádci národa“. Činnost ČSV se již několik týdnů po ukončení okupace stala předmětem šetření Obranného zpravodajství ministerstva národní obrany (MNO). Náčelník hlavní správy Bedřich Reicin navrhoval již 18. června 1945, aby všichni důstojníci činní v ČSV byli zbaveni důstojnických hodností.⁵¹⁰ Kárné výbory jim vytýkaly, že členstvím v ČSV podporovali organizaci, jež byla protiváhou legionářstva.⁵¹¹

Základ retribučního soudnictví položily dekrety prezidenta republiky č. 16 a 17/1945 Sb. „*O potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech*“ a o „*Národním soudu*“ z 19. června 1945.⁵¹² ČSV byl ve smyslu § 3, odstavec 2 retribučního dekretu zařazen mezi jiné fašistické organizace podobné povahy.⁵¹³ Činnost Mimořádných lidových soudů a Národního soudu bezprostředně souvisela s problematikou kolaborace. Před soud měli být postaveni všichni ti, kdo podporovali politiku nacistického Německa a spolupráci s Velkoněmeckou říší.⁵¹⁴

Ve věznicích na Pankráci a Karlově náměstí byli internováni čelní představitelé nacistického okupačního režimu, členové protektorátní vlády, funkcionáři fašistických a kolaborantských organizací a další význačné osoby podezřelé z kolaborace. Pobyt zde neminul ani gen. Otto Bláhu, gen. Roberta Rychtrmoe a arm. gen. Aloise Podhajského. Podmínky ve vazbě byly tvrdé, šikana, ponižování a bití nebyly ničím výjimečným.

⁵¹⁰ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, návrh B. Reicina z 18. 6. 1945. T. Staněk píše, že Obranné zpravodajství v čele s pplk. Reicinem získalo v souvislosti s prováděním retribuční mimořádné pravomoci. Kromě zpravodajské práce šlo také o zatýkání, zajišťování ve vazbě, vyšetřování, domovní prohlídky apod. (viz STANĚK cit. dílo, s. 13)

⁵¹¹ FUČÍK, *Generál Podhajský*, s. 304.

⁵¹² PEJČOCH, I. Hrdelní procesy třetí retribuční. In Budil, I. - Zíková, T. (ed.). *Totalitarismus 5*. Plzeň : Západočeská univerzita, 2009, s. 98-101.

⁵¹³ VESELÝ, cit. dílo, s. 90.

⁵¹⁴ PASÁK, *Český fašismus*, s. 380.

Bit byl i gen. Jan Syrový, podle jehož pozdějšího svědectví, byl také Rychtrmoc jednou „*přiveden do naší cely tak ztlučen, že celé jeho tělo bylo pokryto modřinami*“.⁵¹⁵

Krátce po Bláhově zatčení se jeho manželka Malvína obrátila dopisem na MV. Zmínila manželovu intervenční činnost ve prospěch řady osob, např. kancléře dr. Přemysla Šámala a v manželův prospěch nabízela svědectví prof. dr. Josefa Drachovského, dr. Josefa Šusty, dr. Milady Paulové, dr. Karla Stloukala či notáře dr. Otakara Hulky, který byl švagrem Ferdinanda Peroutky.⁵¹⁶

K osobě gen. Bláhy se však nepříznivě vyjádřil místní národní výbor z jeho zbraslavského bydliště. Podle zprávy byl horlivým přívržencem nacistického režimu. V roce 1941 pořádal schůzi ČSV, na které měl proslov a zdravil přítomné vztyčenou pravicí. Dle funkcionářů tamějšího národního výboru je nutno Bláhu postavit před Národním soud. Jeho případné propuštění „*by porušilo veřejný klid a pořádek v místě*“.⁵¹⁷

Přelíčení proti nejdůležitějším představitelům ČSV Bláhovi, Rychtrmocovi a Mohapelovi probíhalo ve dnech 15.-21. ledna 1946. Soud rozhodl, že: „*Bláha a Rychtrmoc s vysokou vojenskou funkcí a Mohapel s vedoucí funkcí v politickém životě v době ohrožení republiky vstoupili v styk přímý i nepřímý s cizí mocí, též s činiteli vojenskými k úkladům o republiku. Bláha a Rychtrmoc za okolností přitěžujících podporovali fašistické a nacionalistické hnutí tiskem, případně rozhlasem a na veřejném shromáždění schvalovali a obhajovali nepřátelskou vládu na území republiky v úmyslu, aby rozvrátili mravní, národní a státní vědomí československého lidu. Gustav Mohapel jako novinář v denním tisku sloužil propagačně vládě vetřelců a propagoval nebo podporoval fašistické nebo nacistické hnutí. Otto Bláha sám využívaje situace přivoděné nepřátelskou okupací a v zájmu nepřítele udal pro vymyšlenou činnost*

⁵¹⁵ STANĚK, cit. dílo, s. 40.

⁵¹⁶ ABS, 301-59-2, dopis Malvíny Bláhové na MV z 17. 5. 1945.

⁵¹⁷ ABS, 301-59-2, zpráva vyšetřovacímu výboru při KVN B Praha Pankrác z 26.9.1945.

*Boh. Cetkovského, přičemž udání jeho mělo za následek smrt Bohumíra Cetkovského.*⁵¹⁸

Článek v Rudém právu na zahájení činnosti Národního soudu⁵¹⁹ reagoval následujícím způsobem: „*Po osmi měsících po osvobození dochází konečně k soudu nad nejohavnějšími zrádci národa. Není dostatečného trestu, který by byl úměrný tak podle zradě, jako se dopustili odchovanci zrádné hitlerovsko-goebbelsové ideologie...Galerie stvůr, pro jaké těžko najdeme obdobu v našich dějinách, zahajují vrahové národa, kteří se z něj dobrovolně vydělili v době, kdy lid proléval potoky krve pro svou svobodu. Oni to byli, kteří byli ochotni tuto drahocennou krev obětovat Hitlerovi. Český národ byl však příliš nespolehlivý pro Moravce a Hitlera a svým zjevným odporem zkřížil jejich plány. Český lid vyhrál tento boj a Bláhové, Rychtrmocové, Mohaplové a jiní, kteří přijdou na řadu a jejichž vina není o nic menší než těchto, se dostali před jeho soud. Rozsudek bude takový, jak si tito vrahové zaslouhují.*“⁵²⁰ Deník Lidová demokracie se zahájení procesu také věnoval. V článku, který neměl tak emotivní zabarvení jako předchozí ukázka z Rudého práva, bylo uvedeno, že byl zahájen proces „*proti zločinným příslušníkům československé armády, generálům Bláhovi a Rychtrmocovi a majoru gšt. Mohaplovi*“. Za zmínku stojí také slova Bláhova obhájce, který na adresu ČSV uvedl, že „*tento směšný společek neměl a nemohl mít vedoucího postavení v politickém životě*“.⁵²¹

Před Národním soudem se Bláha hájil hlavně tím, že během okupace z pověření státního prezidenta Háchy intervenoval nezištně ve prospěch řady lidí. Denně přijímal 20-40 návštěv. Z tohoto důvodu byly projevy loajality vůči Němcům potřebné. Uvedl, že intervenoval ve prospěch 2 382 studentů, poté již 4 000.⁵²² Zde se jím udávané počty intervencí liší od počtů, které uvedl do výsledkového protokolu ve věznici Krajského soudu na Pankráci ještě před zahájením soudního přelíčení. Dle svých slov se tehdy zasloužil o propuštění 4 139 studentů a ve více jak 6 000 případech zasáhl ve prospěch

⁵¹⁸ PEJČOCH, Český svaz válečníků, s. 27.

⁵¹⁹ Viz Příloha č. 9.

⁵²⁰ Kv. Národní soud zahájen. *Rudé právo*, 16. 1. 1946, č. 13, s. 1.

⁵²¹ První proces před Národním soudem zahájen. *Lidová demokracie*, 16. 1. 1946, roč. II., č. 13, s. 1.

⁵²² ABS, 301-59-2, zahájení činnosti Národního soudu (zpráva z 5. dne přelíčení z 21.1.1946)

českých lidí.⁵²³ Svaz politických vězňů sdělil, že v koncentračních táborech bylo něco přes 1 200 studentů. V Bláhův prospěch vystoupila u soudu již zmíněná dr. Paulová, která písemně dosvědčila, že Bláha skutečně intervenoval ve věci kancléře Šámala, dr. Stloukala a dalších osob. Nabízel jí též uschování písemností po kancléři Šámalovi, které Paulová v té době u sebe přechovávala.⁵²⁴

Dne 18. ledna 1946 při soudním přelíčení Bláha často zdůrazňoval, že na jeho konání během okupace nebylo z národnostního hlediska nic špatného. Uvedl : „*Ano, přiznávám se k dvojí tváři, ale k té by se muselo přiznati jednotlivců více. A dopustil-li jsem se činů, kterých bych jinak nebyl schopen, bylo to vynuceno bestiální povahou německého fašismu.*“⁵²⁵

Národní soud nakonec Bláhovu rozsáhlou intervenční činnost neuznal a oba generály odsoudil k trestu smrti. Mohapel byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 25 let, část trestu si měl odpykat ve zvláštních táborech nucených prací. Rozsudek byl vykonán v odpoledních hodinách po skončení líčení na nádvoří krajského trestního soudu na Pankráci.⁵²⁶

Po vynesení rozsudku dne 21. ledna 1946 podal Bláhův právní zástupce JUDr. Kamil Resler spolu s Bláhovou manželkou a dcerou telegrafickou žádost o milost adresovanou kanceláři prezidenta republiky: „*Prosíme o změnu rozsudku smrti nad Otto Bláhou v doživotní těžký žalář. Jeho činnost trvala do července 1943, po další době není výtek, je prokázána úspěšná činnost pro vězněné a pronásledované Čechy.*“⁵²⁷

⁵²³ ABS, 301-59-2, protokol s O. Bláhou z věznice Krajského soudu na Pankráci z 31. 10. 1945. Bývalá účtářská síla v ČSV Anna Šúchová v poválečném výslechu k Bláhovo intervencím uvedla následující slova : „*Zmiňoval se o tom, že musí choditi na gestapo a do Černínského paláce za intervencemi, takže jsme měli ten dojem, že Bláha skutečně svými intervencemi pomáhá českým lidem. Tvrdil též, že jeho intervence jsou úspěšné. Zda toto tvrzení Bláhovo se zakládalo na pravdě nevím, ježto o jeho úspěších v tomto směru jsme se dovídali pouze z jeho úst.*“ ABS, 301-2-1, protokol s A. Šúchovou z 23. 11. 1945.

⁵²⁴ ABS, 301-59-2, zahájení činnosti Národního soudu (zpráva z 5. dne přelíčení z 21. 1. 1946).

⁵²⁵ Národní soud pokračuje v pondělí. *Lidová demokracie*, 20. 1. 1946, roč. II., č. 17, s. 2.

⁵²⁶ STÁTNÍK, cit. dílo, s.152.

⁵²⁷ AKPR, KPR, kart. 271, sig. R 16964/46, opis telegramu (k čís. R. 1169/46).

Po doručení žádosti o milost požádal prezident Beneš kancléře Jaromíra Smutného, aby upozornil ministra spravedlnosti dr. Prokopa Drtinu, že by bylo žádoucí informovat o tomto případě vládu, zvláště pokud by jeho návrh na udělení milosti byl kladný. Drtina prohlásil, že návrh na udělení milosti nepodá, protože případ považuje za velmi závažný a činnost obou generálů v době okupace za škodlivou pro morálku národa. Žádost o milost obou generálů prezidentovi nedoporučuje.⁵²⁸

Ve 14,20 hod. volal do kanceláře prezidenta předseda Národního soudu dr. Tomsa s dotazem, jak prezident rozhodl o žádosti o milost. Kancléř Smutný mu sdělil, že žádosti o milost byly předány dr. Drtinovi. Ten rozhodl, že žádosti o milost prezidentu republiky nebudou předloženy, čímž je záležitost pro prezidenta vyřízena.⁵²⁹

Zajímavou skutečností je, že téměř o rok později se Bláhův obhájce JUDr. Resler dožadoval na prezidentské kanceláři formálního doručení rozhodnutí týkajícího se žádosti o generálovu milost.⁵³⁰ Dr. Procházka z prezidentské kanceláře mu dne 20. prosince 196 sdělil, že žádost o milost byla doručena ministrovi spravedlnosti, o čemž se podatel žádosti vyrozumíval. Při vynesení trestu smrti docházelo k provedení rozsudku ve lhůtě do 2 až 3 hodin. V tomto případě se potřebné formality vyřizovaly telefonicky, což v praxi znamenalo, že se zúčastněné strany již dále nevyrozumívaly.⁵³¹ Žádost o milost neměla odkladného účinku. Trest smrti měl být dle § 16 odst. 2 prezidentského dekretu č. 17/1945 vykonán do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Na přání odsouzeného mohla být lhůta prodloužena o další hodinu.⁵³²

Smrt obou generálů nakonec způsobila ostřejší kontroverzi než jejich samotný život. Po spálení jejich těl spustil komunistický tisk povyk, že kremace znečistí posvátnou půdu a posmrtně tak bude popraveným vlastně vzdána čest. Během jedné

⁵²⁸ AKPR, KPR, kart. 271, sig. R 16964/46, záznam č. 1 J. Smutného z 21. 1. 1946.

⁵²⁹ AKPR, KPR, kart. 271, sig. R 16964/46, záznam č. 2 J. Smutného z 21. 1. 1946.

⁵³⁰ AKPR, KPR, kart. 271, sig. R 16964/46, dopis JUDr. Reslera z 16. 12. 1946.

⁵³¹ AKPR, KPR, kart. 271, sig. R 16964/46, dopis č.j. R. 16.964/46.

⁵³² *Dekret prezidenta republiky z 19. 6. 1945 o Národním soudu č. 17/1945 Sb.* [Program]. Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <<http://www.aspi.cz>>.

vládní diskuse se řešilo, zda lze retribuci vztáhnout i na tělesné ostatky, anebo zda trest končí smrtí.⁵³³

Před budovou pražského krematoria ve Strašnicích se dokonce dostavila delegace pražských závodů, která důrazně protestovala proti znesvěcení místa. Rudé právo psalo: „ *Případ je neslýchanou provokací a pobuřováním naší veřejnosti. Svolení k vystavení rakví, byť jen pro úzký kruh příbuzných v Baxově síni a ke kremaci dal přednostu národního soudu v Praze Dr. Tomsa. Bylo by záhodno, aby se podobné provokace nikdy více v budoucnosti neopakovaly, protože jsou zbytečným pobuřováním našeho lidu.*“⁵³⁴

Ještě se v krátkosti zmíním o osudu některých dalších členů ČSV. Arm. gen. Podhajský byl v roce 1945 krátce vězněn, v roce 1946 potrestán za kárný poklesek odnětím vojenské hodnosti a snížením zaopatřovacích platů. Zemřel ve svém bytě dne 24. prosince 1946.⁵³⁵ Gen. Forbelský byl odsouzen k pěti letům odnětí svobody. Václav Holub byl 5. března 1946 uznán vinným ze spáchání zločinu proti státu, zločinu udavačství a odsouzen k trestu smrti. Jan Mareček byl odsouzen k 15 rokům těžkého žaláře, avšak v roce 1953 mu byl zbytek trestu prominut.⁵³⁶ Pozoruhodný průběh měl soudní proces s českým zemským vedoucím ČSV Františkem Moštěkem. Během procesu se ukázalo, že spolupracoval s odbojem. Mimořádný lidový soud v Praze vyslovil 22. ledna 1948 verdikt, že je vinen, avšak pro jeho chování za války i povstání bylo upuštěno od potrestání.⁵³⁷

Začátkem prosince 1955 byl ÚV KSČ informován, že v polovině listopadu zůstalo ve výkonu trestu 471 retribučních vězňů české a slovenské národnosti. Mezi nimi dosud figuroval i Gustav Mohapel a Hugo Tuskány. Oba měli být propuštěni

⁵³³ FROMMER, B. *Národní očista. Retribuce v poválečném Československu*. Praha : Academia, 2010, s. 357.

⁵³⁴ Bláha a Rychtermoc zůstávají zločinci. *Rudé právo*, 30. 1. 1946, č. 25, s. 1.

⁵³⁵ FUČÍK, *Generál Podhajský*, s. 298-299.

⁵³⁶ VESELÝ, cit. dílo, s. 178

⁵³⁷ PEJČOCH, *Český svaz válečníků*, s. 28.

v roce 1970.⁵³⁸ Avšak na základě amnestie z 9. května 1960 se oba dočkali dřívějšího propuštění.⁵³⁹

V retribučním procesu se setkáváme s úspěšnou obhajobou místních funkcionářů, vesměs vážených členů místních komunit, že ČSV pokládali za dědice předchozích organizací veteránů a vstupovali do něj, aby si zachovali prestižní status a nepozbyli dosavadní výhody. Vzhledem k tomu, že armádní duch je již z podstaty prodchnut konzervativním, pořádkumilovným a subordinačním přístupem, mohlo obdobné uvažování do ČSV přivést skutečně tisíce členů.⁵⁴⁰

K ČSV se po válce vyjádřil i K. H. Frank. Na jeho adresu uvedl následující slova: „*Svaz českých válečníků, v život uvedený iniciativou Bláhy, byl podporován říšským protektorem. Vědomě měl navázat na rakouskou tradici a sjednotit ve svých řadách bývalé české vojáky, kteří ruku v ruce s Němci za první světové války bojovali. I zde byla tendence namířena proti české tradici, což na příklad se projevilo v tom, že byly organisovány hlavně pravičácky orientované kruhy, že bylo podporováno nošení rakouských řádů a určité řády byly spojeny s pobíráním čestného žoldu. Bylo zamýšleno později veškeré české svazy bojovníků soustředit v tomto jediném svazu a podřídit je jednotnému vedení, jež bylo možné považovat jako naprosto loyální a říši přátelské.*“⁵⁴¹

ČSV jakožto spolek sloužící nacistickým a fašistickým účelům byl rozpuštěn dle § 4 dekretu prezidenta republiky ze dne 25. září 1945 číslo 81 sbírky zákonů a nařízení. Zemský národní výbor v Praze vydal 19. srpna 1946 stanovisko týkající se řadových členů ČSV. Ve směrnici bylo uvedeno: „*Připomínám, že zvláště ve venkovských místech vstoupili do ČSV ponejvíce invalidé, kteří nebyli dostatečně obeznámeni s pravým posláním této aktivistické organizace a mylně se domnívali, že stanou-li se jejími členy,*

⁵³⁸ STANĚK, cit. dílo, s. 158-159.

⁵³⁹ STANĚK, cit. dílo, s. 165.

⁵⁴⁰ KREJČA, O. Český fašismus (1938-1945). In *Soudobé dějiny*, 2004, roč. 11, č. 1-2, s. 43.

⁵⁴¹ VYKUSA, cit. dílo, s. 124.

získají určité hmotné výhody. Proto je nutno při vyšetřování jednotlivých případů postupovati obezřetně a s plnou odpovědností.“⁵⁴²

⁵⁴² VESELÝ, cit. dílo, s. 91.

11 ZÁVĚR

V závěru bych se rád pokusil zformulovat výsledky práce, která na základě studia archivních pramenů načrtává základní kontury obrazu o vzniku, vývoji a činnosti ČSV.

Podle Otomara Krejči představoval ČSV jakýsi modelový předobraz transpozice fašistického hnutí na státně-byrokratickou platformu v duchu Moravcovy institucionální kolaborantské linie. Podle typologie fašistických proudů za protektorátu by náležel ke konjunkturální kolaboraci.⁵⁴³

ČSV se sám sice jako fašistický nedeklaroval, ale v podstatě jím byl. S fašistickými organizacemi měl řadu společných znaků: nedůvěra k demokraticko-liberalistickému řádu, nenávist vůči prvorepublikovému režimu, proti-zednářská averze, prokazování árijského původu, přísaha věrnosti Velkoněmecké říši, antisemitismus, zavedení norimberských zákonů, odpor proti bolševismu, korporativismus, výchova v duchu nacionálního socialismu, sociální demagogie. Charakteristickými znaky, kterými se ČSV výrazně odlišoval od jiných fašistických uskupení, byla zášť k legionářství a odpor k legionářskému klientelismu.

Velmi zarážející je zjištění, že k 23. říjnu 1943 mělo členství v ČSV 18 generálů a 19 plukovníků.⁵⁴⁴ Na seznamu generálů a plukovníků činných v ČSV nebyli zařazeni div. gen. ing. Jan Antony a gen. zdravotnictva MUDr. Antonín Vlach⁵⁴⁵.⁵⁴⁶ V žádném ze seznamů se nenachází div. gen. Vojtěch Emanuel Letovský. Lze oprávněně předpokládat, že členem ČSV byl, protože se v archivních materiálech dochovala jeho přihláška s datem přijetí za člena dne 18. prosince 1943.⁵⁴⁷ Vzhledem k výše uvedeným údajům je možno předpokládat, že členství mělo celkem 21 generálů.

Na dochovaném seznamu je uvedeno celkem 575 důstojníků včetně generálů a plukovníků. Na seznamu vyřazených osob je celkem 66 důstojníků. To znamená, že

⁵⁴³ KREJČA, cit. dílo, s. 40.

⁵⁴⁴ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam generálů a plukovníků v ČSV. Viz Příloha č. 10.

⁵⁴⁵ Jsou vedeni pouze v seznamu důstojníků – pozn. autora.

⁵⁴⁶ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam důstojníků ČSV.

⁵⁴⁷ NA, ČSV, kart 15, inv. č. 8, členská přihláška V. E. Letovského.

členstvím v ČSV prošlo celkem 641 důstojníků.⁵⁴⁸ Velká část z nich byla aktivními členy či funkcionáři Kamarádství. Tato čísla nejsou rozhodně malá a vypovídají o tom, že u řady bývalých čs. důstojníků nemůžeme o odporu proti nacismu vůbec mluvit. Toto zjištění je podle mého názoru v rozporu s obecným povědomím, že bývalí čs. vojáci a důstojníci byli bez výhrad odpůrci nacistického režimu, proti kterému bojovali se zbraní v ruce v domácím odboji i v zahraniční armádě. Je samozřejmě nezbytné konstatovat, že většina bývalých čs. vojáků přestála dobu okupace se ctí, přičemž velké množství z nich položilo své životy za obnovu čs. samostatnosti.

Ztělesněním kolaborace v protektorátu je bezpochyby ministr Emanuel Moravec. Jméno tohoto bývalého vysokého důstojníka čs. armády je doslova synonymem slova kolaborant. Tato skutečnost může vést podvědomě k názoru, že kolaborace a proněmecký aktivismus byly ojedinělé a šlo o morální selhání jednotlivců, v tomto případě jednoho vysokého důstojníka. Uvedená čísla ale spolehlivě ukazují, že nešlo jen o selhání jednotlivce, ale celé menší skupiny v řadách bývalých vojáků z povolání.

Kromě faktografických údajů o ČSV bylo dalším cílem práce odpovědět na otázku, co přivedlo řadu bývalých rakousko-uherských a posléze čs. vojáků na dráhu aktivismu. Nelze s jistotou říci, ale podle mého názoru souvisí aktivismus s předchozím nedostatečným oceněním činnosti některých bývalých vojáků v čs. armádě. Domnívám se, že je to obecně platné pro příslušníky domácího vojska, tzn. bývalé rakousko-uherské vojáky – „*rakušáky*“. Ti byli především ve svazu soustředění a tvořili jeho páteř. Jak jsem již výše ukázal, vztahy mezi nimi a legionáři byly v bývalé čs. armádě velmi napjaté. Pro legionáře byli „*rakušáci*“ těmi, kdo bojovali v řadách nepřátel čs. státu. Pro „*rakušáky*“ bylo naopak těžké smířit se s tím, že ti, „*kdo nedodrželi přísahu a zradili*“, dosáhli rychlejšího služebního postupu a byli všemožnými způsoby zvýhodňováni.

⁵⁴⁸ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam důstojníků ČSV.

Navracející se rakousko-uherské vojáky nově se formující čs. republika rozhodně nevířala. Velice výstižně ve své knize vystihl atmosféru gen. Karel Wagner, pozdější člen jednoho z pražských Kamarádství ČSV. Za odcitování stojí jeho následující slova: „*Není-li čs. národ zavázán vděčností svým synům, bojujícím v řadách býv. rak.-uherské armády, je jim přece jen povinen svou úctou. Ano, svou úctou za všechno to, co vykonali jako mužové dbalí svých povinností...Nedostatečně vyzbrojení, oděni a bídě živeni konali svou občanskou povinnost na všech frontách rozsáhlé říše po celé 4 roky...Více než 600.000 českých synů bylo během války odvedeno a z nich více než 80.000 prolilo svou krev...80. 000 českých hrobů! Skutečně hrobů? Ale kdepak! Je to jen 80.000 dobrých krytů, kde se potměšile ukrylo 80.000 těch nejprohnanějších českých „Švejků“, aby nemuseli sloužiti tomu prokletému Rakousku. A těch ostatních 520 000? Inu, ti všichni zachránili se simulováním všech možných nemocí, seabemrzačením a švindlem všeho druhu. Ano...tak nějak to čteme ve velké části naší poválečné vojenské beletrie.*“⁵⁴⁹

Velké množství navrátilivších se vojáků bylo za prožité utrpení či projevenou statečnost v boji vyznamenáno válečnými vyznamenáními. Místo projeveného vděku bylo najednou třeba na vše spojené s bývalou dobou co nejrychleji zapomenout. Pokud ne dobrovolně, tak i pod pohrůžkou sankce. K prvnímu postižení bývalých vojáků došlo již v roce 1918. Zákonem bylo zrušeno šlechtictví, řády a tituly, jakož i veškerá z nich plynoucí práva.⁵⁵⁰ V zákoně z roku 1936 již byly uvedeny sankce za úmyslné a veřejné užívání zákonem zrušených řádů, odznaků a titulů. Přestupci zákona hrozila peněžitá pokuta do výše 20 000 K nebo vězení do 2 měsíců. Přestupek byl trestný i tehdy, pokud byl čs. státním občanem spáchán v cizině.⁵⁵¹ Bývalí rakousko- uherští vojáci zažívali i řadu dalších ústrků, kompenzace za újmu frontových let, nevýhodné zápočty

⁵⁴⁹ FUČÍK, J. *Piava 1918*. Praha : Havran, 2001, s. 275-276. Autor cituje z knihy WAGNER, K. *S českým plukem na ruské frontě*. Praha : Listy Kamarádství, 1936, s. 8-9.

⁵⁵⁰ Zákon. č. 61/1918 z 10. 12. 1918, jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly [Program]. Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <<http://www.aspi.cz>>.

⁵⁵¹ Zákon. č. 268/1936 z 21. 10. 1936 o řádech a titrelech [Program]. Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012[cit. 2012-07-16]. Dostupné z <<http://www.aspi.cz>>.

odsloužených let, oproti legionářům pomalejší hodnostní postup v armádě. S největší pravděpodobností je možno konstatovat, že řadu z nich to mohlo zdravotně i psychicky poznamenat na celý zbytek svého života.

Dominantní roli v jejich myšlení hrálo tedy logicky odsuzování systému bývalé čs. republiky jako hlavního viníka příkoří, což jistě do velké míry ovlivnilo jejich rozhodnutí k aktivní spolupráci s okupanty. Očekávali, že nový režim jim přinese tolik očekávanou satisfakci. Vzhledem k pokročilejšímu věku (většina členů byla narozena v 80. a 90. letech 19. století) počítali spíše se získáním nějakých ekonomických výhod. V tomto případě se za okupace sklízely plody diskriminačního přístupu k bývalým vojákům rakousko-uherské armády.

Je možno konstatovat, že pilířem ČSV byli čeští účastníci bojů 1. světové války, kteří zůstali až do konce válečného konfliktu věrni přísaze Rakousko-Uhersku. To do konce války mobilizovalo 9 miliónů mužů,⁵⁵² z nichž bylo do konce března 1918 zařazeno do rakousko-uherské branné moci celkem 4 360 000 předlitavských státních příslušníků.⁵⁵³ Češi tvořili 13 % početního stavu a bojů v 1. světové válce se jich v letech 1914-1918 zúčastnil asi 1 milion.⁵⁵⁴

Z těchto čísel je patrné, že se v Čechách nacházel významný vojenský potenciál, bez něhož by monarchie mohla stěží vést jakýkoliv větší válečný konflikt. Když odmyslíme počty padlých českých vojáků a pozdější přirozená úmrtí, tak se pořád mohlo jednat o statisíce válečných veteránů, kteří se potenciálně v období protektorátu mohli stát členy ČSV. Předpokládám, že o vzniku a činnosti ČSV věděla díky rozsáhlé informační tiskové a rozhlasové kampani velká většina z nich. V každé větší obci či městečku by se tedy jistě našel alespoň minimální počet členů nutný k založení Kamarádství. Proč k tomu však nedošlo? Je nepochybné, že řada z nich byla členy jiných vojenských spolků, jejichž činnost měla v našich zemích dlouhotrvající tradice

⁵⁵² ŠEDIVÝ, I. *Češi, české země a Velká válka 1914-1918*. Praha : Lidové noviny, 2001, s. 13.

⁵⁵³ ŠEDIVÝ, cit. dílo, s. 220.

⁵⁵⁴ FUČÍK, J. *Soča (Isonzo) 1917*. Praha : Paseka, 1999, s. 5.

(sám generál Bláha uvedl počet 386 spolků). Nechtělo se jim bezpochyby platit další členský příspěvek, když nemohli očekávat žádné další sociální výhody. Domnívám se, že významnou roli při vytváření místních Kamarádství hrála určitě i absence vůdčích uznávaných osobností, které by díky své přirozené autoritě a lidským kvalitám byly schopny přitáhnout členy. A to i vzhledem k faktu, že ČSV byl spolkem aktivistickým, proněmecky založeným. Napovídala by tomu i skutečnost, že lidmi uznávaný smečenský starosta Josef Matějka dokázal v obci střední velikosti založit největší Kamarádství v protektorátu, zatímco plzeňský vedoucí Jan Fremuth okolo sebe soustředil o 2/3 méně členů než bylo ve Smečně. Potenciálních členů byly v Plzni a okolí jistě stovky, ne-li tisíce (jak jsem výše uvedl, tak pouze Místní družina českých válečných poškozců měla v roce 1944 celkem 994 členů).

Nejdůležitějším faktorem, který zabránil masovému rozšíření členské základny, bylo bezpochyby aktivistické zaměření spolku. Kamarádská setkání byla od začátku do konce prodchnuta proněmeckým duchem, četbou aktivistických článků, provoláváním holdu Vůdci a německé branné moci apod. Ty, kteří se schůzí zúčastňovali pravidelně, lze považovat za skutečné členy ČSV. Informovali ústředí o průběhu srazů, vyjadřovali podporu či podávali různé návrhy. Na základě studia pramenů a korespondence členstva odhaduji počet takových členů na nejvýše 2 500 osob, tzn. přibližně 1/3 všech členů. Tuto skupinu bychom mohli označit za přesvědčené kolaboranty, kteří se z ideologických důvodů zcela ztotožnili s okupační mocí.

Vzhledem k počtu aktivních členů lze předpokládat, že u většiny zbývajících bylo odevzdání přihlášky tím posledním, co učinili, obzvláště po zjištění skutečného účelu spolku. Jejich členství však nezaniklo, v evidenci byli dále. Jako bývalí vojáci tíhli k vojenskému prostředí se subordinačním přístupem. Většina z nich však nepochopila, že od nich bude vyžadována naprostá ideová pevnost, oddanost říšské myšlence a aktivní účast na spolkovém životě. Analýza dochované korespondence dokazuje, že většina členů se do ČSV přihlásila z konjunkturálních důvodů. Očekávali možnost získání nějakých výhod. Přibližně ve dvou třetinách případů se obraceli s prosbou o finanční výpomoc, pomoc při hledání zaměstnání, získání koncese, žádost o intervenci u nějakého úřadu či podporu své žádosti.

Svaz samozřejmě nemohl díky své špatné finanční situaci poskytovat členům nějaké pravidelné finanční podpory. Spíše symbolické částky poskytovala svým sociálně slabším členům jednotlivá Kamarádství. Někteří, když se jim očekávané sociální výpomoci nedostalo, začali ze Svazu vystupovat, přestali platit příspěvky a vyvíjet jakoukoliv činnost.

Vedoucí představitelé nacistického správního aparátu sice vyjadřovali představitelům ČSV svou podporou, avšak po hmotné stránce činnost Svazu nijak nepodpořili. Na Bláhovu žádost o přidělení zabaveného sokolského majetku přišla v roce 1941 z úřadu velitele bezpečnostní policie a SD odpověď dávající pouze mlhavý příslib kladného vyřízení v budoucnosti. Bylo sděleno, že zastupující ŘP úsilí ČSV vítá, avšak na ně jako na vnitřní záležitost protektorátu.⁵⁵⁵ MUDr. Weinmann svůj zájem o udržení spolku odůvodňoval zase tím, že se jedná o rakouské důstojníky a mužstvo, tedy o osoby, u nichž lze předpokládat loyální postoj vůči Říši.⁵⁵⁶

Takový přístup dokládá spíše ústně deklarovanou podporu činnosti ČSV, než systematickou dlouhodobou velkorysou dotační politiku, o níž představitelé ČSV určitě snili. Nabízí se otázka, zda-li nebyl přístup okupačních orgánů příliš krátkozraký, protože cílenou podporou zájmů ČSV by získaly daleko více oddanějších příznivců. Podpora spolku s tak malou aktivní členskou základnou a nevýrazným aktivistickým působením na své bezprostřední okolí neměla zřejmě žádný význam. Tudíž si troufám říci, že přístup okupačních orgánů byl čistě pragmatický. Činnost ČSV byla tedy spíše tolerována, stejně jako tomu bylo u řady různých fašistických uskupení.

Velmi obtížné je i porovnat osobnosti obou ÚV ČSV. Jejich společným znakem bylo přesvědčení o správnosti svého jednání a prospěšnosti své činnosti. Byli naprosto věrni státnímu prezidentu Háchovi, který svým rozhodnutím z 15. března 1939 vložil „*osud českého národa do rukou Vůdce*“.

⁵⁵⁵ NA, ČSV, kart. 6, inv. č. 1, opis dopisu z úřadu velitele bezpečností policie a SD z 9. 12. 1941.

⁵⁵⁶ ABS, 301-2-1, protokol s R. Rychtírmocem z 24. 11. 1945.

Rychtrmoc později vypověděl, že po zbavení slibu věrnosti rakousko-uherskému císaři Karlovi I. mohl složit slib čs. republice. Připouštěl, že slibu čs. důstojníka nebyl nikdy zbaven a podle svého přesvědčení věrností státnímu prezidentovi slib plnil. Za nejvyšší představitele protektorátu uznával Adolfa Hitlera a po něm státního prezidenta.⁵⁵⁷ Ke svému vstupu do ČSV Rychtrmoc později uvedl: „*Přihlásil jsem se tam proto, že to byl nepolitický svaz a že jsem cítil povinnost podporovati své kamarády...věděl jsem, že je to autoritativní spolek, postavený na ideologii protektorátní vlády a zakládající se na systému autoritativním.*“⁵⁵⁸ Z výše uvedeného je patrné, že důstojnická čest, dodržování přísahy, smysl pro povinnost u nich hrály klíčovou roli, stejně tak jako u většiny dalších členů.

Jeden podstatný rozdíl však mezi oběma generály přesto existoval. Bláha byl ambiciózní, neustále podával nějaké návrhy a snažil se po celou dobu ve své funkci dělat aktivistickou politiku. Naproti tomu Rychtrmoc, snad vyjma jeho memoranda o nasazení českých vojáků, o aktivistickou politiku moc neusiloval a poslušně se řídil pokyny ministra Moravce. Svou roli zde možná sehrál jeho pokročilejší věk a v porovnání s Bláhou nepříliš ctižádostivá povaha.

Činnost ČSV jako celku nemohla vzhledem k malému počtu aktivních členů v žádném ohledu narušit mravní vědomí českého národa. Přes chronický nedostatek finančních prostředků však ČSV představoval po celé období protektorátu jednodlitou organizaci, která nebyla zmítána řadou vnitřních sporů jako tomu bylo u řady jiných fašistických uskupení. Očekávaný vliv na širší vrstvy bývalých frontových vojáků a jejich indoktrinace nacistickou ideologií byly plány, které hnutí nemohlo naplnit. Otázkou však zůstává, jak by to bylo v případě, že by ČSV byl skutečně ustanoven oficiální státní či polostátní institucí, aby mohl „*vychovávat český národ v duchu nových světových názorů*“. K tomu však nedošlo. Místo realizace velkolepých plánů byly symbolickou tečkou za činností ČSV rozsudky soudních tribunálů.

⁵⁵⁷ ABS, 301-2-1, protokol s R. Rychtrmocem z 23. 11. 1945.

⁵⁵⁸ ABS, 301-2-1, protokol s R. Rychtrmocem z 22. 11. 1945.

12 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

Národní archiv

Fond Český svaz válečníků (1939) 1940-1945 (1946).

Archiv bezpečnostních složek

Emanuel Moravec (osobní fond, 1937-1947), č. fondu 39.

Zemský odbor bezpečnosti Praha (1945), č. fondu 300.

Vyšetřovací komise pro Národní a Mimořádný lidový soud při MV (1945-1946), č. fondu 301.

Zemský odbor bezpečnosti II. (1945-1947), č. fondu 315.

Stíhání nacistických válečných zločinců, č. fondu 325.

Archiv kanceláře prezidenta republiky

Fond Kanceláře prezidenta republiky.

Archiv města Plzně

Fond Veřejná osvětová služba Plzeň (1939-1945).

Elektronické zdroje

Zákon č. 61/1918 Sb. z 10.12. 1918, jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly [Program] Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2009-07-16]. Dostupné z: <<http://www.aspi.cz>>.

Zákon č. 268/1936 Sb. z 21. 10. 1936 o řádech a titulech [Program] Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2009-07-16]. Dostupné z: <<http://www.aspi.cz>>.

Vládní nařízení č. 307/1941 Sb. z 9. 7. 1941 o poskytování čestného žoldu, čestné odměny a žoldu vysloužilců příslušníkům bývalé rakousko-uherské branné moci [Program] Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2009-07-16]. Dostupné z: <<http://www.aspi.cz>>.

Vládní nařízení č. 350/1942 Sb. z 24. 9. 1942 o poskytování čestného žoldu, čestné odměny a žoldu vysloužilců příslušníkům bývalé rakousko-uherské branné moci [Program] Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2009-07-16]. Dostupné z: <<http://www.aspi.cz>>.

Dekret prezidenta republiky o Národním soudu č. 17/1945 Sb. z 19. 6. 1945 [Program]. Automatizovaný systém právních informací pro Windows verze 13, aktualizace z 8. 7. 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <<http://www.aspi.cz>>.

Co se dělo ve Smečně od r. 1938 do 1945 (z kroniky Smečna) [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <<http://www.smecno-mesto.cz/clanky/ds-1103/p1=2167>>.

Tiskem vydané prameny a dokumenty

KONČELÍK, J. - KÖPPLOVÁ, B. a KRYŠPÍNOVÁ, J. Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmara. Stenografické zápisy Antonína Fingera z protektorátních tiskových porad 1939-1941. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0591-0.

Stanovy ČSSN z 1. 9. 1939. Praha : Ministerstvo vnitra, 1939.

VYKUSA, K. (red.). *Zpověď K. H. Franka. Podle vlastních výpovědí v době vazby u Krajského soudu trestního na Pankráci.* Praha, Cíl a.s. 1946. ISBN neuvedeno.

Periodika

Kamarádství 1942-1945

Lidové noviny 2004

Lidová demokracie 1946

Rudé právo 1946

České slovo 1943

Der Neue Tag 1941-1943

Literatura

BORÁK, M. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov : Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X.

BORÁK, M. Protektorátní novináři před retribučními soudy v letech 1945-1948 (Na příkladu Mimořádného lidového soudu v Ostravě). In Hájek, J. – Kocian, J. – Zítka, M. (ed.). *Fragmenty dějin. Sborník prací k šedesátinám Jana Gebharta.* Praha : Historický ústav AV ČR, 2006, s. 507-527. ISBN 80-7286-102-6.

BRANDES, D. Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945. Praha : Prostor, 1999. ISBN 80-7260-017-6.

BRICHTA, V. – JIRÁSEK, B. – LAŠTOVKA, V. Dějiny Plzně III. Od roku 1918 do roku 1948. Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1982. ISBN neuvedeno.

CEBE, J. – KONČELÍK, J. Novinářský aktivismus: protektorátní kolaborantská žurnalistika a její hlavní představitelé z řad šéfredaktorů českého legálního tisku. In *Sborník Národního muzea v Praze, řada C-Literární historie*, 1-4/2008, roč. 53, s. 39-48. ISSN 0036-5351.

ČELOVSKÝ, B. Strážce nové Evropy. Prapodivná kariéra novináře Emanuela Vajtauera. Šenov : Tilia, 2002. ISBN 80-86101-64-9.

ČELOVSKÝ, B. So oder so. Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945. Šenov : Tilia, 2002. ISBN 80-902075-9-6.

EISENHAMMER, M. Nasazení studentů středních škol v rámci organizace Technische Nothilfe. In Museli pracovat pro Říši. Nucené pracovní nasazení českého obyvatelstva v letech 2. světové války. Praha : Státní ústřední archiv v Praze, 2004, s. 63-72. ISBN 80-86712-15-X.

FIDLER, J. Generálové legionáři. Brno : Books, 1999. ISBN 80-7242-043.

FIDLER, J. - SLUKA, V. Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938. Praha : Libri, 2006. ISBN 80-7277-256-2.

FROMMER, B. Národní očista. Retribuce v poválečném Československu. Praha : Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0.

FUČÍK, J. Generál Podhajský. Praha : Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-962-8.

FUČÍK, J. Soča (Isonzo) 1917. Praha : Paseka, 1999. ISBN 80-7185-255-4.

FUČÍK, J. Piava 1918. Praha : Havran, 2001. ISBN 80-86515-05-2.

GEBHART, J. - KUKLÍK, J. Dramatické i všední dny protektorátu. Praha : Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4.

GEBHART, J. - KUKLÍK, J. Velké dějiny zemí Koruny české 1938-1945. Svazek XV. b. Praha : Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-835-5.

GREGOROVÍČ, M. Kapitoly o českém fašismu. Fašismus jako měřítko politické dezorientace. Praha : NLN, 1995. ISBN 80-7106-100-X.

HEINC, Z. - KOUNOVSKÝ, J. a BAUMRUK, V. Vyznamenání z doby nesvobody 1939-1945. Praha : Česká numismatická společnost, 1999. ISBN 80-902452-3-5.

CHVOJKOVÁ, Z. Kolaborace jako důsledek životní reality v Protektorátu Čechy a Morava a její odraz v dobovém tisku. 1997. Diplomová práce. Univerzita Palackého Olomouc, Filozofická fakulta.

KALOUSEK, M. Vládní vojsko 1939-1945. Vlastenci či zrádci? Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-063-2.

KŘEN, J. Dvě století střední Evropy. Praha : Argo, 2005. ISBN 80-7203-612-2.

KOURA, P. Hákový kříž kontra potápky a bedly. Tažení nacistů proti protektorátním vyznavačům swingu. In Budil, I. - Zíková, T. (ed.). *Totalitarismus 2. Zkušenost Střední*

a *Východní Evropy*. Plzeň : Západočeská univerzita, 2006, s. 67-74. ISBN 80-87025-03-02.

KREJČA, O. Český fašismus (1938-1945). In *Soudobé dějiny* 2004, roč. 11, č. 1-2, s. 11-55. ISSN 1210-7050.

MAREK, J. *Pod rakouskou vlajkou. Čeští námořníci v letech 1900-1918*. Cheb : Svět křídel, 2003. ISBN 80-86808-03-3.

MASTNÝ, V. *Protektorát a osud českého odboje*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-56-4.

NAKONEČNÝ, M. *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*. Praha : Chvojko nakladatelství, 2001. ISBN 80-86183-24-6.

NIKRMAJER, L. *Činnost a vývoj Národního souručenství v Českých Budějovicích v letech 1939-1942*. České Budějovice : Jihočeské muzeum, 2006. ISBN 80-86260-53-4.

NIKRMAJER, L. Legionářská otázka v období protektorátu. In *Československé legie a první světová válka*. České Budějovice : Jihočeské muzeum, 2001, s. 133-139. ISBN neuvedeno.

PASÁK, T. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*. Praha : Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2.

PASÁK, T. *Emil Hácha (1938-1945)*. Praha : Rybka Publishers, 2007. ISBN 978-80-87067-04-8.

PASÁK, T. *Pod ochranou říše*. Praha : Práh, 1998. ISBN 80-85809-88-5.

PASÁK, T. *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939-1945*. Praha : Univerzita Karlova, 1980. ISBN neuvedeno.

PASÁK, T. Generál Eliáš a problémy kolaborace. In *Dějiny a současnost*, 1968, č. 6, s. 33-37. ISSN 0418-5129.

PEJČOCH, I. *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922-1945*. Praha : Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1919-6.

PEJČOCH, I. Český svaz válečníků. In *Historie a vojenství* 2007, roč. 56, č. 1, s. 16-28. ISSN 0018-2583.

PEJČOCH, I. *Armády českých politiků. České polovojenské jednotky 1918-1945*. Cheb : Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-60-4.

PEJČOCH, I. - PLACHÝ, J. NSGSA a NSČDRS - dvě tváře moravského nacismu. In *Okupace, kolaborace, retribuce*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2010, s. 120-127. ISBN 978-80-7278-529-2.

PEJČOCH, I. - PLACHÝ, J. Synové Emanuela Moravce. In *Historie a vojenství*, 2009, roč. LVIII, č. 1, s. 79-89. ISSN 0018-2583.

PEJČOCH, I. Hrdelní procesy třetí retribuce. In Budil, I. - Zíková, T. (ed.). *Totalitarismus 5. Podoby politické ideologie*. Plzeň : Západočeská univerzita, 2009, s. 98-101. ISBN 978-80-87025-24-6.

PERNES, J. *Až na dno zrady. Emanuel Moravec*. Praha : Themis, 1997. ISBN 80-85821-51-6.

PERNES, J. – DOLEJŠÍ, J. – FUČÍK, J. aj. *Pod císařským praporem. Historie habsburské armády 1526-1918*. Praha : L. Křížek - Elka Press, 2003. ISBN 80-902745-5-2.

PFAFF, I. Kolaborace mezi námi: tradice nebo komplex? In *Svědectví*, 1971, roč. XI., č. 41, s. 45-58.

POKORNÁ, A. Svaz čs. důstojnictva v letech 1918-1939. In *Historie a vojenství* 1992, roč. 41, č. 5, s. 16-43. ISSN 0018-2583.

STANĚK, T. *Retribuční vězni v českých zemích 1945-1955*. Opava : Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2002. ISBN 80-86224-33-3.

STÁTNÍK, D. Český svaz válečníků - totalitní negace legionářství. In *Československé legie a první světová válka*. České Budějovice : Jihočeské muzeum, 2001, s. 140-152. ISBN neuvedeno.

ŠEDIVÝ, I. *Češi, české země a Velká válka 1914-1918*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2001, ISBN 80-7106-274-X.

TESAŘ, J. *Mnichovský komplex. Jeho příčiny a důsledky*. Praha : Prostor, 2000. ISBN 80-7260-035-4.

TESAŘ, J. „Záchrana národa“ a kolaborace. In *Dějiny a současnost*, 1968, č. 5, s. 5-9. ISSN 0418-5129.

TOMÁŠEK, D. - KVAČEK, R. *Obžalována je vláda*. Praha : Themis, 1999. ISBN 80-85821-68-0.

SHELLE, K. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-203-5.

ŠPRINGL, J. Protektorátní vzor mladého člověka. Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě (1942-1945). In *Soudobé dějiny* 2004, roč. 11, č. 1-2, s. 154-177. ISSN 1210-7050.

VEČEŘA, P. Ošemetné Scylly a zrádné Charybdy protektorátních novinářů. K projevům pasivní rezistence a kolaborace na stránkách českých tištěných médií za německé okupace (1939-1945). In *Mediální studia*, 3/2007, roč. 2, s. 252-271. ISSN 801-9978.

VESELÝ, M. *Divizní generál Robert Rychtrmoc*. 2005. Rigorózní práce. Univerzita Karlova Praha, Fakulta filozofická.

13 PŘÍLOHY

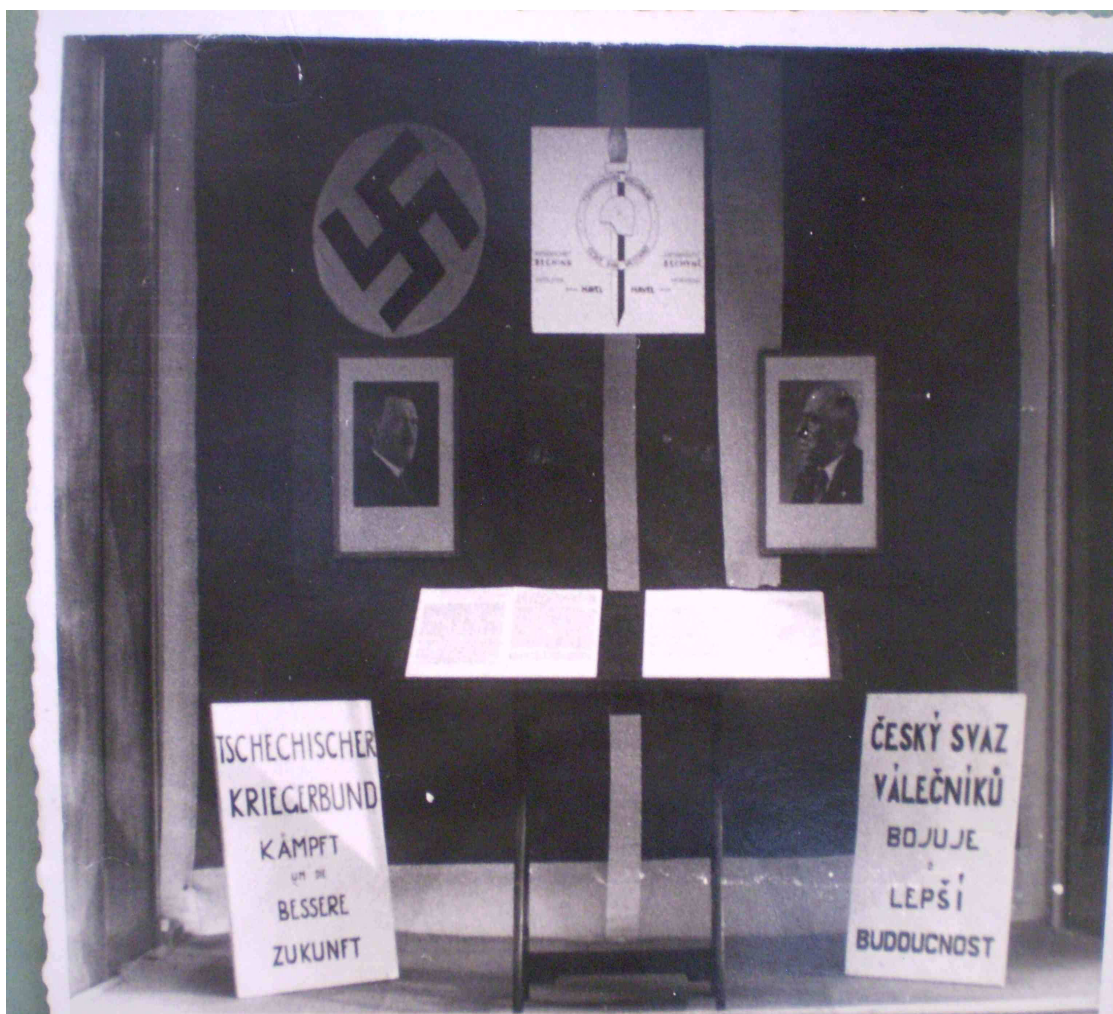
13.1.1 Příloha č. 1 – krajská vedení ČSV v roce 1943¹

členění platné od dubna 1943: České Budějovice, Písek, Plzeň, Kladno, Tábor, Praha venkov-jih, Praha město, Praha venkov-sever, Mladá Boleslav, Kutná Hora, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Moravská Ostrava

členění platné od října 1943: České Budějovice, Písek, Plzeň, Kladno, Tábor, Praha-město, Praha-venkov, Čáslav, Jičín, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Moravská Ostrava

¹ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, pokyny z ústředí ČSV z 25. 3 a 28. 9. 1943.

13.1.2 Příloha č. 2 – forma propagace²

² NA, ČSV, kart. 12, inv. č. 2, propagační výloha Kamarádství v Bechyni.

13.1.3 Příloha č. 3 – Kamarádství ČSV Roudnice nad Labem³

³ NA, ČSV, kart. 13, inv. č. 5, Kamarádství v Roudnici nad Labem z 16. 5. 1943.

13.1.4 Příloha č. 4 – Kamarádství ČSV Konice⁴

⁴ NA, ČSV, kart. 9, inv. č. 1, členové Kamarádství ČSV v Konici.

13.1.5 Příloha č. 5 – věstník Kamarádství⁵

⁵ NA, ČSV, kart. 14, inv. č. 6, věstník Kamarádství, červen 1942, roč. 11, č. 5.

13.1.6 Příloha č. 6 – členská knížka ČSV⁶

 Tschechischer Kriegerbund
ČESKÝ SVAZ VÁLEČNÍKU

Krieger-Kameradschaft *Prag* *XIX*
„Kamarádství“ ČSV *Praha*

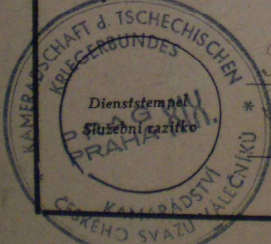
MITGLIEDSBUCH *n.*
ČLENSKÁ KNÍŽKA *č. 107.*

Kamerad *Kulhánek*
Kamarád *Jaroslav Kulhánek*

Wohnung *Bubinec, Lochovská 333/2*
Bydliště

Geburtsort *Karlín* geb. am *31.12.1884*
Místo narození narozen dne

Eintritt in den TSCHKB *13.6.1942*
Vstup do ČSV

 Prag den *28.7.* 19*42*
Praha dne

Kriegerkameradschaftsleiter
Vedoucí „Kamarádství“ ČSV

⁶ NA, ČSV, kart. 5, inv. č. 1, členská knížka Jaroslava Kulhánka.

13.1.7 Příloha č. 7 – člen ČSV Václav Mandík⁷

⁷ NA, ČSV, kart. 10, inv. č. 1.

13.1.8 Příloha č. 8 – členská přihl. arm. gen. Podhajského⁸

KAMARÁDSTVÍ
ČESKÉHO SVAZU VÁLEČNÍKŮ
PRAHA XVIII.

Příhláška přijata _____ Kamarádství _____
Podpisy _____ Číslo přihlášky _____
(Vyplní SV)

ČESKÝ SVAZ VÁLEČNÍKŮ
Dostlo: 10. III. 1942
Č. 855 Svaz válečníků (schválená zkratka SV)
v PRAZE II., Jungmannova tř. č. 17, telefon 283-40

Přihlašuji se za řádného člena »Svazu válečníků«, aby mohlo býti rozhodnuto, zda moje přijetí odpovídá stanovám schváleným ministerstvem vnitra a vyplňuji pravdivě tuto

p ř i h l á š k u :

1	Jméno a příjmení	Alois Podhajský
2	Zaměstnání	býv. armádní generál v. v.
3	Přesná adresa bytu	Praha III. Valdejské nám. 2.
4	Den, rok a místo narození	18. února 1864 v Blatné
5	Místo a okres příslušnosti	Blatná okres Litoměř.
6	Národnost a náboženství	Česká - Řím. kat.
7	Stav, počet nezaopatřených dětí	X
8	Vojenská hodnost (1918 a 1938)	Feldmarschalleutnant, arm. gen. v. v.
9	Vojenské těleso od kdy do kdy i před světovou válkou	1888-1914 v. v. gen. štáb. vel. div. 1. arm. v. v.
10	Súčastnil se bojů, kdy a kde	1914 v. v. 1915-17 v. v. 17-18. říj. 1918
11	Raněn, kdy a kde	X
12	Vyznamenání	L. O. K. 1. ř. E. K. II. et.
13	Invalidita	X
14	Doklady k voj. údajům	
15	Člen spolku býv. vojáků (kterého)?	Podpurního spolku býv. vojáků
16	Případné poznámky (příp. pokračujte na 2 str.)	X
17	Prohlašuji, že jsem legionářem nebyl.	nebyl
18	Arijského původu?	ano

Prohlašuji na svoji čest a vlastní odpovědnost, že vyplnil jsem tuto přihlášku podle svého nejlepšího vědomí a svědomí správně a pravdivě, a že stejně odpovím i na případné dodatečné otázky, které by mi byly ústředím předloženy. Potvrzuji dále, že jsou mi známa ustanovení schválených stanov SV. Současně slibuji, že budu čestně a poctivě plnit ustanovení stanov SV a na základě jich příkazy mého ústředí, s jehož cíli souhlasím!

V Praze dne 9/3 1942 Vlastnoručný podpis přihlášeného: Alois Podhajský

Přijetí doporučují: 13 Alois Podhajský

⁸ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, členská přihláška arm. gen. A. Podhajského.

**13.1.9 Příloha č. 9 – zleva G. Mohapel, R. Rychtrmoc, O. Bláha před
Národním soudem⁹**

⁹ Pejčoch, *Český fašismus*, foto č. 48.

13.1.10 Příloha č. 10 – generálové a plukovníci v ČSV¹⁰

Arm. gen. Ing. Jan Drobný, arm. gen. Alois Podhajský, div. gen. Josef Köppl, div. gen. Robert Rychtrmoc, brig. gen. Bohumil Binko, brig. gen. Antonín Fejfar, brig. gen. Ladislav Forbelský, brig. gen. Antonín Hejduk, brig. gen. Bohuslav Kálal, brig. gen. Josef Kružík, brig. gen. František Kukačka, brig. gen. Hugo Rakušan, brig. gen. Karel Rausch, brig. gen. Karel Wagner, brig. gen. Ladislav Zbořil, gen. zdravotní služby MUDr. Otakar Kašpárek, gen. zdravotní služby MUDr. Josef Smělý, gen. četnictva Otto Bláha, plk. MUDr. Zeno Belčan, plk. Gustav Hampl, plk. Vilém Hejný, plk. Josef Hliňák, plk. MUDr. Josef Káš, plk. Vincenc Karbulka, plk. Karel Kroupa, plk. Jaroslav Machek, plk. Ing. Karel Novák, plk. MUDr. Filip Pauzar, plk. František Pirník, plk. Ságner Habrovský, plk. MUDr. Rudolf Srb, plk. Gustav Studený, plk. Karel Šimáček, plk. Jaroslav Štěpánek, plk. Karel Tichý, plk. Jindřich Vlasák, plk. František Zobl.

¹⁰ NA, ČSV, kart. 15, inv. č. 8, seznam generálů a plukovníků v ČSV.